ekim 2005 sayı: 30

2.50 YTL 2.500.000 TL kdv dahil

kaçakyayın

yeryüzüne sürgünlerin dergisi

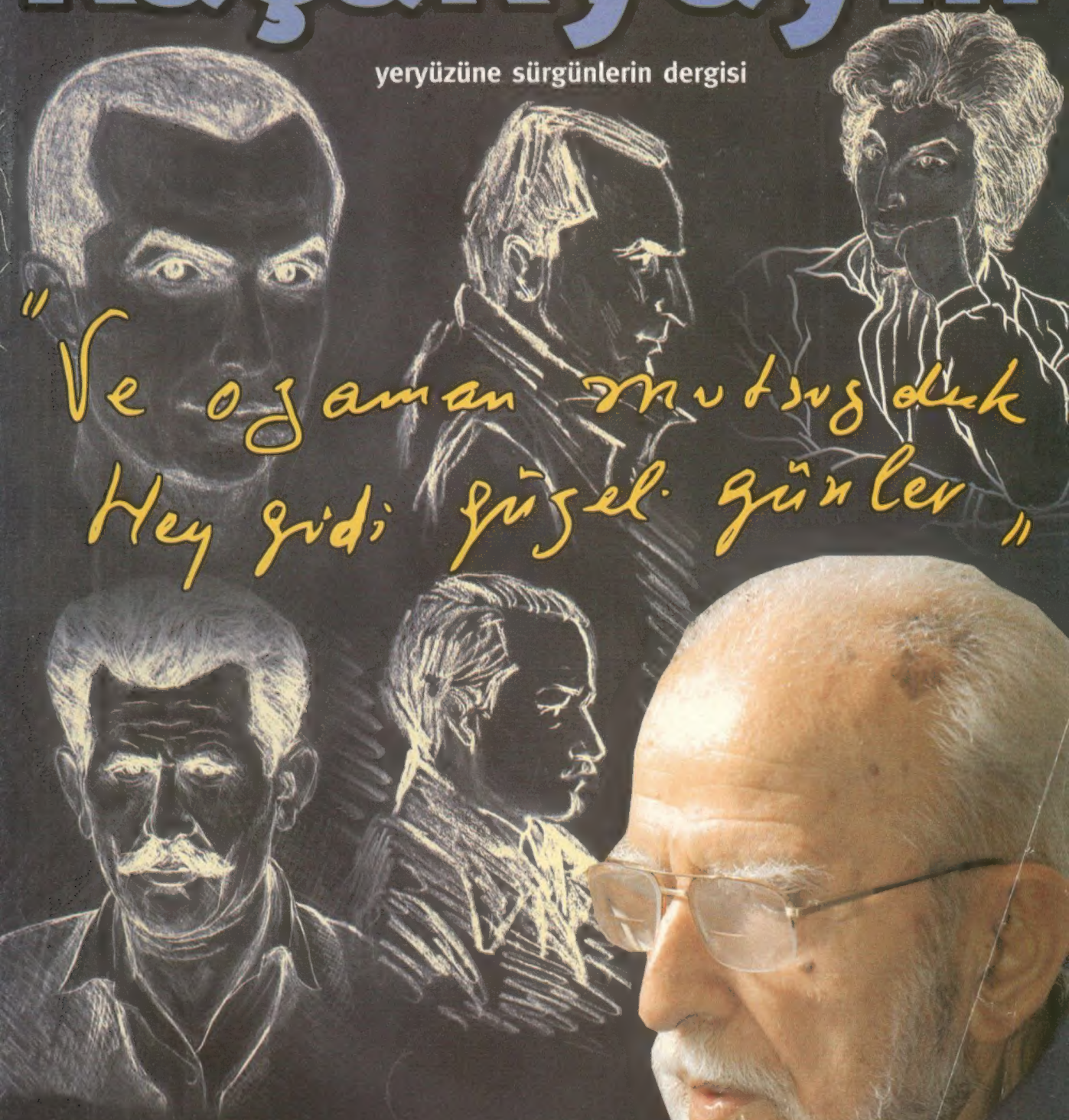

Mihri Belli

Hapishaneden Çizgiler

ISSN 1304-1037-0-6

DEUTSCHLAND 3.40 · OSTERREICH 3.50 EUR · SCHWEIZ 6.50 CHF · NEDERLAND 3.50 · BELGIQUE 3.50 · FRANCE 3.50 · GB 2.70 · KKTC 2.750.000 tl.

Mihri Belli
Hapishaneden Çizgiler

Üç kıtada
cepheden cepheye
geçen fırtınalı
devrimci bir hayat...
Ve eski tüfek bu kez
bizi desenleriyle
şaşırtıyor...

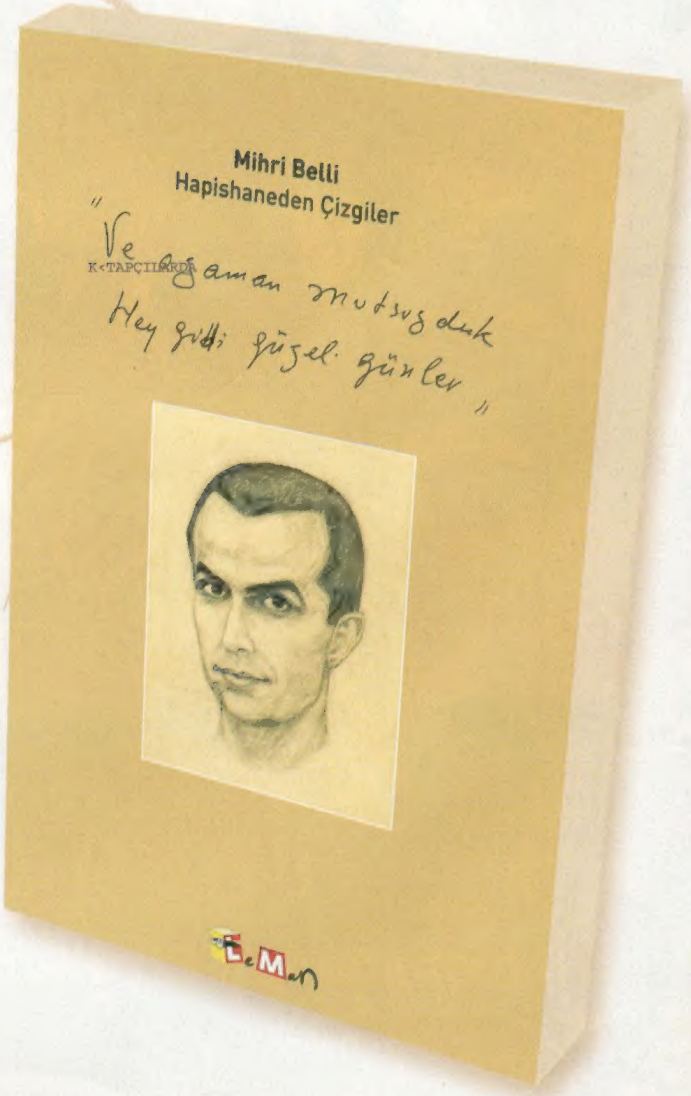

KİTAPÇILARDA

KAÇAK
Sayı | 30
Ekim 2005

Aylık yerel süreli yayındır

Sahibi
LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına Tuncay Akgün

Yayın Yönetmeni
Tuncay Akgün

Yayın Danışmanı
Adnan Özer

Editör
Aslan Özdemir
aslanozdemir@leman.com.tr

Sorumlu Yazışleri Müdürü
Ayhan Erdoğan

Grafik Tasarım
Tanzer Ercanpolat

Fotoğraflar
Sinan Göksel

Dizgi
Nurgül Sedef Kıran

Düzelti
Nafer Ermiş

Müessese Müdürü
Ali Yavuz

Satış Müdürü
Hüseyin Gümüş

Baskı Sorumlusu
Ali Polat

Abone-Reklam
Sevinç Selvi
0212 - 292 94 50/119

E-Mail
kacak@leman.com.tr

Telefon
0212 - 292 94 50
0212 - 292 94 51 (4 Hat)

Fax
0212 - 292 44 91

Adres
Firuzağa Mahallesi
Defterdar Yokuşu No: 47
Beyoğlu / İstanbul

Baskı
LeMan Matbaası

Telefon
0212 - 858 00 93 (Pbx)

Dağıtım
BBD Merkez

Mihri Belli Hapishaneden Çizgiler

12

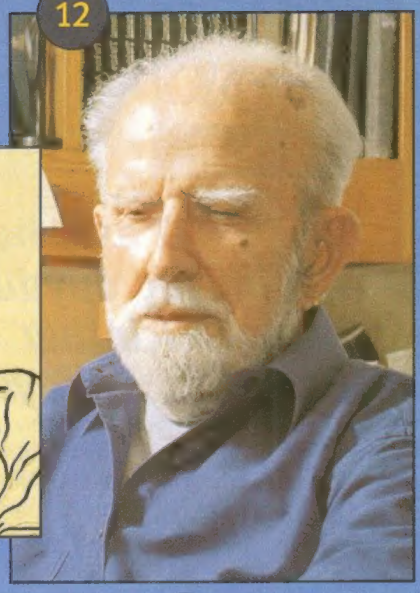

9

Paulo Coelho

Neden bu kadar başarılı?

22

Eflatun Nuri

Dolandırıcılar kralı kim?

16

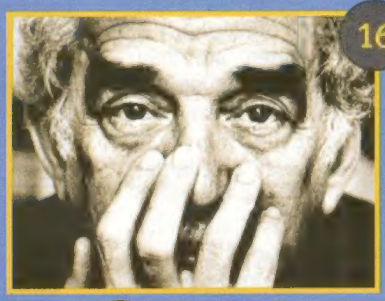

Pınar Savaş

Gabriel Garcia Marquez

44

Bir Ağustos Akşamı, Caddede

Atilla Birkiye

32

Bohemler Diyarında

Hasine Şen

24

Ayça Van Ingen

Dekameron'un izinde Toskana

40

Özlem Kumrular

34

Sevim Burak

Elif Türker

Gerçeğin gidişine ayak uyduramayan yazar:

45

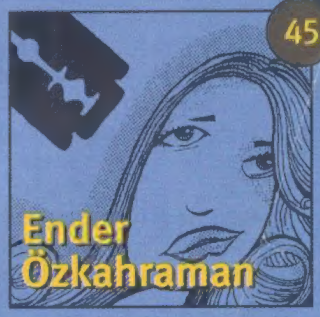

Ender Özkahraman

04 Afrika'daki Tanrılar ve Türklerin Çıldırma Süreci
Zeki Coşkun
10 Rekabetle Geçen Hayatlar
Oktay Taftalı
20 Bir Korku Mekanı Olarak Anadolu Ömer Türkeş
27 Yol Öyküleri
Cezmi Ersöz-Levent Yeşil
36 Paulo Coelho: Kendisi için bile bir sır
Elisabeth Day
38 Cennetin bir köşesi: Küçükkuyu
Nena Çalidis
46 Yeşil Yaprak
Oktay Güzeloğlu
48 Almanya Haber
Gültekin Emre
50 Hayat Sanatının Ustaları
Sabri Özdemir
51 Nasıl da mutlu olmuşlardı
Savaş Ünlü
52 Kaçak Aktif
54 Eflatun Nuri
Kaçak Söyleşi
61 Kitap Arkası
62 Kaçak Çizgi

KAÇAK DENEME

Zeki Coşkun

Afrika'daki Tanrılar

"O asla burnundan kıl aldırmayan Türkiye insanı, ihtiyaç duyduğu parsa payını, şov bahşişini, rüşvetini kapmak için her tür müptezelliğe, aşağılanmaya, maskaralığa boyun eğecek denli modernleşmişti."

İlkokulu Sivas'ta okudum. Dördüncü sınıftayken okulun olduğu semtten şehrin öteki ucuna taşındık. "Deneme okulu"ymuşuz meğer, müfradat farkı başka okula naklime engeldi. İki yıl boyunca şehri bir uçtan ötekine katettim. 1970'li yıllardan söz ediyorum.

Şehir meydanının hemen altındaki Mahkeme Çarşısı denen –tamlamaya dikkat; mahkeme ve çarşı!- caddede yan yana iki ya da üç büyük kitapçı vardı. Başka yerlerde de en az o cesamette üç-beş tane... On yıl önce gittiğimde onlardan biri dışında hepsi kapanmıştı. Şimdi durum nedir bilmiyorum.

Aynı manzara İstanbul için de geçerli. Lise yıllarımda, Şaşkınbakkal'dan Kızıltoprak'a, Bağdat Caddesi'nde en az altı kitapçı anımsıyorum. Kırtasiyeci, oyuncakçı değil. Aradığınız –ve aramadığınız hemen her kitabın olduğu hakiki, sağlam kitapçı. 1980-90 döneminde hepsi sırra kadem bastı. Derken, önce Nezih Kitabevi, son beş yıldır da D–R, Remzi, İnkılap gibi "zincir" mağaza şubeleriyle donandı cadde. Ama kitabın, kitapçının iptal ve kayıp olduğu 10-15 yıllık dönem metropol İstanbul için de geçerli.

Dönelim 1970'lerin ilk yarısındaki Sivas'a, taşraya. Mahkeme Çarşısı'ndaki birbirine bitişik iki kitapçının vitrininde hemen hemen aynı kitaplar vardı: *İnce Memed, Cemo, Memo, Yılanların Öcü, Bereketli Topraklar Üzerinde, Hanımın Çiftliği, Devlet Ana, Yorgun Savaşçı, Suyu Arayan Adam, Tek Adam, İkinci Adam* vb...

Bütün bunlar arasında asla unutmadığım birisi var ki, yazıya başlığını veren de, beni çocukluğuma, Sivas'a falan götüren de o: *Allahlar Susamışlardı.*

İlkokul çağımda kitap kapaklarını seyrede seyrede sanki içlerini "okuma" alışkanlığını edinmiştim. Dedim ya, bütün o yerli kitapların arasından aklımda özellikle o kalmış. Bir de şimdi bulanık bir anımsama: *Ak Zambaklar Ülkesi* mi yoksa *Allahlar Susamışlardı*'nın yazarı Anatole France'ın *Kırmızı Zambak*'ı mı vardı, bilemiyorum. Zambaklı bir şeyler işte... Ortaokuldayken okuduğum Oğuz Özdeş imzalı dramatik/romantik roman *Çölde Açan Zambak* mı yoksa? Hayır, *Vadideki Zambak* olmadığından eminim.

Her neyse, fakat şimdi merakım şu: 1912'de Fransa'da yayımlanan, Türkçeye ilk kez 1937'de çevrilen roman burada ilk yayımından neredeyse 37 yıl sonra bir taşra kentinde neden vitrindeydi? Çocuk aklım buraya değil de, Allahlar'ın (tek bir Allah varken hem de...) neden ve nasıl susamış olacağına takılmış olmalı.

Kitaplığımda *Allahlar Susamışlardı*'nın sahaflardan bulduğum 1947 tarihli ve Remzi Kitabevi'nden çıkma Hüseyin Cahit Yalçın çevirisi üçüncü basım var. Devrim sonrası Paris'ten savrulma manzaraları diyebilirim roman için, aklımda kaldığı kadarıyla. Soru hâlâ orada duruyor: *Allahlar Susamışlardı*'yı 1970'lerin başlarında Sivas'taki kitapçı vitrinine taşıyan neydi?

***

Yanlış bilmiyorsam, 2000'ler arefesiydi Hollywood yapımı bir dizi film sökün etti: *Tanrılar Çıldırmış Olmalı!*

20. yüzyıl başında (1912; dikkat büyük savaşa bir adım kala) Fransız yazar, kendi ülke tarihine ve bir yüz yıl öncesine dönmüştü *Allahlar Susamışlardı*'da. İnsanların öyle iddia ve hayal edildiği gibi eşitlikçi, kardeşçe, barışçı falan olamadığını, olamayacağını anlatıyordu hayal kırıklığıyla. Oradan gelmiştik "uygar" –Batılı ve beyaz – adamın zaman ve dünya dışında kalmış Afrika yerlileri arasında düştüğü şaşkınlığa ve komediler silsilesine. Tanrılar Çıldırmış Olmalı faslına.

Sonra, işte o yıllardır reklamı yapılan, bambaşka bir dünya vaadini –kimi zaman da ürküntüsünü- içinde taşıyan "21. yüzyıl"a girivermiştik birdenbire. Koca dünyanın tıpkı bir köy gibi buradaki sinek vızıltısının öteki ucundan duyulduğu, kaşıntı bile yarattığı köye döndüğü; herkesin ve her şeyin her an, her yerde herkese açık, malum olduğu "küresel çağ"daydık. 21. yüzyılın ilk dört yılını da geride bırakmıştık ki, bu kez de ve birdenbire *Şu Çılgın Türkler* çıkıverdi ortaya!

ve Türkler'in çıldırma süreci

Aptal mıyız, çılgın mı?

Geçen yüzyıl başında susayan, sonunda çıldırmış olması muhtemel Tanrılar vardı, tamam. İyi ama biz Türkler'e ne oldu da asla üstümüze kondurmadağımız "çılgın"lığı kimlik ve kahramanlık beratı olarak baştacı ettik?

Kaldı ki, "su akar Türk bakar." Osmanlı'nın ifadesiyle "etrakı biidrak"tir Türk: Düşünce ve algıdan yoksunlar soyu. Gündelik hal ve dil, "biz adam olmayız" der. Niye buralarda doğduğuna sürekli kahreden aşırı Batılı ve küresel ve sosyalist yazarlar yelpazesi, kendilerini varolan halden, kimlikten ve insanlardan ayırmak için soydaşlarından söz ederken daimi olarak "Türkler" der, "öteki" anlamında.

Bilcümle hal ve vaziyet gösteriyor ki, buraya, buradaki ulusa atfedilen geleneksel kimlik akıl yoksunluğudur: Delilik, aptallıktır Türkler'e paye olarak verilen. Özetle negatife, eksiye, eksikliğe yöneliktir geleneksel vurgu. Yerine göre pozitiflik, değilse bile en azından farklılık içeren "akıl ve sıradışılık" anlamındaki "çılgın"lık pek yoktur ortada. Bu sonuncusunun zikredildiği Çanakkale Savaşı için bile buradaki aklı selim sahipleri "köylü taburları"nın akıl, sorgu ve benlikten yoksun itaatinden dem vururlar, onca "kahramanlık" hikâyesi içinde.

Nedir biz Türkleri çıldırtan, kimdir?

Ortada bir çılgınlık olduğu açık.

Sadece kitap pazarına göz atmak bile yeterli bunu görmek için. Çok değil, üç- beş yıl öncesine gittiğinizde "edebiyat" ve her türden yazının ağırlıklı olarak aşk üzerinden aktığını görürsünüz bu topraklarda. Gazete köşeyazarları dahil bütün kalemşörler seferber olmuştur, "Kadın, Şu Meçhul"ü ve de ruhunu çözmek, deşifre etmek, ona nüfuz etmek için. Tuzruhu mübarek...

Türkiye'de yazılmış en iyi aşk hikâyelerinden birinin, işte o benim çocukluk yıllarıma denk gelen –radyo tiyatrosu bile olmuştu, hatırlıyorum; Arkası Yarın- İnce Memed'in yazarı Yaşar Kemal bile isyan etmişti "Yazılanlara bakarsanız gün 24 saat, yıl 365 gün, bu memlekette insanlar aşk yaşıyor, aşk düşünüyor. Öyle bir şey yok," diyordu mealen.

Evet, yoktu öyle bir şey ama ülkenin üç büyük gazetesinin hafta sonu ekleri PaşaGalaŞamdan vardı. Aynı şekilde başa güreşen TV kanallarının da o hafta sonu eklerine kaynaklık eden, reyting rekorları kıran Televole ve muadili programları vardı. Oralarda; yazılı-basılı ve görsel ve devamında işitsel medyada birileri birileriyle görülüyor, ayrılıyor, yakalanıyor, çılgınca eğleniyor, kıskanıyor, seviyor, kahroluyor, mutlu oluyor... Çılgınca bir şeyler yaşıyordu.

Muhabbet olsun, dedikodu olsun, aşk olsun, düzeyli ilişki, aldatma kaçamak "aaa" dedirtecek bir şeyler... Mevzu budur gazetelerin hafta sonu eklerinde, TV programlarında. Stendhal'le, onun *Kızıl ve Kara*'sıyla ve "sokağa tutulmuş ayna" olarak nitelediği klasik gerçekçi romanla hiçbir ilgisi olmayan günümüz Türk yazarları, farkında ya da değil, ekran ve magazin aynasından ürettiler romanlarını.

Entegre sistem kurulmuştu bir kere: TV, radyo, gazete ve kitap, hepsi aynı şey(ler)den söz ediyordu. Arada romantizm var, felsefe var, anatomi, astroloji ve tabii ki bunlarla birlikte yoğrulan psikoloji de...

Bütün bunların eşliğinde Türkler'in psikolojisinin bozulduğunu ilk fark edenlerden biri Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarı'ydı galiba. "Televoleleri seyredip de komünist olmamak elde değil" gibisinden sözler ettiği hafızalardadır. Kime söylüyordu bunu? Medya ileri gelenlerine. Mesajın anlamı: Yapmayın, etmeyin, Laylalar maylalarla milleti çıldırtmayın, zıvanadan çıkartmayın!

MİT Müsteşarı aşağıdaki -ve ithal tabirle- öteki Türkiye'deki "kopma"dan korkuyordu ama en tepelerde kopuyordu kıyamet. 2001 Şubat'ında Cumhurbaşkanı, Devlet Denetleme Kurulu'nu çalıştırmadığı, yolsuzluklara göz yumduğu gerekçesiyle bütün bakanlarının önünde Başbakana Anayasa kitapçığını fırlatıveriyordu.

Anayasa elden, ok yaydan çıkmıştı bir kere. ABD doları anında iki katına çıkıverdi. Borç 1500'ü aştı. Al gülüm ver gülümle çalışan bankalar sallandı, devrildi, battı. Birçok şirket de... İflas, işsizlik dizboyu.

Tam o sırada TV'ler "yarışma programı" adı altında milleti maymun etme, karşılığında da üç beş kuruş rüşvet verme operasyonuna girişiyordu: Dokun Bana, mesela. Alışveriş merkezinde piste yerleştirilen otomobilin çevresinde 12-13 kişi diziliyordu kadınlı erkekli, genç, orta yaş, her çevreden herkesi. Özellikle de "boşta gezer" tayfasından. Gün 24 saat kameralar eşliğinde kıpırdamadan elleri otomobile yapışık duruyorlardı, kutsal kitaba el basar gibi. Yorulup, yanılıp şaşan, elini çeken "yanıyor"; eleniyor, hayallerine veda ediyordu. En son kalan otomobili kapıyordu.

Canlı yayın. Sıcak yarış. Sonsuz heyecan.

Dünyayı sarsan büyük ekomik krizle ABD'de pıtrak gibi boy veren, Horace McCoy'un Atları da Vururlar romanına –ardından da filme- konu olan dans maratonlarının tıpkısının aynısı 2001 Türkiyesi'nde sahneleniyor, yaşanıyordu. Nitekim Dokun Bana'nın yarattığı reyting, öteki TV kanallarını harekete geçirdi ve "yepyeni bir heyecan, özgün bir yarış" anonslarıyla işte o düşene kadar dans maratonu Uçur Beni adıyla geldi ekrana. Bitmedi, elenme-eğlenme turları Kim Gitsin, En Zayıf Halka, Şans Kapıda vb adlarla sürdü gitti. Bu arada, gün 24 saat kamera ve ev hapsiyle aylar sü-

ren Biri Bizi Gözetliyor eğitimini, eğlencesini zaten tatmış bulunuyordu necip Türk milleti. Gözetlenme ve gözlenme işi tıpkı o elemece/eğlenmece yarışlarında olduğu gibi her turda yarışmacılardan birinin diskalifiye edilmesi kuralına dayanıyordu. Atları da Vururlar'da olduğu gibi.

Neden, nasıl katlanıyordu insanlar buna? Yarıştığın –kabul edildiğin- sürece varsın; görünüyorsun, biliniyorsun. Yokluktan, hiçlikten, meçhullükten sıyrılıyorsun. Dişini sıkıp sonuna kadar dayanabilirsen, büyük ödül var. Bakarsın "şöhret" bile var; bambaşka bir hayat. Televoleler'deki PaşaGalaŞamdan'dakilerden!

Mahsuscuktan ya da havaya girmiş olmaktan dolayı aşk hikâyeleri de yaşanıyordu BBG kapsamında. Dolayısıyla ortam hazır: Gençler için Benimle Evlenir misin – dullar ve yaşı geçkinler için Kalplerde İkinci Bahar operasyonları başladı. Yine kameralı ev hapsi, yine yarış, yine rekabet, yine didişme. "Onu alma, beni al".

Vatandaş TV kanalları yoluyla para araba, eşya (Hatırlayınız: Yardım edin Memedali Bey... Biraz kaldırır mısınız Güneri Bey!), sonra sonra şöhret, eş edinirken Türkiye yıldızlarını arıyordu yine ekranlar yoluyla. Başka şeyleri de arıyordu Türkiye. Dokun Bana, Kim Gitsin vb. elemeli yarışlarla şov ve heyecan doruğa çıkmışken, ekonomik ve siyasal kriz tavan yapmışken, kurtarıcı Derviş gelmişti örneğin. Sonra, siyasal istikrar gerekiyordu ve erken seçim. Bütün iktidar partileri toptan tasfiye oldu. Gül gibi yepyeni bir iktidar doğdu. Modern muhafazakâr AKP.

Ne kadar şık, ne kadar gerçekçi, ne kadar doğru bir seçim. O asla burnundan kıl aldırmayan Türkiye insanı, ihtiyaç duyduğu parsa payını, şov bahşişini, rüşvetini kapmak için her tür müptezelliğe, aşağılanmaya, maskaralığa boyun eğecek denli modernleşmişti.

İnsanımız, namus uğruna kızını, kardeşini, eşini, en yakınını sokak ortasında infaz edip kurbanını mezara, kendini hapse gönderecek kadar muhafazakâr, "tele-görücü" usulü yarışmalı elenmeli evlilik oyununda rakiplerle didişmeyi ve bütün seyircilerden onay istemeyi hazmedecek kadar moderndi artık. Namus cinayetine teşne "muhafazakâr" vatandaş, kızının/oğlunun seçilmesi için aleni pezoluğa canı gönülden katılacak denli "modern"leşmişti. Bu topluma modern muhafazakâr iktidar yakışır elbette.

Oradan geldik star serüvenlerine. Ne kadar çok starınız ve adayınız varsa, o kadar çok eğlenceniz var demektir. Öyle oldu, çok eğlendik. Sunucular, her turda "Başparmaklarınız çalışıyor" komutu veriyordu bütün bu elemeli evlendirme ve star yaratma yarışlarında. Cep telefonunuzdan bilmem kaç kontörle desteklediğiniz aday için oy veriyordunuz.

Roma'daki arena yarışlarında olduğu gibi evet, başparmaklarımız çalışıyordu: Öldür, öldür, öldür... Kanlı bir eğlence.

Pornocu modern muhafazakârlık

Her ne olursa olsun, yarışmacıları anlayabiliriz. Hayatı tümden değiştirme vaat ve beklentisiyle orada onlar. Maruz kaldıkları şeylere bir hedef, bir amaç için katlanıyorlar. Peki, izleyicinin taraftarlığı, istekli, gönüllü ve aktif, neredeyse savaşçı katılımcılığı ne oluyor?

Muhafazakâr insanımızın "zaruret"ten; çaresizlikten teşhiri göze alması söz konusu, evet. Gün 24 saat kamera, ev hapsindesiniz. Sonra dövüş başlıyor; arenaya, sahneye, ekrana çıkıyorsunuz... Artık kısmetinizde ne varsa. Dışarıdan ve karşıdan gelen her şeye boyun eğeceksiniz. 10 dakikada varınızı yoğunuzu sergileyeceksiniz. Bakacaklar size ve not verecekler, oy verecekler. Vitrinde, camdan evlerde, odalarda yaşamayı; gözetlenmeyi göze almışsınız.

Evinde, ekran karşısında büyük keyif ve yerine göre heyecanla gösteriyi (teşhiri) izleyense, "seçici" olmanın, "dışarıda" olmanın ve de seyretmenin –dikizciliğin, röntgenciliğin- hazzını yaşıyor. Olmayan iktidarının doyumunu.

Bu noktada pornografi her boyutuyla egemen hayatınıza. Ta en başlardaki Televole faslında ya da onun yazılı-basılı versiyonlarında olduğu gibi. Pornoculuğun eşlik ettiği modern muhafazakârlık böyle bir şey. Bütünü topladığınızda modern yerine postmodern demeniz gerekiyor.

Tabii bu durumda muhafazakârlık nasıl değişime uğruyorsa, onun kardeşi ve yine en sert ideolojilerden milliyetçilik de aynı akıbete uğruyor. Faşizm de. Yukarıdan beri nakletmeye çalıştığımız son beş yılın panoraması, insan onurunun hiçlenmesi, evet. Dünyadaki varlığını kanındaki alyuvarlarla anlamlandırmaya çalışanların, bu süreçte "bize neler oluyor" şarkısını söylememesi mümkün değil.

Postun postu ithal milliyetçilik

Irk ve kan yapımız böyle şeylere izin vermeyeceğine göre, mutlaka hainlerin, satılmışların, ilanihaye düşmanların marifetidir yaşanan her

Yükte hafif,
pahada ağır

yeniHarman

Bol dumanlı,
hususi kokulu,
filtresiz gazeteniz

Gündemi
harmanlamaya
devam ediyor

LeMan Dergi Grubu

şey. Ermeni, Yahudi, Sabetaycı ve diğer dış düşmanların. İşte o noktada titreyip aslımıza dönmemiz gerekir. Sadece gündelik yaşanan eğlence düzeni de değil, Sevr'den tutun AB'ye, Kerkük'ten tutun Güneydoğu'ya, daimi olarak bizi bölüp parçalayıp yutmaya çalışanlar vardır.

Kendine toz kondurmayıp, bütün kötülüklerin kaynağını içerideki ve dışarıdaki düşmanlara yükleyen bu öz milliyetçi zihniyet, sadece bize, buraya özgü değil. Atlantik ötesinde korunaklı coğrafyadaki ABD tarihinde bir kez yaşadığı askeri saldırıyı Pearl Harbor'u bütün 20. yüzyıl boyunca yüzlerce filmle, romanla, oyunla ebedileştirdi, daimileştirdi. Şeytan ve Kötülük İmparatorluğu gibi somut hedeflerden (rahmetli SSCB), uzaydan ve başka dünyalardan gelecek "meçhul", hatta doğaüstü düşmanlara kadar uzandı paranoya.

Nihayetinde bizde anayasa fırlatmayla başlayan kriz ve şov yılında ABD de 11 Eylül'ü yaşadı. Paranoya gerçekti artık. Sonrasında komplo teorilerinin, savaş oyunlarının, kurgularının ciddi stratejist analizlerinden yepyeni romanlara, filmlere kaynaklık ettiği görüldü.

ABD'deki her şey, dünyanın en ücra köşesine icra ve ihraç edilir. Öyle oldu. Örneğin, fantezi yönünden son derece yoksul olan edebiyatımız, 2004 yılı sonlarına doğru tarihinde ilk kez iki kişinin ortaklaşa kaleme aldığı "politik kurgu" yani fantezi romanla tanıştı: *Metal Fırtına*.

Üretim yoksa, tüketim de yoktur. O nedenle yazarlarımız gibi okurlarımız da uzaktır fantastik anlatıya. Bilimkurgu buralara pek uğramaz örneğin. Siyasal kurgu, hadi içinde komplolar, gizli sırlar falan varsa, ilgi görür. Ama o da mutlaka bizim kahramanlığımızı dile getirmek, düşmanların içyüzünü ve madaralığını sergilemek koşuluyla.

Metal Fırtına ilk kez bütün bu geleneksel yapıyı alt üst ediyordu. Gerçi o da başlangıçta yabancılık, dolayısıyla ilgisizlik duvarına çarpmıştı. Fakat ABD'de çıkan bir yorum buradaki medyaya haber olunca, kitabın kaderi de seyri de değişiverdi birdenbire. ABD'liler, *Metal Fırtına*'yı "Türkiye'deki Amerikan karşıtlığının romanı" olarak etiketlendirmişti. Onunla da yetinmediler, kitabı Genelkurmay'ın desteklediği, hatta harp okullarında okutulduğu balonunu uçurdular.

Oysa "politik kurgu"ya bakılırsa, ABD Türkiye'yi işgal edip darmadağın ediyordu. Ne perhiz ne lahana turşusu, ama öyle işte. Sonuç: Buralarda kimselerin görüp bakmadığı kitap birden ortalıkta kasırgalar estirmeye başladı. Politakacılar, askeri uzmanlar, diplomatlar vb vb ve sokaktaki insan "Metal" muhabbet üzerinden ABD'nin Türkiye'yi işgal edip etmeyeceğini tartışıyordu ciddi ciddi!

ABD kaynaklı dezenformasyon operasyonu başarılı olmuştu. Herkes hep bir ağızdan "bizde öyle sanıldığı gibi bir Amerikan karşıtlığı, düşmanlığı" yok diye yemin üstüne yemin ediyor, kanıt üstüne kanıt sıralıyordu. Dost ve müttefik Amerika söylemi yeniden yükseliyordu Metalciler sayesinde.

MHP kökenli birileri tıpkı geleneksel "biz adam olmayız" söylemini diriltip Metal/Teneke'nin parodisini yapıyordu Bıyıklı Fırtına olarak: ABD Türkler tarafından işgal edilmiş, bütün sistemi çökertilmişti. Ama nasıl? Trafiğin felç olduğu, bürokrasinin bugün git yarın gel, adam sen de, rüşvet, iltimas vb Türk usulü modellerle.

Turgut Özakman'ın *Şu Çılgın Türkler*'i, bütün bunların ürünü belki de: Yedi düvelle baş etmiş bir millet... Çılgın, evet.

Kim neden, nasıl çıldırdı?

Anatole France'ın *Allahlar Susamışlardı* romanıyla başlamıştım söze. Onun ilk romanı *Silvestre Bonnard'ın Cürmü*, modern zamanların Don Kişot'u olarak nitelenebilir. Don Kişot, bilindiği üzere okuduğu şövalye romanlarının etkisiyle geç ve yanlış zamanda şövalyeliğe soyunuyordu. Anatole France'ın kahramanı Mösyö Bonnard ise, enstiti üyesi bir filologdur. Kitaplarının âşığı ve esiri. Nadir kitaplara ulaşmak için kataloglar karıştırır, sözcüklerin ardına düşer ve orada kaybolur. Hayat karşısındaysa acemi, yabancıdır.

Okuduklarından dolayı beyninin sulandığı söylenen Don Kişot'la aynı akıbettir aslında Bonnard'ınki. Bir tür çıldırma hali.

Olağan çılgınlığımızı ekran yoluyla edinip yaşayan bizler, yine kitaplar yoluyla ne kadar çılgın –sıradışı- olduğumuzu keşfediyoruz! Bu size garip gelmiyor mu? Asıl çılgınlık bu olmasın sakın?

Son olarak, ithal fırtınacılara ve çılgınlık destancılarına bir noktayı anımsatmadan edemeyeceğim. *Allahlar Susamışlardı*'nın başında yazara ilişkin 13 sayfalık bir tanıtım yazısı yer alıyor. O yazının ilk paragrafında çevirmen Hüseyin Cahit Yalçın, yazarın "hayatı ve eserleri hakkında dört beş yerden toplıyacağım bilgiyi kendime mal ederek buraya kaydetmekten ise, Fransız edebiyat tarihçilerinden M. Gustave Lanson tarafından .... neşredilmiş olan tahlilin özetini yapmayı daha münasip ve daha dürüst buluyorum" diyor.

Kallavi, sansasyonel ve misyoner kitaplar üretmeye soyunanlara bu sözler bir şey ifade ediyor mu, cidden meraktayım.

Paulo Coelho neden bu kadar başarılı?

Dünyanın çeşitli yerlerinden gazetecilerden en sık duyduğum soru bu. Eğer bu soruya cevap verebileceğimi düşünen herhangi bir okuyucu varsa, şu anda bu yazıyı okumaktan hemen vazgeçsinler. Benim yaratıcılık sürecim klasik "başarı formülü" olarak bilinen her şeyin tam tersi yönünde işler.

Öncelikle kitaplarımın hepsinde aynı tema yoktur: Örneğin *The Diary of a Magus* ve *The Valkyries* ruhani meselelerle uğraşır, ama *Simyacı* ve *Veronica Ölmek İstiyor* bu konuya dokunmaz bile. Her kitabımda hikâyenin geçtiği dönem de birbirinden farklıdır: *Beşinci Dağ* milattan birkaç, yüz yıl öncesinde, *Piedra Irmağı'nın Kıyısında Oturdum, Ağladım* günümüzde geçer; *Simyacı ve Şeytan* ve *Genç Kadın*'da ise belirgin bir zamana değinilmez.

Herşeyin pazarlamaya bağlı olduğunu söyleyenler var: Oysa, benim ilk iki kitabım *(The Diary of a Magus* ve *Simyacı)* yayınevi kitabın ilk reklamını yaptığında çoktan 250,000 satmıştı. Aynı durum yurtdışında da yaşandı: Yabancı yayıncılar Brezilya'da olan biteni görünce adı sanı duyulmamış bir Brezilyalı yazara yatırım yapmaya gönüllü oldular; üstelik "bir ülkede tutması başka ülkede de tutacağı anlamına gelmez" diye tartışmaya bile gerek duymadan.

Peki, kitaplarda temalar, zamanlar ve yerler farklılaşıyorsa, o kritik ilk dönemde pazarlama ve reklam hiç yapılmadı, ilk kitabım çıktığında hiç duyurulmadıysa, o zaman işin sırrı nerede yatıyor?

Sır falan yok. Ama benim görüşüme göre, 'evreni her zaman hayallerini gerçekleştirmek isteyenlerin yararına düzenleyen' üç faktör var.

İlk faktör: Yaptığınız şeye tamamiyle inanmalısınız. Bütün hayatımı edebiyattan kazanmaya karar verdiğim andan itibaren diğer tüm işlerimi terk ettim. Söz yazarı, TV için senaryo yazarı ve gazeteci olarak çalışmayı bıraktım ve tüm enerjimi bana en çok mutluluk veren şeye kanalize etme kararı aldım. Pek çok kişi gibi benim de bakmakla yükümlü olduğum bir ailem vardı ama ailem de bu kararımda benim yanımda yer aldı – çünkü her türlü başlangıcın arkasında yer alan en büyük güç sevgidir.

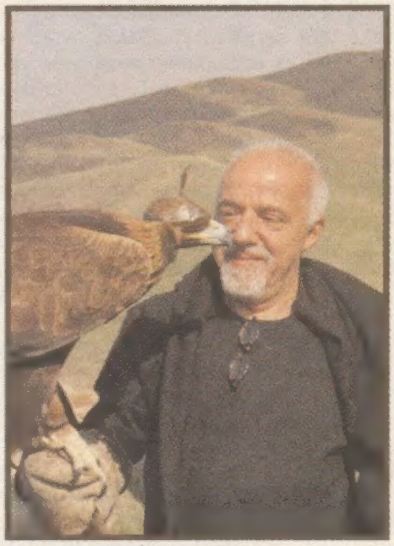

İkinci faktör: Hiçbir hayali tek başınıza gerçekleştiremezsiniz, bu yüzden müttefikler bulmalısınız. Benim müttefiklerim, tanınmamış bir yazarın eserini kulaktan kulağa yayıp duyulmasını sağlayan okuyucularımdı. Biri bir kitabı severse onu arkadaşına, sevgilisine, çocuğuna tavsiye edecektir. Daha yolun başında okuyucudan gelen bu ilk destek, yazarı basının muhtemel saldırılarından da koruyacaktır. Bir yazarın eserini kendi kendine keşfetmiş ve bunu başkalarına tavsiye edecek kadar iyi bulmuş olan okuyucular, negatif bir eleştiriyle karşılaştıklarında, kendi değerlendirmelerini hatırlayacak ve başka etkilerle kendi fikirlerinin sarsılmasına izin vermeyeceklerdir.

Ve son olarak: Hayallerinizi paylaşmanın kişisel bir yolunu bulun. Edebiyatta buna tarz denir. Ben tarihi temaları modern bir dil kullanarak anlatmak istedim. Orijinal taslaklarım yayınlanan kitabın neredeyse üç katı uzunluktaydı ama okuyucunun olayın geçtiği sahnenin detaylarını kendi hayal gücünü kullanarak kurabilme yeteneğine inanmak için kendimi zorladım, ve bunun yerine karakterler arasındaki ilişkiler üzerine yoğunlaştım. Bu deneme beni haklı çıkardı.

Bir yazar risk almalıdır: Okuyucularını mutlu edebilmek için yarattığı nesnenin esiri olamaz. Yazdıklarında dürüst olmalıdır ama bundan daha da önemlisi kendine karşı dürüst olmalıdır çünkü okuyucu bir romanı okurken bunun sadece "pazarlama güçlerini" memnun etmek için yazıldığını anlayacak ve kendini ihanete uğramış gibi hissedecektir. Dünyanın dört bir yanından, farklı kültürlerden okuyucuların okudukları kitap hakkında neler düşüneceklerini bilebilmemin imkânı yok, işte bu sebeple en iyi tanıdığım bir tek kişi için yazıyorum: kendim.

Bir kitaba başladığımda, olduğum kişi ile kendimde geliştirmeye çalıştığım parçam arasında bir savaşa da yatırım yapmış oluyorum. Her yaratıcı girişim hem acı verici hem de büyüleyici tarafları olan bir maceradır. Aynı zamanda kendi hayaletlerimizi keşfetme korkusu vardır; bir de sandığımızdan daha ilginç biri olduğumuzu öğrenmenin heyecanı.

Ama kaşığı kendi ruhumuzun içine daldırmak için öncelikle net olarak tanımlanmış bir yaratıcılık sürecine ihtiyacımız var; ama bu bir sonraki yazının konusu.

Çeviren | Mine Akverdi

otaftali@hotmail.com
Oktay Taftalı

KAÇAK FELSEFE

REKABETLE GEÇEN HAYATLAR

Kendi tercihimiz midir, yoksa tabiattan veya toplumdan gelen bir dayatma mıdır, tam bilemiyoruz ama, yer yer gündelik hayatımızın acımasız bir yarış olduğu duygusuna kapılıyoruz. Sürekli olarak, zamanla, başkalarıyla, kurumlarla ve en yıpratıcısı da kendi kendimizle yarışmamızı öngören bir rekabet ilişkisi, bizi tedirgin ve gerilimli kılıyor. Çoğunlukla bitkin ve yenik düşüyoruz. Herhangi bir rekabet ilişkisi sonucu, katılmayı kabul ettiğimiz bir yarıştan, zafer ve başarıyla çıktığımızda dahi yorgunluk kaçınılmaz oluyor. Gerçi başarının hazzı, büyüklüğü oranında, her türlü yorgunluğu anında unutturarak, insanı esrik bir efsane kahramanına da dönüştürmüyor değil. Ama insan tüm hayatı boyunca, kendisini bir efsane kahramanı gibi algılamasını sağlayacak kaç başarıya imza atabilir ki?

Başarıya ve performansa endeksli bir toplum yaşamı, mutsuzluğumuzun önde gelen nedenlerinden birisidir. Çoğu insana daha okul öncesi dönemden itibaren dayatılan rekabet ve yarışma kültürü, giderek bir yaşam biçimine dönüştüğünden olsa gerek, bu mutsuzluk kaynağının farkına varmak pek kolay olmuyor. Rekabeti, hayatın bir gerçeği, doğal toplumsal bir veri olarak algılıyoruz. Aslında hayatın doğal akışı içinde belki birçok canlı türü açısından, elbette bir rekabet vardır. Ama o rekabet, acaba bizim bugün maruz kaldığımız türden insanı yıpratan, yorgun düşüren, kendisine ve başkalarına yabancılaştıran bir rekabet midir? Bunu düşünmek lazım.

ÜRETİMDE REKABET PAYLAŞIMDA ADALET

Bahçedeki tavukların, serptiğim bir avuç mısır kırığına üşüşmesini seyrediyorum. Sahilde balıklara attığım bir parça ekmeğin, balıklar tarafından büyük bir çaba ve birbirlerini zorlayan bir çırpınmayla didiklenişi, bana rekabet hakkında bir fikir veriyor. İlk insan da, herhalde av olarak peşinden koştuğu bir yaban hayvanının ardında aynı görünümü sergiliyordu. Fakat avlanmanın, yiyecek toplamanın veya ürün yetiştirmenin tek bir insan tarafından üstesinden gelinemeyecek zorluklar içermesi, insanı, birlikte davranmaya zorlamıştır. Birliktelik, insan için dış tehditlere karşı da önemli bir güvence içeriyordu. Bu nedenle hayvanlardan farklı olarak, insan bir paylaşma kültürü geliştirmiştir. Kaldı ki, topluluk halinde yaşayan hayvan türlerinde de gelişmiş paylaşımcı davranışlar gözlenebiliyor.

Demek ki, rekabet ve paylaşma etkinlikleri arasında bir ilişki var. Bu ilişkiyi insan açısından ideal bir biçimde formüle etmek istersek, "üretimde rekabet, paylaşımda adalet" gibi bir slogan bile türetebiliriz. Ama ne yazık ki, insan bir "kültür" varlığına dönüşüp, sözüm ona, ilerleyip, geliştikçe bu slogan "üretimde adaletsizlik, paylaşımda rekabet"e dönüşmüştür.

Kapitalizmin en çarpıcı niteliği, üreten insanın kendi ürettiğine sahip olamamasıdır. Ömür boyu bina üreten bir inşaat işçisinin kirada oturması, insan aklının aczini gösteren bir faciadır. İlerleme ve gelişme kavramlarıyla ifade edilen, bilimsel-teknolojik yenilikler ne yazık ki, bu duruma herhangi bir çözüm getirmiyorlar. Kalkınma, refah ve büyüme, pozitif hukuk kavramlarıyla amaçlanan hedef ise, toplumsal üretimin paylaşımında ortaya çıkan rekabette, aslan payını kapanların, belli bir doygunluğa ulaştıktan sonra, arta kalan kırıntıları rekabette yenilenlere bırakmasını içeriyor. Aynen vahşi tabiatta olduğu gibi. Rekabet ve paylaşım söz konusu oldukta, tabiata egemen olan doğal hukuk ile insan aklının ürünü olan pozitif hukuk arasında pek bir fark kalmıyor.

Demek ki, toplum hayatındaki paylaşım adaletsizliğinin, doğal hukukla, tabiat kanunlarıyla da yakın bir benzerliği var. Dolayısıyla işin bu cephesinde, insanla hayvan arasında, fazlaca fark olmadığını iddia edebiliriz. Farklılık insanın toplumsal üretimden aldığı payı, giderek artan miktarlarda biriktirmesiyle ortaya çıkıyor. Sonuçta toplumsal üretimin paylaşımındaki adaletsizlik ve **birikim kültürü**, toplumda sınıfların ortaya çıkmasına yol açıyor. Böylece insanın tabiattaki öteki canlılardan bir basamak daha aşağıya düştüğüne tanık oluyoruz. İnsan zor durumdadır.

AKIL PAYLAŞMA VE REKABET

Batıda ve ülkemizde birçok ideolog, yazar, gazeteci, her fırsatta kapitalizmin rasyonel bir sistem olduğunu, akla uygun bir işlerlik sergilediğini, başarılı kapitalist bir uygulamanın, üretim, tüketim, istihdam, vb. süreçlerin her aşamasında aklı kılavuz aldığını iddia ederler. Bu kuyruklu bir yalandır. Kapitalizmin azami kâr hedeflerine erişmek amacıyla uyguladığı kurnazlıkların, şeytanlıkların akılla hiçbir ilgisi olmadığı açıktır. Kapitalizm çerçevesinde yüceltilen akıl, eğer hakiki bir akıl olabilseydi, en azından hayvanlar âlemine özgü rekabet ve paylaşım sistemini, akla uygun bir şekilde düzenleyerek, insanı öteki canlılardan daha üst bir basamağa taşıyabilirdi. Çünkü akıl, eğer etik'le birlikte işliyorsa akıldır.

Görünen o ki, rekabet ve paylaşım ilişkisi açısından insan aklı, hayvanlara oranla hiçbir farklılık koyamamakta, hiçbir farklı uygulamayı hayata geçirememektedir. Eğer akıl sahibi insan topluluklarında da, büyük balık-küçük balık ilişkisi geçerliyse, bu akıl ne işe yaramaktadır? Demek ki, sonuçta tabiat kanunlarının geçerli olduğu toplumda, insanın sahip olduğu etikten soyutlanmış bir akılla fazlaca böbürlenmesini gerektirecek bir durum yoktur. Önce aklı yüceltip, sonra kapitalizme akılcılık atfederek, bu adaletsiz durumu aklın arkasına gizlemek ise akılcılık değil, kurnazlıktır. Çünkü ahlaktan sıyrılmış bir akla biz kurnazlık, salt zekâ, hinlik, cinlik diyoruz.

Bilindiği gibi, kapitalizmin ideologları rekabete özel bir önem atfederler. Onlara göre rekabet, ekonomik büyümenin, kalkınma ve ilerlemenin ön koşuludur. Oysa kapitalist toplumda tekellerin ortaya çıkmasıyla bu iddianın da kuyruklu bir yalana dönüştüğünü, rekabetin sadece birkaç tekel arasındaki bir tür danışıklı dövüş biçiminde seyrettiğini biliyoruz. Fakat tüm bunlara rağmen bizden gündelik hayatımızda hâlâ, sürekli yarışmamız, sürekli birileriyle, bir şeylerle rekabet etmemiz isteniyor. Neden? Sakın bizlere pompalanan, bireyler arasındaki her türlü maddi ve manevi rekabet, birilerinin kasasına kâr artışı olarak akıyor olmasın?

RAKİBİMİ TANIMIYORUM

Eğitim hayatında, meslek edinme esnasında, iş hayatında, arkadaşlık ilişki-

lerinde hâttâ aile ilişkilerinde bile, zaman zaman rekabetin tatsız ve kırıcı sonuçlarına maruz kalabiliyoruz. Belki rekabetin bizzat kendisi değil, ama bize öğretilen ve bizden talep edilen özel bir şekli buna yol açıyor. Çünkü rekabet sadece rekabet olarak kalsa iyi, fakat işin içine, hırs, tutku, kıskançlık, bencillik, ben merkezcilik gibi yan unsurlar girdiğinde, rekabetin tahripkâr bir şekliyle karşılaşıyoruz.

Bu türlü bir rekabet dolayısıyla daha genç yaşlarda, eğitim sürecinde oluşan kırıklıklar, kimi zaman hayat boyu derin izler bırakan etkilere yol açabiliyorlar. Kapitalizmin modern iş yerlerinde, çalışanlar arasındaki rekabet dolayısıyla ortaya çıkan gerilimleri yumuşatmak ve üretimi "rasyonalize" etmek için, grup terapileri, "süper vizyonlar", vs uygulanıyor. Yine rekabet nedeniyle arkadaş ve aile çevresinde oluşan gerilimlerin çözümü ise, rastlantıya kalmış bir hayat deneyimi olarak insanların hanesine yazılıyor. Futbol takımı, siyasi parti veya bir inanç taraftarlığı gibi, belirli topluluklara ait olma hazzının, hırslı bir rekabete dönüştüğü durumlar ise bambaşka bir muamma. Bu yıkıcı rekabetin, ortamını ve şartlarını hazırlayan sistemin sahipleri ise, sadece kasalarındaki birikimin miktarıyla ilgileniyorlar. Ve ne yazık ki biz onları, yani asıl rakibimiz olması gerekenleri tanımıyoruz. Kendi katmanımızda, kendimiz gibi zor durumda olan öteki insanları, kardeş emekçileri, işsizlik tehdidi altındaki insanları, komşumuzu rakip belleme eğilimi giderek yaygınlaşıyor. Giderek Batı'daki gibi yalnızlaşan, aynı apartmandaki komşusuna selam vermekten çekinen, tanıştığı her insana, elini bir rakibine uzatıyormuşçasına soğuk bir tavırla uzatan insan sayısı çoğalıyor. Türk toplumu bozulmakta ve yalnızlaşmaktadır. Özellikle büyük şehirlerimizde, sözümona modern ilişkiler içinde yer alan insanlarımızın, önemli bir bölümü çoktan yitirilmiştir. Modern toplumun öngördüğü biçimiyle rekabet, bu yalnızlaşma trajedisini, "birey olmak", "bağımsızlaşmak", "kimliğini kazanmak", "birey olarak başarıyı yakalamak" gibi, ne idüğü belirsiz ithal tanımlamalarla örtmeye çalışıyor.

Hayatın devamı için birbirini bütünlemesi gereken kadın ve erkek cinsi, modernist sloganların ve ideolojilerin şemsiyesi altında, birbirlerini rakip olarak algılama eğilimine giriyorlar. Farklı niteliklerin aritmetiği nasıl mümkün değilse, kadın ve erkek cinslerinin de, bölme veya çarpma işlemine tabi tutulması mümkün değildir. Ama kapitalizm tarafından saptırılmış yanlış rekabet, kadını ve erkeği önce aynılaştırmak (eşitlemek değil) sonra acımasızca birbirine çarpmak ve giderek bölmek niyetindedir. Kadın ve erkeğin aynılaştırılarak ortak bir rekabet zeminine sokulması, kapitalizmin en akıl dışı (irrasyonel) tutumlarından birisidir. Buradan, kadın ve erkek arasındaki sevgi, aşk, tutku gibi ilişkilerin, bazıları için neden giderek taşınmaz bir yük halini aldığını, sonuçta birlikteliklerin, evliliklerin süresinin niçin giderek kısaldığını anlamak mümkündür.

METROPOLİTAN HAYAT VE REKABET

Birbirini rakip olarak algılayan milyonlarca insanın, sonsuza kadar yanyana durması mümkün değildir. Bu nedenle dağılan evlilikler, biten ilişkiler gibi "metropolitan hayat" da bir gün dağılmak zorundadır. İnsanlık binlerce yıldan beri yeryüzünde sayısız şehirler kurdu. Bunların bazıları çeşitli nedenlerle yok olup gittiler, bazıları ise hâlâ görkemli veya sefil bir biçimde ayakta duruyorlar. Yani şehirlerin tarihi, insanlık tarihi kadar eskidir. Gelgelelim, insanlık tarihinin belli bir evresinde, merkezi Avrupa olmak üzere şehir yapılarında o güne kadar rastlanmadık değişimler oldu. Gösterişli ve zarif mimari yapıların uzantısı olarak, kara kömür ve metal tozuna bulanmış fabrikalar, o fabrikaların yakınlarına hiçbir mimari değer taşımayan blok apartmanlar, sözde sosyal konutlar inşa edilmeye başladı. Kuzey Denizi'nin melankolik sahillerine, demir vinçlerin, kaba beton rıhtımların, dokların gölgesi düştü. Melankolinin, karabasana dönüştüğü, yaklaşık üç yüz yıllık bir süreç içinde, metropol denilen yeni bir şehir biçimi, sanayileşmenin, kalkınmanın, ilerlemenin simgesi olarak algılanır oldu.

Genel hatlarıyla betimlemeye çalıştığım bu metropoller, ekonomik büyümenin görece istikrar içerdiği dönemlerde fabrikaların ve işçi mahallelerindeki sosyal konutların mimari yapısına, sunduğu yaşam standardına da çeki düzen vermeye çalıştılar. Ancak değişik sanayi kollarındaki dönüşümler dolayısıyla gözden düşen sektörlerin, ekonomik verimliliğini yitiren veya çeşitli nedenlerle kapanan işletmelerin yakınlarındaki yerleşim birimleri, yer yer hayalet mahallelere dönüştü. Buralara kimi zaman göçmenler, kimi zaman işsiz alt kültür grubundan insanlar yerleştirildi, vs. Yani anlatmak istediğim: yaşayan bir organizma olarak şehirler, kapitalist hareketliliğe göre çeşitli şekiller aldılar. Fakat en önemlisi, daha önce rastlanmadık türde göçlerin, kitlesel hareketlerin yaşandığı bu şehirler, o gün bu gündür yukarıda anlatmaya çalıştığım türden bir rekabetin kanlı arenasını oluşturuyorlar.

Bu bağlamda, metropol denilen söz konusu şehirlerin yaşamına biçim veren kapitalist hareketlilik, yeterli büyümeyi sağlayamadığı takdirde, buralarda kapitalizm sayesinde ortaya çıkan oluşumların çözülmesi kaçınılmazdır. Dolayısıyla şehirler her zaman vardılar ve var olacaklar. Ancak şehirleşmenin özgün bir biçimi olan metropolün ömrü, kapitalizmle bağıntılıdır. Ve kapitalizm çürüdüğü ölçüde, bu yapının da çürümesi ve dağılması kaçınılmazdır. Demek ki, başka işsiz insanlarla, zaman ve ulaşımla, apartman komşularımızla, süper market sepetleriyle, dostlarımızla içinde bulunduğumuz, modern şehir yaşamına özgü yanlış rekabet, bir gün anlamını yitirecek ve bizi, bu konuda yaptığımız hatalarla başbaşa bırakacaktır.

REKABET VE MARİFET

Merak duygusu, insana yaşama azmi ve heyecanı veren ana kaynaklardan birisidir. Bir çocuğun, hareketli bir oyuncağı kırıp içine bakmak, o oyuncağın gizemini çözmek istemesi, elini, kolunu, hatta kafasını bir yerlere sokarak olmadık tehlikelere meydan vermesi bu duygunun sonucudur. Bilinmeyeni merak etmek elbette tehlike ve risk içerir. Dolayısıyla bu bağlamda türetilen kaba özdeyişlerde bir hakılık payı da vardır. Ancak, insan için olabilecek en meşru rekabet eylemi, bu duyguyla girişilen bir rekabet olarak tasarlanabilir.

İnsanın kendisi için bir bilinmeyeni keşfetmesi, merak duygusuyla yarışarak yoktan bir icat geliştirmesi, bir sanata, bir bilgiye, ulaşması ve o bilgiyi üretmesi, rekabetin en saygın ve yapıcı biçimi değil midir? Türkmenistan'ın köylerinde dünyanın en kıymetli halılarını dokuyanlar, Anadolu'nun bir şehrinde, kendi merakı ve hazzı için el işçiliği bir otomobil yapanlar, Ordu ilimizde dünyanın en kıymetli el işi klarnetlerini üretenler, böylesi bir rekabetin örnekleridir. Burada esas ölçüt: **öncelikle** maddi çıkar, kâr, pratik yararlılık, vb. ahlâki sorunlar doğuran amaçların ötesinde, bir çocuğun, saf, yalın ve insani merakıdır. Elbetteki aynı merak, kanaat ahlakından gelen insan için bir rızk kapısı da olabilir. Ne yazık ki, kapitalizm ve kitlesel üretim koşullarında bir çoğumuz, böylesi bir merakın giderilmesiyle ulaşılan hazzı asla tatmadık, bilmiyoruz.

İnsanın her türlü yararcı anlayışın ötesinde, salt merak duygusunu doyurmak için harcadığı çaba ve bu uğurda geliştirdiği beceriye dedelerimiz marifet demişler. Başlangıcından itibaren yarar amaçlayan çeşitli becerilerin, çoğu zaman ahlaki sorunlara yol açmasına karşın, insan için marifet başlı başına bir erdemdir. Öyleyse erdemde rekabet etmenin hazzına yönelmek, tartışmasız bir meşruiyet içeriyor.

***13 Ekim'de** Tüyap Kitap Fuarı'ndayız.*
***15 Ekim'de** Antalya Kaleiçi Vakfı'nda söyleşideyiz*

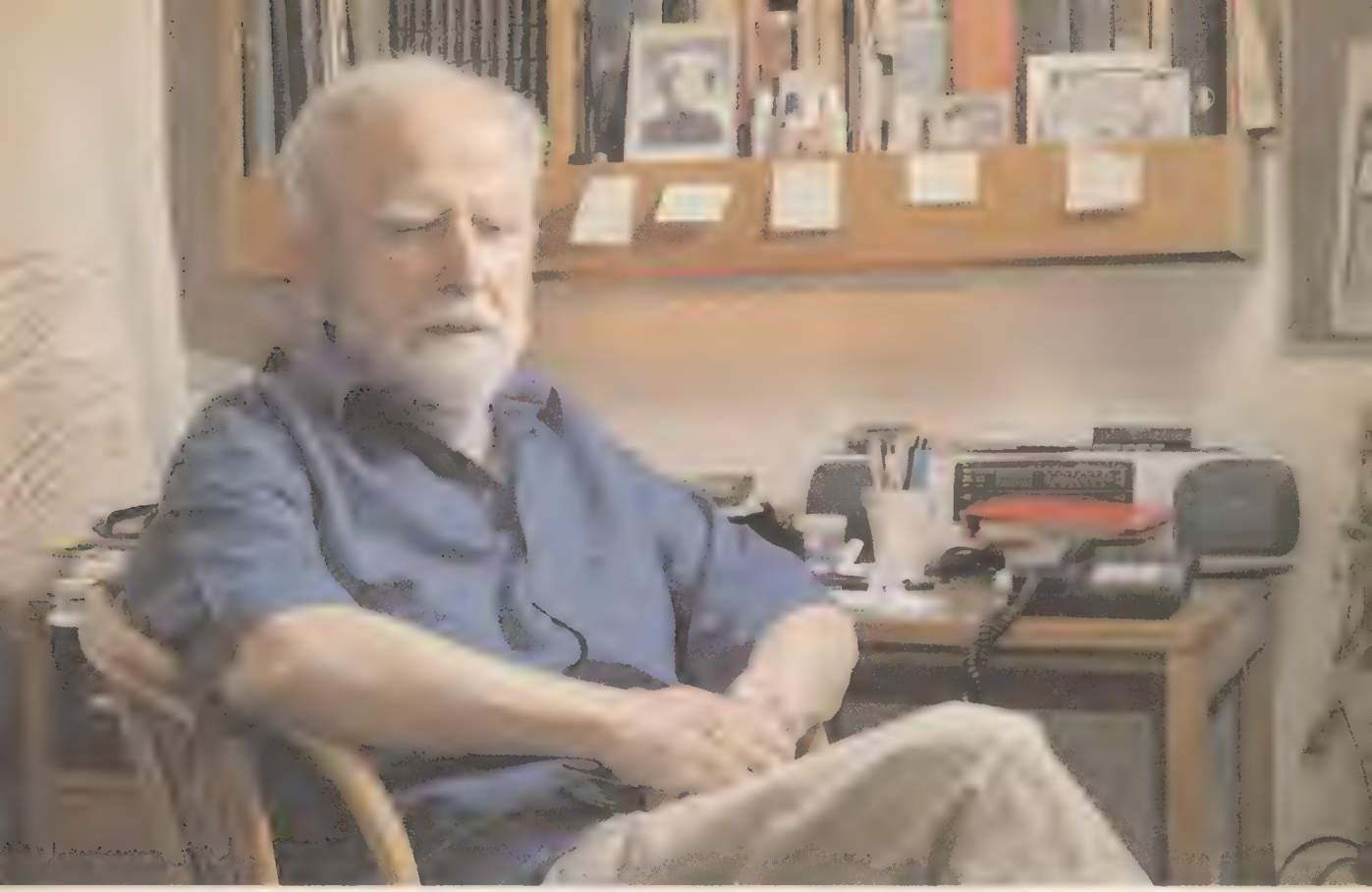

Mihri Belli, uzun mâhkumiyet yıllarının sonlarına doğru, cezaevinde yatarken siyasi ve diğer mahpusların resimlerini yapmıştı. Çizimlerin çoğunu poz verenlere armağan ediyordu. 2005 başında dostları, elinde kalan otuz kadar resmin sergisini yapmayı önerdiler. Onun da aklı yattı. Bir sergi yapmaya karar verdi ve sergideki insanların kısa öykülerini yazdı.

Belli, ressamlık serüvenini şu sözlerle anlatıyor: "Benim ressamlığım Orhaniye askeri cezaevinde başladı. İlkten yağlıboya ile çalışıyordum. Van Gogh'dan ve Cezanne'dan kopyalar ve portreler boyuyordum. Ressamlık iddiam yoktu. O yüce bir meslektir. Ben haddimi biliyordum."

Böyle diyor ama ardından ünlü dolandırıcı Sülün Osman'a dair şu anısını anlatmayı da ihmal etmiyor: "Sülün Osman'ın yağlıboya portresini yapmış, kendisine armağan etmiştim. Sevinmişti. Resmini boynuna asmış hapishaneyi dolaşıyor, tespih satıyordu. Bir sabah erken boş avluda resim boynunda dolaşıyordu. Ben kendisini siyasi koğuşun penceresinden seyrediyordum. Osman gözetlendiğinden habersiz, iki de bir resmi kendine çevirip öpüyordu."

Bir ressam için bundan daha anlamlı övgü olabilir mi? Ne yazık ki bu sergide Sülün Osman'ın resmi yok. Belli, Adana merkez cezaevine nakledildikten sonra da ressamlığa devam ediyor: "Orada boncuk ören arkadaşlara yardımcı oldum. Kareli kağıt üzerine desenler çizdim. Daha çok manzara resimleri, dağlar, yelkenlilerin yüzdüğü denizler, uçan kuşlar vb. Sevim Belli'ye boncukla işlenmiş portresini o günlerde gönderdim."

"Ve o zaman mutsuzduk. Hey gidi güzel günler" adlı sergi, bu çizimlerin ve öykülerin ekseninde gelişiyor. Çizimlerin ve öykülerin kahramanlarıyla ilgili bazı fotoğraflar, belgeler, yerli ve yabancı televizyon kanallarının Mihri Belli ile yaptıkları görüşmelerin videoları, sergide yer alıyor.

"Ve o zaman mutsuzduk, hey gidi güzel günler" başlıklı serginin hazırlıkları için geçtiğimiz kış Bellilerin İstanbul Bostancı'daki evlerinde bir video-görüşme yaptık. Görüşmeye yer yer Sevim Belli ile apartman komşuları ve dava arkadaşları, eski tüfeklerden Mustafa Göksu da katıldı.

Sadık Karamustafa: Dilerseniz "tütüncülerle" başlayalım, sergideki resimlerin bir kısmına konu olan hapishane arkadaşlarınızla. Yazılarınızda "tütün işçileri 1920'lerde mübadele ile Türkiye'ye geldiklerinde" diye anlatmaya başlıyorsunuz. 1957'de portrelerini çizdiğinize göre, o zamanlar en azından ellili yaşlarını sürüyor olmalılar. Troçki Mehmet, Yakup Usta, bakkal Taşkıran gibi...

Mihri Belli: Doğru. Olgun yaşlardaydılar. Yakup Usta tütüncü değildi.

S.K. Tütün işçiliğine, Türkiye'ye gelmeden önce, Yunanistan'da mı başlamışlardı?

M.B. Yunanistan'da yaşadıkları bölge, tütün işçiliği için çok önemli bir alandır. Tütüncüler, Yunanistan'da siyasi olaylarda çok aktif değillerdi. Yunanlı sendikacılar onları toplantıya getirmeye çalışırlarmış. Pek istekli olmazlarmış katılma konusunda. "Amaaan, bu gavurların numaralarından..." diyerek isteksizlik gösterirlermiş.

Türkiye'ye gelince bilinçlendiler.

S.K. Bir ikinci grup tütüncü daha var mı? Sözgelimi, İkinci Dünya Savaşı'dan sonra Türkiye'ye gelen.

M.B. Hayır tütüncü dediklerimiz sadece yirmilerde Yunanistan'dan gelenler.

S.K. Örneğin bir Yaşar Beyazteke var. O tütüncü mü?

M.B. Yaşar Beyazteke romandı. Ailesi tütüncüydü. Kendisi mübadele sırasında çocuktu. Daha sonra tütün fabrikasında çalışmaya başlamıştı. Hapishaneden sonra lostra salonu açtı. Bir anlamda özel sektöre katıldı! Galiba Ortaköy'de, İskeleye giden

"Ve o zaman mutsuzduk
Hey gidi güzel günler"

Mihri Belli, Türkiye'deki sol hareketin üç yüzbirin en önemli figürlerinden biri. Türk sol hareketi tarihinin her sayfasında bugün de yaşlanmış devrimci Mihri Belli'nin attığı imzaları ve izleri bulabiliriz. Bunun yanı sıra çok renkli devrimci bir hayatı sığdırdıkları göz kamaştırıcıdır. Amerikalı Komünist Parti ile kişilikleri, bolşevikliği, Filistin, Cezayir, Yunanistan savaş ve iç savaşlarında olduğu mu, uzun hapishane mahpusluklarını, sürgünleri, Afrika, Amerika, Asya, Avrupa. Doktorluğu kıtalardan kıtaya, ülkeden ülkeye enternasyonal devrimci dayanışmanın neferi, lideri. 12 Eylül öncesi üzerine sıkılan kurşunlara bulunduğu suikastlerle karşı koyması ve sınırlı kurşun yarasına rağmen dimdik ayakta kalması, hiç heyecanı, coşkusu eksilmeyen devrimci kavgacı ruhuyla onu şu sınırlı cümlelerle anlatmak zor. Bugünlerde Mihri Belli'nin ustalığı olmadığını belirttiği çoğunu cezaevinde yaptığı desenlerin portreleriyle karşı karşıyayız. Bu işin ustaları Belli'nin kaleminin gücünün elini değdirdiği diğer uğraşlardan hiçte aşağı olmadığını söylüyor. Aşağıda "Karşı Sanat Galerisi"nde gerçekleşen "Hapishaneden Çizgiler" sergisinin mimarı Sadık Karamustafa'nın söyleşisini bulacaksınız. Bu söyleşi yine Sadık Karamustafa'nın elinden çıkma ve LeMan'ın kitaplaştırdığı "Hapishaneden Çizgiler" kitabından alınmıştır.

yolun başındaydı dükkanı. Şimdi hayatta olup olmadığını bilmiyorum. Olmayabilir.

S.K. Yakup Usta ne iş yapıyordu.

M.B. İnşaatçıydı.

S.K. Portreleri çizdiğinizde hangi hapishanedeydiniz?

M.B. Bunları Sultanahmet Cezaevi'nde çizdim. Adana'dan geldikten sonra. 1957-1958'de evlendiğimiz sıralar.

S.K. Otele dönüştürüldükten sonra gittiniz mi Sultanahmet'e?

M.B. Gittik. Çok lüks ve pahalı bir yer. Cumhuriyet Halk Partisi'nin düzenlediği bir toplantıda konuşma yaptım. CHP "Sultanahmet şimdi özgür!" diye adlandırmıştı o paneli. "Sultanahmet özgür", ya memleketin geri kalanının hali ne? Bir kere de otelde kahvaltıya gittik. Kahvaltıyla öğle yemeği karışımı, "brunch" dedikleri.

S.K. Yine hapishanelere dönersek, Sultanahmet'ten önce Adana'daydınız.

M.B. Baştan başlayacak olursak, önce Sansaryan Hanı var. Aslında ilk kez Amerika'da tanıştım cezaeviyle. 1936'da Amerika'ya ayak bastıktan bir hafta sonra hapse girdim. Yirmidört saat içeride kaldım. Kavga çıktı , biz de katıldık. Kavganın içinde bulduk kendimizi. Meğer kavga konusu maçmış. Karşı takımın aslarıyla dövüşülüyormuş. O gün maçı kaybettik. Çünkü takımın asları içeri atılmıştı.

S.K. Önce Harbiye Azkeri Cezaevi mi?

M.B. Önce Tophane. 1940'larda, İleri Geçlik Birliği davası. Tophane Askeri Cezaevi, Galatasaray'a dönen yolun, Boğazkesen'in başındaydı. Daha sonra yıkıldı. Askeri mahkeme de, Gaziler Yurdu binasındaydı.

Mustafa Göksu: *Büyük, sultani pencereleri olan bir bina. Tramvay caddesinde.*

S.K. O bina şimdi Mimar Sinan Üniversitesi misafirhanesi olarak kullanılıyor.

M.G. *Tophane'de sekizbuçuk ay kaldık. Hapishaneden mahkemeye süngüler arasında yürüyerek giderdik.*

M.B. Muzaffer Özkolçak arkadaşımız şiirinde anlatır bu yürüyüşü.

M.G. *O şiir var bende. Muzaffer öldü yahu!*

Sevim Belli: *Biliyorum. O akşam, biz Hayrettin'in düğünündeyken biliyordum.*

M.G. *Mezarı İstanbul'da olmayacak. Edirne'ye...*

S.B. *Kırklareline ...*

Birkaç saniye suskunluk.

S.K. Tophane'den sonra ne oldu?

M.B. Harbiye Askeri Cezaevi'ne gö-

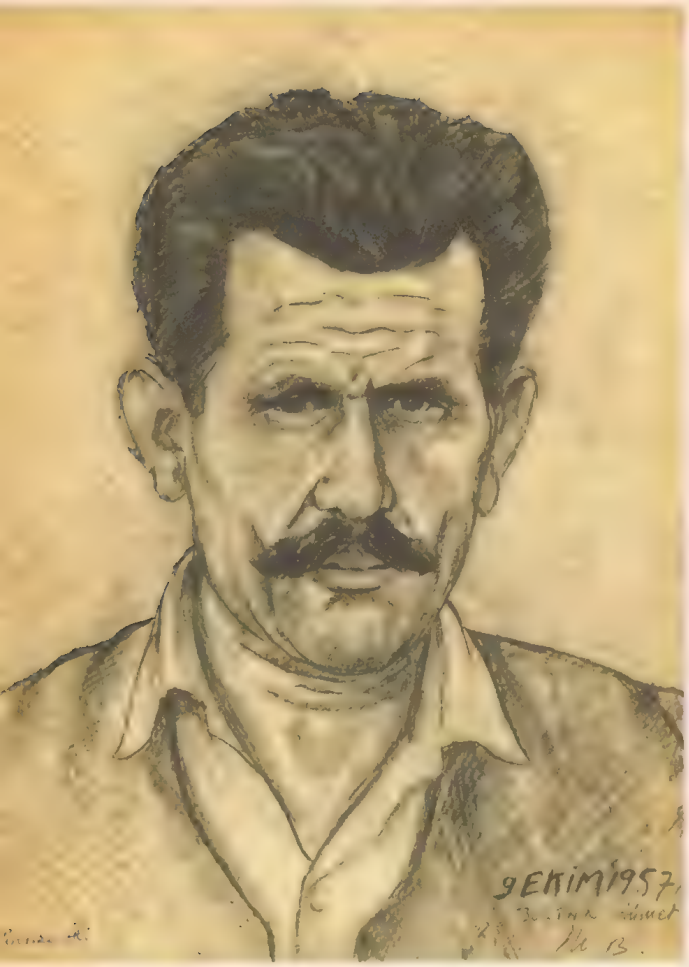

Börekçi Ali, kağıt üzerine kurşun kalem, 28 X 33 cm, 1958

türdüler. Aslında harbiye Cezaevi bizimle açıldı. Molozların temizlenmesi işinde bizi çalıştırdılar. Missouri zırhlısı İstanbul Limanına yeni demir atmıştı. Bahçedeki molozları dökerken Missouri'yi görebiliyorduk.

S.K. Anlaşılan ülkeye bir hapishane kazandırdınız. Benzeri bir olay 1971'de Maltepe Askeri Cezaevi'nde olmuştu. Siyasi tutukluları getirdiklerinde, o güne kadar, disiplin suçu işleyen askeri tutuklular için kullanılmakta olan cezaevinin çevresinde duvar yoktu. Kapıları kontrplaktandı. Siyasi tutuklular gelince duvar inşaatı başladı.

S.B. Tutuklulara mı ördürdüler duvarları?

S.K. Tutuklular örmedi, ama havalandırma saatlerinde avluda top oynanırken, bir yandan da duvarlar yükseliyor, demir kapılar yapılıyor, pencerelerin önüne, görüşü engelleyen paneller monte ediliyordu. Ancak bütün bunlardan sonra beş tutuklu tünel kazarak kaçtı. Harbiye'den sonra?

M.G. Bizim davadaki ağır cezalıları Harbiye'ya atmışlardı. Ben bir süre orada kaldım. Harbiye'de bitti bizim işimiz. Oradan tahliye olduk.

S.K. Söz ettiğiniz, Tophane'de yargılandığınız, sonra Harbiye'ye nakledildiğiniz, 1940'lardaki İleri Gençlik Birliği davasıydı, değil mi?

M.G. Evet.

S.B. Öteki, yani 1950'lerdeki parti davasıydı. Onun Tophane ile ilgisi yok.

S.K. Türkiye Komünist Partisi davasında yargılananlar hangi hapishanede tutuldu.

S.B. İstanbul Sirkeci'de, Sansaryan Hanı'nın üst katında. Aslında emniyet müdürlüğü olan bu yer askeri cezaevi yapıldı. Arkadaşlar burada iki yıl tutuldu. Ben yirmi ay kaldım. Bazıları, davanın durumuna göre, bir ay, onbeş gün, bir hafta gibi sürelerle buruda tutuldular. Mahkemenin başlamasına iki ay kala Harbiye'ye geldik. Yargılama sırasında buradaydık. Harbiye'den sonra erkekler İstanbul Orhaniye Askeri Cezaevine gittiler. Ben Ankara'ya gönderildim. Temyiz davayı bozmuştu. Ben Ankara'da ikinci defa yargılandım. Mihri, hükmü kesinleştiği için Orhaniye'den Adana'ya, sivil cezaevine gönderildi.

S.K. Sultanahmet'e geliş?

M.B. Cezaevi müdürüne hakaret etme davası için Adana'dan İstanbul'a, Sultanahmet Cezaevi'ne getirildim. Dava'dan sonra Adana'ya götürüldüm. Oradan tahliye oldum.

S.B. Ben daha önce Ankara'dan tahliye oldum. Kayıvalidemin evine gittim.

Gülsün Karamustafa: Ben, anneannemin evine geldiğiniz o günü hatırlıyorum. Hepimiz çok heyecanlıydık.

Mihri Belli ile Mustafa Göksu, Belli'nin İnsanlar Tanıdım kitabı üzerinde konuşuyorlar. Resimlere bakılıyor.

M.B. Resimdeki takkeli Mustafa. Yanındaki benim. Bu Oflu Hasan, meşhur kabadayı.

M.G. Mihri bilir ya, ben büyük koğuşun dibinde, dörtlü ranzanın üstünde yan yana yatardım Oflu Hasan'la.

S.K. Başka bir konuya geçmek istiyorum. Sergi projesi için, portresini çizdiğiniz insanları anlatan yazıları temiz boş kağıtlar yerine, kullanılmış kağıtlara yazıyorsunuz; ek yerleri açılıp düzleştirilmiş pencereli zarflar, kutuların baskısız yüzeyleri v.s. bu alışkanlığı nerede edindiniz? Bir tür kağıt tasarrufu mu?

S.B. Sevim Belli yöntemidir bu. Stockholm'de başladık. Bu daha çok kağıt kullanmamakla ilgili. Bizim bütçemizle ilgili değil, doğa ile alakalı.

Konuşurken bir yandan Mihri Belli'nin resimlerine bakıyoruz.

M.B. Troçki Mehmet bir dava için gemiyle İzmir'e gönderiliyor. İstanbul'dan, "Troçki geliyor, karşılayınız" mesajını alan İzmir Vali ve Kemalist Türkiye'nin karagün dostu SSCB'nin savunma bakanı, sahici Troçki zannedip karşılama töreni hazırlıyor. Ertesi gün gemiden çıka çıka elleri kelepçeli Troçki Mehmet çıkıyor!

Bu Oğuz Eren; sonradan serigraf etiket basan bir atölyesi açtı. Bir hayli başarılı oldu iş alanında.

S.B. Kuledibi'ndeydi, daha sonra başka bir yere taşındı. Ben orada çalıştım. Mustafa Göksu da çalıştı.

M.G. Ben Oğuz'un müessesesinde yedi sene çalıştım. Muhasebecilik yaptım. Oradan emekli oldum.

S.K. Resimlerini çizdiğiniz hapishane arkadaşlarınızla ilişkileriniz cezaevinden sonra devam etti mi. Mesela Troçki Mehmet Taksim'de sokak fotoğrafçılığı yapmış. Hangi sokakta?

M.B. Mehmet'in Abdülhamit dönemindenden kalma bir fotoğraf makinası vardı. Taksimde helânın bulunduğu sokakta dururdu. Onun tezgahı haber merkezi ve bir çeşit siyasi kürsüydü. Kendisi propoganda yapardı. Hiç öyle fraksiyon mıraksiyon ona sökmezdi.

Mustafa Arhavi genç yaşta öldü. Tahliye olduktan sonra Bursa'ya gidip benim Amerikadaki öğrencilik yıllarından tanıdığım bir arkadaşımın yardımı ile iş buldu.

Osman Kamucu ilginç bir kişilikti. Şeker hastasıydı. Her gece şekerci rüyası görür, bize anlatırdı. İstanbul'un bütün şekerci dükkanlarını, içeride neler satıldığını, şeker ve tatlıların kalitesini ezbere bilirdi. Dükkancının adını da hatırlar; "baklavayı filanca tereyağla pişirir, çok lezzetlidir" diye yorumlar yapardı.

S.K. Resmini yaptığınız hapishane arkadaşlarınız içinde,

tek gerçek suçlulardan biri, iki kişinin katili Börekci Ali...

M.B. Yaptığım resmi beğenmedi, bana bıraktı. Börekçi Ali. Suç ortağı ile birlikte, bir gece yarısı yol sormaya gelmiş iki İranlıyı para için öldürmüşler. Cesetleri önce çalıştıkları fırında yakmaya çalışmışlar, çok koku çıkmış. Bir çuvala koymuşlar. Denize atmaya çalışırken yakalanmışlar. Ali idam edildi.

S.K. Resimlerini çizdiğiniz tutuklu arkadaşlarınızdan başka, bir hakimle bir savcıyı da çizmişsiniz.

M.B. Üniversiteli kızları bile falakaya yatırmaktan çekinmeyen Halil Ölçer iki yıllık tedhişin baş sorumlularındandı. Mahkeme de askeri savcı olarak karşımıza çıktı. Sonradan avukat oldu. Yargıç İzzet Cebe zeki ve kişilik sahibi biriydi. Daha sonraları MİT'in önemli adamlarından biri oldu.

S.K. Yazı yazarken yaptığınız gibi bazen resimleri de atık kağıtlara yapıyorsunuz. Örneğin bir Sevim Belli portresini mısır gevreği kutusunun baskısız iç yüzüne yapmışsınız.

S.B. Mihri Belli bu resimleri biraz da gece gelen ilhamlara borçlu. Gece yarısı eline ne kağıt geçerse onun üzerine çiziyor. İnsan, iyi kağıt bulayım da öyle çizeyim demiyor.

S.K. Şevki Akşit'in resmine, büyük pencereli zarfı paspartu yapmışsınız.

M.B. Şevki'nin ölümünde, fotoğrafının altına, Nazım'ın "Hoşçakal dünya, merhaba kâinat" dizesini değiştirerek. "... merhaba evren" diye yazdık. Nitekim bir süre sonra da Evren geldi! Halbuki "kâinat" daha güzeldi.

S.K. Şevki Akşit'e neden Çingene Şevki diyorlardı.

M.B. Kendisi. Bir gün Dil Tarih Coğrafya'nın kantininde oturuyor. Karşı masada Turancılar var. "En asil ırk türk milleti" filan diye iddiaları vardı. Şevki faşistlerin karşısına dikiliyor ve "ben Çatalcalı Çingene Şevkiyim. En asil millet çingene milletidir. Kim aksini söylerse anasını avradını..." diye nutuk atıyor. Turancılar susuyor.

S.K. Bakkal Taşkıran, Taşko Hüseyin, Selanikli Hüsnü ve ötekiler...

M.B. Bakkal Taşkıran da tütüncü. Biraz sermaye denkleştirip bakkallık yapmaya başlıyor. Hep veresiye verdiği için iflas ediyor. Bir sene sonra da yakalanıp içeri giriyor. Taşko Hüseyin'in müthiş bir müzikal yeteneği vardı. Yine tütüncülerden Selanikli Hüsnü bayağı yontulmuş bir adamdı.

S.K. Birlikte yattığınız halde resmini yapmadığınız arkadaşlarınız var;

Dr. Hikmet Kıvılcımlı, Vedat Türkali

Sevim Belli, kağıt üzerine karışık teknik, 22 X 31cm, 1990

gibi.

M.B. Doktordan hiç istek gelmedi. Vedat Türkali ile hep tartışırdık ve çoğunlukla dargın olurduk. O her zaman haklıydı. İnanmazsanız kendisine sorun. Onun resmini daha yeni yaptım.

S.K. Son sorum ünlü yedinci maddeden yararlanıp tahliye edilenlerle ilgili. Doğal olarak onların resmini yapmamışsınız. Neler hissediyorsunuz bu arkadaşlarınızla ilgili.

M.B. Arkadaş değil. Arkadaşlığı kesiyorduk. Pişmanlık yasasından yaralanacaklarını, tavırlarından belli ediyorlardı. 141. maddenin değiştirilen 7. fıkrasına göre "hakkımdaki iddialar doğrudur, ama ben artık bu işlerde yokum" diyen sanık derhal tahliye ediliyordu.

İlk duruşmada yargıç İzzet Cebe pişmanlık yasasına sığınmış tutuksuz sanıklardan birine söz verdi. Bu adam sonraki yıllarda antikomünizmi geçim aracı yapacak olan kişiydi. Ağzını açıp bilinen tekerlemeleri sıralamaya başlar başlamaz salonda gökgürültüsünü andıran bir uğultu yükseldi. Arka sıralarda oturan şair Ahmet Arif yerinden fırlayarak "Pis provakatör!" diye bağırdı. Yargıç Cebe provakatöre söz vermekle hata ettiğini anladı. Adamı nasıl olsa konuşturmayacaktık. Sinek kovar gibi eliyle bir hareket yaptı. Provakatör yok oluverdi. Gazete muhabirleri salondaydı. Gizlilik kararı henüz alınmamıştı. Gazetecilerin çoğu "provakatör" sözcüğünü bilmiyordu. Ertesi gün o sözcük gazetelerde "pis aktör" olarak çıktı. Doğrusu provakatörün mesleği aktörlüktü, ama onun aktörlüğünde de iş yoktu.

S.K. Tütüncülerden 7. fıkradan yararlanan oldu mu?

M.B. Pişmanlık yasasından yaralananlar, "küçük burjuva aydın" denen kesimdendi. Hepsi evli ve çoluk çocuk sahibi olan tütün işçilerinden hiçbiri pişmanlık yasasından yararlanıp tahliye olma dönekliğini yapmadı. Yedi yıl sonra Yassıada duruşmaları başladı. Eğer Yassıada'da sanıklara böyle bir imkân tanınsaydı, kaç kişi içeride kalırdı? Kaç paralık adamsın, böyle durumlarda belli oluyor.

Mihri Belli anılar kitabı "İnsanlar Tanıdım"da şöyle söylüyor:

"Bu anlattıklarımdan bizlerin baskılar altında ezilen, dünyaya küs insanlar haline düştüğümüz sanılmasın. Devrimcinin birinci vasfı yaşam sevincidir. Koşullar ne olursa olsun. Ve o bizde hiç eksik olmadı. Acılarla yoğrulmuş mücadele arkadaşlığıydı bizimki. Baskılar altında da, yoksullukta da mutlu edebilir insan insanı."

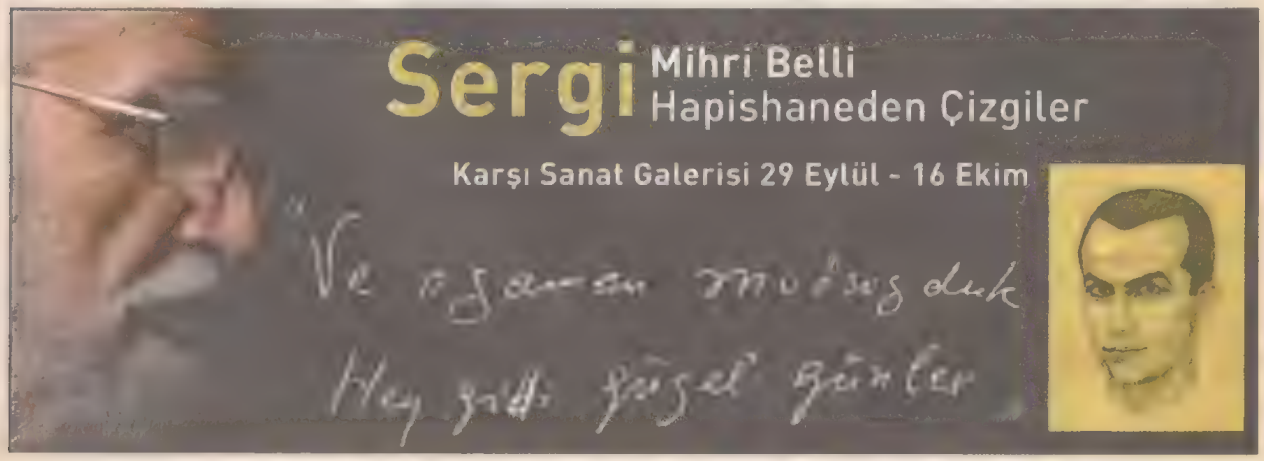

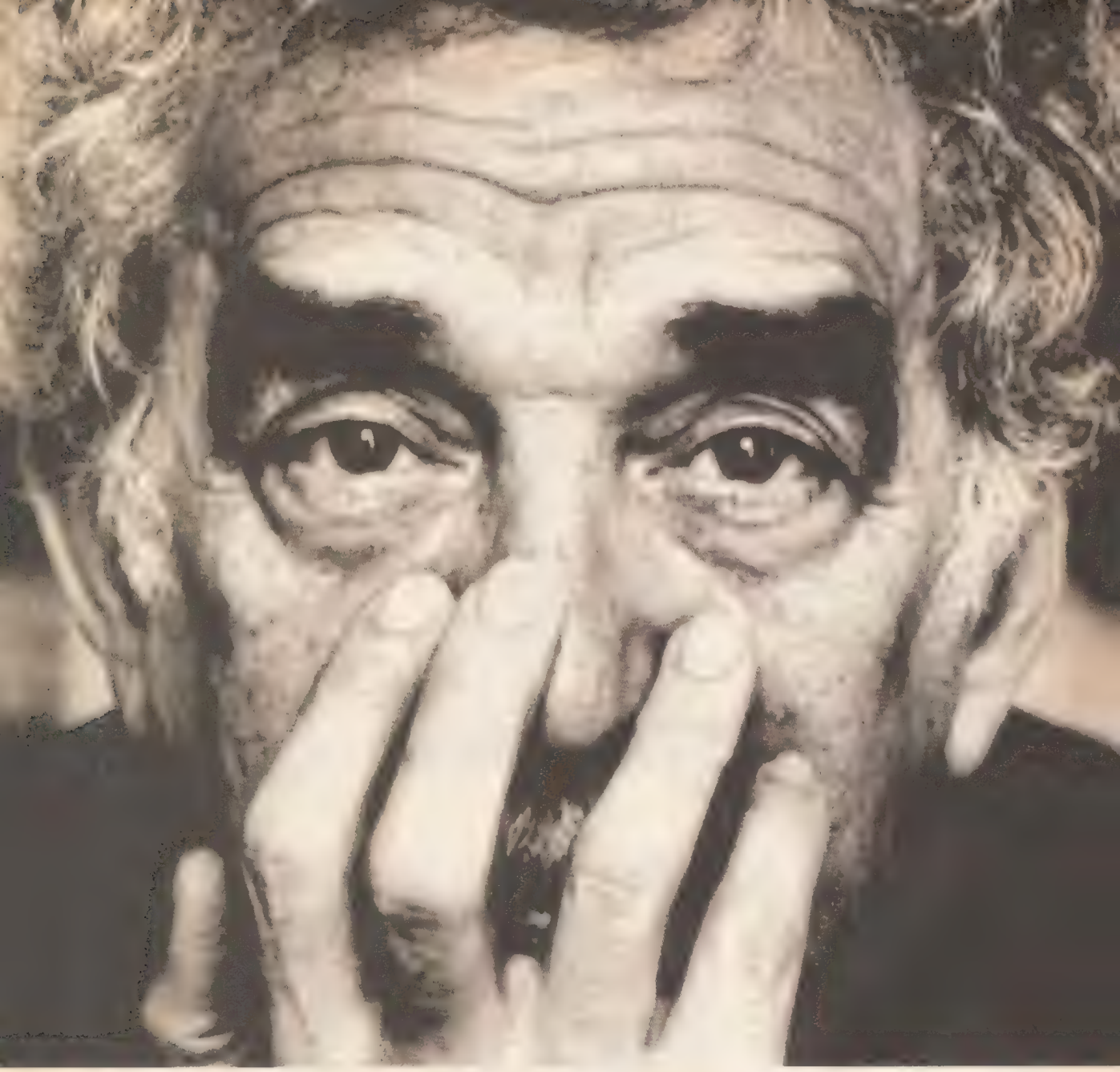

"*İnsanın yaşadığı değildir hayat, aslolan hatırladığı ve anlatmak için nasıl hatırladığıdır.*" Gabo *Anlatmak İçin Yaşamak* adını verdiği özyaşamöyküsünün başlangıcını hayatın ve hikâyenin iç içe geçişini özetleyen bu girişle yapar. Bugüne kadar Marquez'in kaleminden çıkma kimbilir kaç tane dokunaklı karakterle tanıştık, kaç masal ülkesine yolculuk yaptık, kaç kez onun ucu bucağı olmayan hayal dünyasının gizemlerine daldık? Macondo'nun yaratıcısının bu kez kendi öyküsünü anlattığı kitabında da bu yaratıcılığın izini süreceğiz. Ama Gabo gerçeği mi yazmış, yoksa gerçek bir metafordan mı ibaret, orası yine okura kalmış. Aslında yazarın giriş cümlesi bile felsefi, psikolojik, sosyolojik ve hatta dilbilimsel açıdan tartışılmaya değer. Hayat yaşadığımız değildir diyor ünlü yazar. Onu belirleyen, zenginleştiren ya da yoksullaştıran ona damgasını vuran bilinçli ya da bilinçsiz kayıtlardan, kişi ve olaylardan oluşur. Aslolan insanın nasıl yaşadığıdır, sonradan anlatacağımız anılardır, aklımızda kalandır, oysa her yaşadığımızı anımsayamayız; bilincimizin öyle derine gömdüğü şeyler vardır ki, ne anımsayabiliriz ne de anlatabiliriz. Kısacası hayat hikâyeden ibarettir diyor Gabo, bize zamanın olgunlaştırdığı, edebiyat ve gazeteciliğin tadına tat kattığı hikâyesini aktarıyor. Marquez'e göre iyi anlatılmış bir hikâye yazıya deneysel bir yaklaşımın da, tecrübeyle belirlenmiş kuralların da önüne geçer. Eğer hikâye gerçekten iyi anlatılırsa, zaman ustaca kullanılırsa, yaratılan kurgusal gerçeklik kendini 'gerçeğe' dayatır, hatta ona baskın çıkar. *Anlatmak İçin Yaşamak* tam da böyle kurgulanmış, ustaca anlatılmış bir öykü; edebi olay örgüsü yazarın kendi yaşamı olan, okurun onun tekniğini, tarzını, zamanı hiperbolik kullanımını, sözcük oyunlarını ve 'büyülü gerçekliğini' hemen tanıyacağı bir roman sanki. Aynı zamanda kitapta hem Marquez'in kişisel yaşamının hem de dönemin sosyal, politik ve edebi olaylarının ayrıntılarını bulmak mümkün.

KAÇAK KİTAP

Pınar Savaş

Gabriel García Marquez'in öykü ve romanlarının ana malzemesi her zaman

Anlatmak İçin Yaşamak

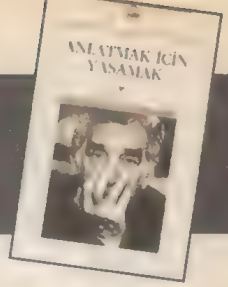

Gabriel García Marquez

kendi deneyimleri olmuştur. Marquez anılarını yazarken de yine romanlarını yazdığı sınırsız hayal gücü ve ustalıkla, Aracataca'daki çocukluğundan başlayarak bir yazar ve gazeteci olarak gelişimini, Buendiaların yüzyılını anlattığı Macondo'nun kurgulanmasında belirleyici olan yıllarını, kalabalık ailesinin öyküsünü anlatıyor, büyük yapıtlarına ilişkin göndermeler yapıyor. Büyük romanlar yazmış bu yazar bu kez kendi gerçekliğini, ailesini, doğduğu kasabayı, akrabalarını ve dostlarını bir kurguya dönüştürüyor, yaratıcı gücünün çevresindeki sis perdesini aralıyor, yaşamını bizler için gerçek kılıyor. Kitapta torun Gabriel'in elinden tutan dede Nicolás *Yüzyıllık Yalnızlık, Başkan Babamızın Sonbaharı ve Albaya Mektup Yazan Kimse Yok* adlı yapıtlarındaki Albay aslında. Liberal kanada ettiği hizmetlerin karşılığında emeklilik hakkı bir türlü verilmeyen bu dede, tıpkı *Yüzyılık Yalnızlık*'taki dede gibi torununa buzun nasıl bir şey olduğunu gösteriyor, zümrüt gözlü altın balıklarının sırlarını açıklıyor; ninesi Tranquilina (gerçeği) hayvan biçimli şekerlemeler pişiriyor, büyüler yapıp ölülerle konuşuyor. *Kolera Günlerinde Aşk* adlı romanına konu olan anne ve babasının gerçek öyküsünü, on bir çocukla karın doyurmanın bir mucize olduğu korkunç yoksulluğun pençesinde kıvranmanın yazarın yaratıcı gücünü nasıl körüklediğini okuyoruz. Öyle ki aradan yıllar geçip de oğlu Nobel kazandıktan sonra yazarın babasına hiç roman yazmayı düşünüp düşünmediği sorulduğunda, "Benim yazacağım romanı oğlumun yazdığını fark ettim," yanıtını veriyor.

Time dergisinin yüzyılın en önemli yüz insanı arasında seçtiği, dünyanın en sevilen yazarlarından biri olduğu kuşku götürmeyen Gabo, otobiyografik yapıtında yalnızca kendi öyküsünü anlatmakla kalmıyor, çok uzağımızda olan bir kıtanın coğrafyasına, tarihine, halkına ve yaşamına da yaklaştırıyor bizi. *Anlatmak için Yaşamak* yazarın olduğu kadar Kolombiya'nın, hatta tüm Latin Amerika'nın resmi olmayan tarihi. Yazar yaşanan her şeyin tanığı, çekilen tüm acıların ve yoksulluğun kurbanı olan aile destanını tarih kitaplarında bağımsızlığın kazanılması diye adlandırılan bir dönemin sonunda başlayan saçma ve bitmek bilmez bir savaşın tanıklığına dönüştürüyor. Aslında bir türlü bitemeyen Bin Gün Savaşı muhafazakârlar ve liberaller arasında bir kör dövüşüne, ülkeyi kargaşaya sürükleyen politik karmaşaya dönüştükçe, Gabo'nun hem yaşamı hem de yapıtları bundan nasibini alıyor. Karayipli yazar Zipaquir Lisesi'ne gittiği zaman ilk kez kafasında bir ulus imgesi oluşuyor ve duygularını 'hepimiz bir araya geldiğimiz zaman ülkeyi oluşturuyormuşuz,' diye açıklıyor.

Anlatmak için Yaşamak'ta yazarın daha sonra kısa öykülere ve romanlara dönüştürdüğü yaşamının ilk yıllarından anekdotların yanı sıra, edebiyat anlayışı üzerinde büyük etki yaratan yapıt ve yazarlara da önemli bir yer ayrılıyor. Hatta bir dinlence döneminde Barranquilla Grubu diye bilenen gazeteci arkadaşlarının yazara gönderdiği yirmi üç kitaptan bazıları ayrıntılı olarak tartışılıyor. Kitaptaki edebi referanslar bununla da kalmıyor, *tertulia* adı verilen edebi tartışmalarla tüm kitap boyunca sürüyor. Marquez'in bir grup arkadaşıyla bir genelevin bahçesinde Montecristo Kontu'nun sırrını çözmeğe uğraştığı mizah yüklü sohbet buna güzel bir örnek: Dumas cahil, saf, yoksul ve neden hapse atıldığını bile bilmeyen bir denizciyi nasıl yaptı da zamanının en eğitimli, zeki ve zengin insanı-

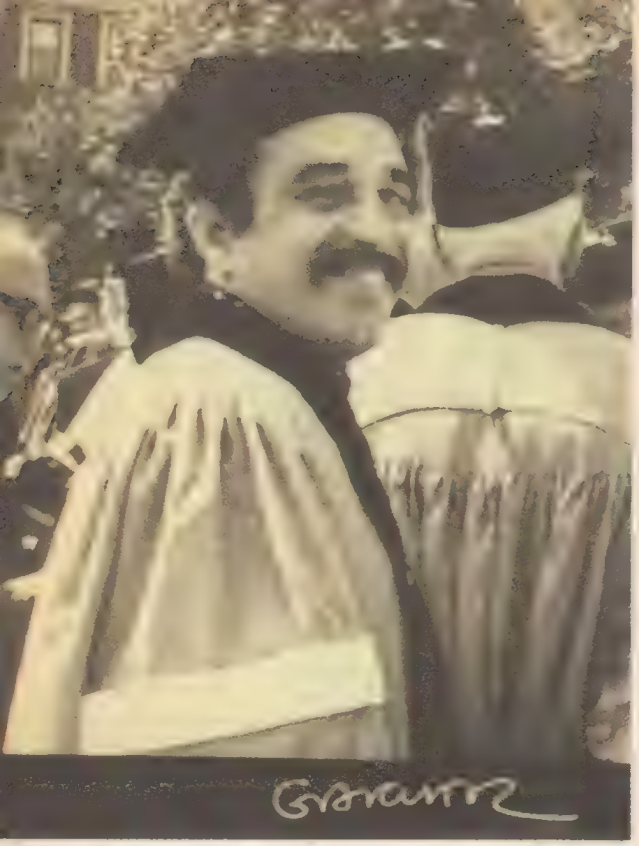

na dönüştürebildi? Gabo'yla birlikte biz de edebi bilmecelerin içine dalıyor, Aracataca'da ninesiyle dedesinin masal evinde yaşayan çocuğun, lisede takma adla şiirler yazan utangaç gencin, yazısını hazırlayamayan köşe yazarlarının jokeri acemi gazetecinin zamanının en çok okunan yazarına dönüştüğü yolculuğu izliyoruz.

Latin Amerika hâlâ gerçeğin her türlü hayalden daha inanılmaz olduğu bir coğrafya, Gabriel García Marquez de yalnızca bu coğrafyanın değil, dünyanın en çok okunan yazarı, büyülü gerçekliğin büyük ustası. Sorumluluğun ve marifetin bu sosyal, politik ve kültürel gerçekliği inanılır hale getirmekten ibaret olduğunu, edebiyatın insani duyarlılıkların en çarpıcı kanıtı olması gerektiğini iddia eden bir yazar. Kariyerinin başlangıç noktası olarak gördüğü Aracataca (nam-ı diğer Macondo) yolculuğunun ardından annesine "Bu yaşamdaki tek arzum yazar olmak, babama böyle söyle, olacağım da," diyor. Üniversite yıllarında kaldığı pansiyonun kapıcısı Lacides köşe yazılarına bayıldığı Gabo'yla Avrupa'ya yapacağı yoculuğun arifesinde tesadüfen karşılaştığında "Bana kim olduğunuzu neden söylemediniz Don Gabo?" diye sitem edince, "Söyleyemezdim ki, daha ben bile bilmiyorum kim olduğumu," yanıtını veriyor Gabo. Yaşam gerçekten de bir sır, yine Gabo'nun sözleriyle kapının eşiğinde oturup 'daha gelmemiş olanı beklemenin yoğun kaygısı'dır. Gabo'ya getireceğiyse çok az insana nasip olan bir ün, sevgi ve 1982 yılında kazandığı Nobel Ödülü olacaktır.

KAÇAK ŞİİR

Aslan Özdemir

Yaşamak da ölmek kadar

Başkasının ölümü benim cenazemi kaldırdı
hiçliğin orta yerine düştüm bir an
ezildi ruhum bakışlarım kahır
başkasının ölümü üstümde eza
soluğumu kesti minaredeki ses: Ölüm var!
Sala okundu arş duydu ben duydum
ölü evi damarlarımdaki kana yuva yaptı
kirli sularım ayağımın altından akıp geçti
akıp geçti hayatın sırrı..
korkum kefene sarıldı gözlerim dondu
bir sandukada yattım durduğum yer musalla taşı
herkes bana baktı içlerinden biri de ben
dualar edildi helallesti vedalar
cenaze kalktı ben kalktım avludan
sırtladılar götürdüler korkumu da.
Sırtımı terleten yaşayanların ağırlığıydı: Bu benim!
Hangi halimi giymeliyim kararsızım: Ölü kim!
ifadesizim ya ruhum mezardaki ağaçta
Kefenin üstünde ölünün vüz hatları var
benim suratımda başkalarının kederi gizli.
Karışmış dünyevi öfkeler ter
yatar selviler altında tedirginliğin
Başkası öldü benim cenazemdi kalkan

Cadde Yayınları

Tüyap Kitap Fuarı B Salonu'nda

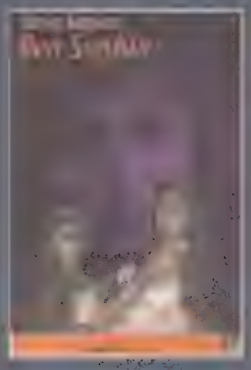

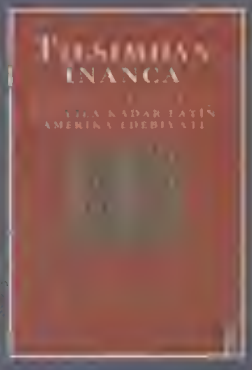

Firuzağa Mah. Defterdar Yokuşu No: 47 Cihangir / İstanbul
Tel: (0212) 292 94 50/51-292 44 89-292 44 92 Faks: (0212) 292 44 91

KAÇAK ELEŞTİRİ

A. Ömer Türkeş

Bir Korku Mekânı Olarak

Korku edebiyatının tarihini ilk yazılı metinlere, efsanelere, mitolojiye, kutsal kitaplara kadar uzatmak mümkün. Romana İngiliz gotik edebiyatıyla yerleşen korku türü, genellikle varlıkları tamamiyle hurafelerin alanına itilen cadılar, cinler, hortlaklar, vampirler ve büyülerle ilgilidir. Bu tarz metafizik öğelerin Anadolu masal ve inanışlarında özel bir yeri olmakla birlikte, korku romanları Cumhuriyet döneminde çok az yazılmıştır. İlginç olan, "yüksek edebiyat"ın fantastik öğeler barındırması övülürken, fantastik üst başlığında toplanan türlerin kendi başarına saygınlıklarını bir türlü tesis edememeleridir. Pek çok neden sıralanabilir, ama konumuz roman olduğuna göre "fantastik metinlerin gerçeklerden kopukluğu" iddiası, sanıyorum bunlardan en önemlisi. Ne var ki, barındırdığı fantastik motiflere rağmen, Çağan Dikenelli'nin "Taşıyıcı"sı bu tarz iddiaların haksızlığını kanıtlayacak türden.

Kayıp medeniyetin peşinde

Kısa bir özetle başlayalım: Bir gece vakti, Anadolu'nun ücra bir köşesinde iç sıkıntılarıyla boğuşarak otomobil kullanan roman kahramanı Oğuz, bir an önce evine dönmeyi, odasına yerleşip, kitaplara gömülmeyi ve arkadaşlarıyla biraz "geyik" yapmayı hayal ederken, upuzun uzanan yolda, kurban arayan lanetli bir kurşun gibi gelen bir kamyondan kurtulmak isterken kontrolünü kaybeder. Ucuz atlattığı bu kaza sonrasında arabasının çekilmesini beklerken gördükleri, arkeoloji dalında ihtisas yapmış otuz beş yaşında bir akademisyen için belki de hayatının fırsatıdır:

"Titreyen elini yüzüne götürüp terini silerek, bir daha baktı önündeki şeye. İki metre çapında, bronz olduğunu zannettiği parlak sarı metalden bir çemberle karşı karşıyaydı. Tam ortasında, sekizgen bir boşluk göze çarpıyordu. Sanki bir taş yerleştirilmek amacıyla açılmıştı. Kenarları öyle keskin, öyle pürüzsüz işlenmişti ki... Ve buradan, genişleyerek çemberin dış sınırındaki küçük çemberlere doğru akan mavi kılcal damarlar. Damarlara, dış alana doğru bir sürü işaret eşlik ediyordu. Bunlar deliğin olduğu yerden küçük karıncalar gibi fırlayıp, dışa doğru büyüyerek, ayakta rahatlıkla görülebilecek bir netliğe kavuşuyorlardı. Sınır çizgisi ise saat yönünde on iki farklı daireyle bölünüyor; bu dairelerin hepsinde büyük bir şekil, sanki bir yaratık sembolü ve onu çevreleyen küçük hiyeroglifler bulunuyordu."

Metalin yüzeyindeki yazıları ne kadar zaman geçtiğinin farkında bile olmadan bir deftere kaydeden Oğuz, araştırmak için bir gün bile beklemeye tahammülsüz, yanına film almadığı için öfkeli, Anadolu medeniyetleri kuramlarını altüst edecek bir buluşuyla heyecanlı bir biçimde İstanbul'a dönecek, hocasının inanmazlığına aldırış etmeden, kendisine güvenen arkeolog arkadaşlarından bir kazı ekibi toparlayacaktır.

Kasvetli bir köyün yakınlarındaki tepeye kamp kuran ekip, bir süre sonra köylülerin tuhaf ve düşmanca davranışlarından huzursuzluk duyarlar. Kamp yerine gelen dilsiz bir genç kız, köylülerin korktukları ihtiyar bir kadın ve tapınakta gördükleri küçük bir oğlan çocuğu gerilimi daha da tırmandırır. Ekip gitme kararı vermiştir vermesine, ama...

Bu gerilimli gecenin devamını, okuyurken duyacağınız heyecanı azaltmamak için aktarmayacağım. Ancak hikâyenin, bu yazıda özetlendiği gibi akmadığını, köyde geçen sahnelerin hikâye anlatım zamanının beş ay öncesine denk geldiğini, anlatım zamanındaki Oğuz'un "tehlikeli" bir hasta olarak psikiyatri kliniğinde gözlem altında bulunduğunu söyleyebilirim.

Galip Tekin çizgilerini sevenler için

2000'li yıllarda yerli roman sayısında görülen hızlı artış içerisinde taşranın yeri yine çok azdı, ama ilginçtir, taşrayı en çok hatırlayanlar polisiye, korku, gerilim türlerinde ve fantastik türde yazanlar oldu. Entellektüel faaliyetin kendi içine kapanıp İstanbul dışına çıkamadığı günümüzde, taşrayı şuçun, şiddetin ve korkunun mekânına dönüştüren bu tarz anlatılardaki artış sadece edebiyat içi dinamiklerle açıklanamaz. 80'lerden sonra esen tüketim ekonomisi ve küreselleşme rüzgârları, yeterince tüketemeyen ve küreselleşmesi pek mümkün görünmeyen bütün kent ve kasabaları, onlarla birlikte insanlar ve hayatları da uzaklaştırıyor gözümüzden. Merkezin çevreyi yuttuğu ve unutturduğu günümüzde, taşranın edebiyatta ve medyada bir yer bulabilmesi ancak uzaklık ve ürkütücülüğüyle, normal dışılığıyla ya da oryantalist imgeleri besleyen otantik figürlerleriyle mümkün olabiliyor.

Anadolu'da geçen korku romanlarındaki artışın diğer bir nedeni, taşrayı korkunun değişmez mekânına çeviren Holywood sinemasının ve bestseller romanların zihin dünyamızda yarattığı etkilerde aranmalıdır. Her ne kadar yazıldığı ülkenin,

Anadolu (Çağan Dikenelli, *Taşıyıcı*, +1kitap yay.)

yani Amerikan taşrasının zihinsel yapısı, inanç biçimlerini, birey ve toplum psikolojisini, kültür ve folklorik özelliklerini taşısalar da, özellikle Stephen King romanları ve sinema uyarlanan türevleri, içerdikleri metafizik öğeler ve genelgeçer insani duygularla, evrensel bir etkide bulunuyorlar. Onları çekici kılan, orta sınıftan saygın insanların sakin, sessiz dünyasını, merkeze uzak kasabalardaki pastoral hayatı, inançlı muhterem kişileri, doğanın olanca renklerini, kimi zaman insana en yakın canlı türlerini gerçekçi ayrıntıları ihmal etmeden kullanmasıdır. Estetik ile gündelik yaşam arasındaki uzaklığı yok ederek çağdaş ABD toplumunun kalbine ulaşıyor King, kapitalist toplumlarda yaşayan orta sınıfların muhafazakârlığını, ötekilere karşı evrensel endişelerini yakalayabildiği için, etkilediği coğrafya bize kadar genişliyor....

Çağan Dikenelli'de Stephen King formülünü kullanmış; okuyucuya tanıdık gelen orta sınıf saygın insanların Anadolu'nun içlerinde yaşadıkları dehşet, toplumun bilinmeyene –ötekine- duyduğu ortak endişeleri hareketlendirecek türden. Ancak haksızlık yapmak istemem; Dikenelli, bu endişeleri iyi kullanmış. Büyük kentlerdeki steril hayatlarından bir süreliğine de olsa vazgeçip şansını Anadolu kırsalında arayan bir grup akademisyenin ortak bir dili, ortak bir ulus kimliğini, ortak bir tarihi, belki de ortak bir dini paylaştıkları köylülerle karşılaşmalarını gerilim öğesine dönüştürmüş. Kentlinin köylüye, köylünün kentliye duyduğu hoşnutsuzluk öyle bir noktaya geliyor ki, iki taraf da diğerini kolaylıkla yok edecek bir ruh haline bürünüyor. Şimdilerde Anadolu'nun dört bir yanında tanık olduğumuz linç girişimlerini hatırlarsak eğer, bu fantastik korku hikâyesinin toplum psikolojisini yansıtmak konusundaki başarısını kolaylıkla teslim edebiliriz.

Korku/gerilim yaratmanın atmosfer yaratmak demek olduğunun da farkında yazar. Bir gece vakti bir rastlantıyla başlayan macera yine bir gece vakti noktalanırken, açıkça telaffuz etmedik-

leri bir şeylerden ürkmüş köylüleriyle, kuşku veren insanlarıyla, kazıda bulunan kurban sunağıyla, garip düşler ve kâbuslarla sürekli diri tutuyor okuyucunun tedirginliğini. Dahası, iki zamanlı kurgu da söz konusu tedirginliği merak duygusuyla zenginleştirecek kadar iyi kullanılmış. Ancak "Taşıyıcı"nın hikâyesi, mekânları ve insanları, bir Galip Tekin hayranı olarak, fazlasıyla tanıdık geldi bana. Bilinen hiçbir Anadolu uygarlığının diline benzemeyen kelimelerle konuşan Anadolu köylüleri, eski uygarlıkların ardında başka gezegenlerden gelen varlıklar, köye rastlantıyla gelip dönemeyen yabancılar, sona geldiğinde parçalanan bedenler vb. motifler, doğrusu Galip Tekin'in LeMan'da çizdiği hikâyelerde de dehşet vericiydi.

Benzerliklerin, az üretilen bir türde ilk kez ürün veren yazarın başarısını gölgelemediğini belirtmek yerinde olur. Ahmet Haşim'in, 22 Şubat 1923 tarihli Akşam gazetesinde, korku türündeki bir başka ilk romanı -Suat Derviş'in "Ne Bir Ses Ne Bir Nefes"ini- değerlendirirken kullandığı şiirsel cümlelerle bitirmek istiyorum. Gerçekten de tarih bir tekerrürden mi ibaret acaba?

"Haşyet hissi hayatımızı doğrudan doğruya tehdit eden müsbet tehlikelerden gelmediği zaman, bir zevk menbaı ve bir güzellik mevzuudur. Onun için birçok çocuk masalı, halk efsanesi, ciddi san'at eserleri bu mevzudan mülhem olmuştur, "Korku edebiyatı" dünyanın her tarafında en çok rağbet bulan meta'dır. Bütün medeni merakizde bir nevi tamaşa müesseseleri vardır ki oraya gayet ağır başlı kimseler, karılarile kızlarile, akşam yemeğinden sonra, henüz iyi ölmemiş bir ölünün diri diri mezara konuluşunu veyahut canlı bir insan sırtından, lime lime, et ve deri parçalarının koparılışını seyir için giderler. Son zamanlarda sinema "haşyet" merakını bütün içtimai tabakalara tamim etti. Dünyanın hiçbir tarafında artık hiçbir sinema perdesi tasavvur edilemez ki orada seyirciler, rakseden iskelet kafilelerini, cadı ve peri alaylarını, hortlak ve hayalet nümayişlerini temaşaya mecbur olmasınlar. Kanın aktığı, demirin şıkırdadığı, meş'um rüzgâr darbelerile pencerelerin kapandığı, taze ölünün ağaçlar arasından beyaz bir bulut halinde doğup yükseldiği şeritler, karanlıkta en ziyade çehreleri geren ve gözleri çekenlerdir. Avam romanları da sinema tesirile, bu müstevli zevke uymağa mecbur oldular. Şimdi eski macera romanları yerine halkın istediği "korku". romanlarıdır. Fakat bu romanların malzemesi, son zamanlarda artık kariin ensesinden soğuk ra'şeler geçirecek yerde tebessüm ettirmeğe başladı. Her fazla rağbet bulan şey gibi "korku" edebiyatının usanç vermeğe başlıyacağı zaman da uzak değildir."

Desenler: Galip Tekin

SAAAT...TIIIM!
DOLANDIRICILAR KRALI KİM?

Nevizade Sokağı'nın bitiminde, adı gibi mini bir meyhane vardı. Sık sık oraya takılırdım. Oktay Güzeloğlu'yla çoğu kez bu meyhanede buluşurduk. İçeri girdim, boş bir masaya iliştim. Duvarda onbeş günde bir çıkardığı *"Hiç"* dergisinin onüç sayısının kapakları asılıydı. Haftada iki üç "Sokak Mobilyaları"ndan ölenlerin cenazelerini kaldırmaktan, artık dergiyi son uğursuz sayıdan sonra taşıyacak gücü kalmamıştı. Karşı masada kapı gibi biri rakısını yudumluyordu. Yüzünün sağ tarafındaki kaşı, gözü, ağzı kıpır kıpır oynarken, sol tarafı donmuş gibi hareketsizdi.

Sanki herkesin tanıdığı meşhur bir adammış gibi rahat ve mutlu görünüyordu. Biraz dikkat edince, ben de onu gerçekten tanıyor gibiydim.

Gözüm bir yerden ısırıyordu ama; bir türlü çekip çıkaramıyordum.

Yan masadan birinin, devamlı onu süzmesi, iri yarı adamın ilgisini çekti. Gülerek ona:

- Beni tanıdın, değil mi?

- Evet siz şey değil misiniz?

Adam yüksek sesle göğsüne vurarak:

- Ne şeyi be? Len oğlum dolandırıcılar kralı Selçuk Parsadan değil miyim?

Yan maasadaki genç şaşkın ve saygılı:

- Evet efendim sizi tanıyorum!

Selçuk Parsadan'ın yüzünün yarısı güldü, yanından geçen garsona:

- İki bira, bi çerez, benden yan masaya, dedi.

Yan masada oturan genç çocuğun yanındaki tombul kız not defterini açıp, arasına bir kalem koydu. Selçuk Parsadan'a uzatırken:

- Lütfen bir imzanızı alabilir miyim, dedi.

Parsadan'ın ağzı kulaklarına doğru kaydı, bir hindi gibi kabarmıştı. Biramın içine parmağımı soktum, içine düşen külü çıkarmaya çalıştım, olmadı dibine çöktü. O ara gözüm Selçuk Parsadan'a takıldı, gülerek:

- Bir sorun mu var? dedi.

Yok der gibi başımı salladım. O, rakı kadehini bana doğru kaldırdı. Ben de bardağımı kaldırdım. O:

- Yarasın ağbi, dedi.

Sonra yan masadaki kızla oğlanı masasına davet etti. Genç çift biraz sonra gideceklerini söyledi. O gayet pişkin, geçliğinde her gün bir sevgili değiştirdiğini söyledi. Her meyvenin tadının başka başka olduğunu, ballandıra ballandıra anlattı. Karı kız muhabbeti fazla uzun sürünce, sıkılan gençler kalkıp gittiler. Bana doğru döndü. Gençlerle yarım kalan muhabbeti benimle sürdürmek istediğini anladım. Ona:

- Sülün Osman'ı tanıyor musun, diye sordum. Şaşırdı, sanki hafiften rahatı kaçar gibi oldu. Hemen kendisini toparlayıp, ceketini ilikler gibi bir harket yapıp:

- Ooo!... Sülün Osman bizim pirimiz, üstadımız, baş tacımız. Hakikaten onun üzerine bir tane daha anasınını karnından doğmaz. O, işte tek dolandırıcılar kralıdır. Başka büyük yok!

- Onu gördünüz mü?

- Bir kez. Çok gençtim, küçük bir vukuatım olmuştu; onu adliye koridorlarında iki polis arasıda gördüm. Aynen rahmetli Kral gibi önümden geçti. Ne büyük adamdı be ağbi!, dedi ve kadehine uzandı. Yerinden kalktı, benim bira bardağımın altına kadehini vurdu. Yerine otururken:

- Kral öldü, yaşasın kral!, diye bağırdı. Güldüm:

- Kendini artık Kral mı ilan ediyorsun? diye sordum.

- Ben değil ağbi yaaa! Medya zaten baştan öyle yakıştırmış bir kere.

Bu ara meyhanenin kapısında Oktay Güzeloğlu'nu gördüm. Oktay:

- Oooo!.. Eflatun Ağbi de burada, dedi. Sarıldık, öpüştük. Bu ara Oktay'ın gözü Selçuk Parsadan'a takıldı. Gülerek:

- Eski arkadaşım, meşhuur!.. Meşhur!.. Meşhur!..

- Evet, meşhur dolandırıcılar kralı Selçuk Parsadan karşınızda, dedi.

Oktay Güzeloğlu Parsadan'a, "Otur yerine", der gibi işaret etti. Bir sandalye çekip yanıma oturdu. Bana Parsadan'ı göstererek:

- Eflatun Ağbi, bak bu meşhur dolandırıcı Selçuk Parsadan, içeriden yeni çıktı. Hani telefondan, Çiller'i milleri dolandırmıştı ya...

- Tanımam mı? Yahu benim çok hoşuma gitmişti bu olay.

Gülüüştük. Oktay:

- Parsadan bak Eflatun Ağbi'min Sülün'le bir hikâyesi var, sana anlatsın vallahi donuna işersin.

Parsadan içkisini alıp bizim masaya geldi, bana:

- Eflatun Ağbi anlatırsan, seve seve dinlerim, dedi.

Hiç bunu anlatmaya niyetim yoktu. Oktay'ı kıramıyordum, bir sigara yaktım, biramdan da bir yudum aldım. Oktay'a:

- Sen Sultanahmet semtini iyi bilirsin, Piyer Loti Sokağı'nın arkasında bir sokak var ya, işte orada Nuribey Hanı'nda Tonguç Yaşar'la benim, ikinci katta yanyana çalışma yerlerimiz vardı. Bir gün Tonguç telaşla benim odaya geldi, kapıyı kapattı. "Nuri kimi gördüm biliyor musun? Sülün Osman'ı... Şimdi merdivenlerden yukarıya çıktı" dedi. Ben de: "Niye kapıyı kapadın? Aç da giderken görelim", dedim.

O: "Yahu deli misin? İçeri girer bizi de dolandırır" deyince: "Aç ulan kapıyı, bizim neyimizi dolandıracak, paran mı var, pulun mu var? Oğlum manyak mısın, bu telaş ne? Aç kapıyı, panik yapma, gel otur şuraya," dedim.

Biraz sonra Sülün Osman merdivenlerden indi. Bizim odanın önünden ge çerken içeriye baktı, masadan kalktım, arkasından seslendim: "Osman Ağbi buyur bir kahvemizi iç!" dedim. O dön-

dü gülerek içeri girdi. Tonguç ayağa kalktı; oturduğu sandalyeyi ona verdi. Sülün Osman otururken: "Yahu sen ayakta kaldın" dedi.

Tonguç yan odadan bir tabure getirip oturdu. Gazetelerde okumuştum, Sülün Osman'ın hapisten çıktığını: "Artık dolandırıcılığa paydos; tövbe ettim, Kuran'a el bastım!" diyordu. "Geçmiş olsun Osman Ağbi." dedim. "Sağ olun." dedi.

Kahveyi nasıl içtiğini sordum. "Başka sefer alacağım olsun, daha yemek yemedim!" dedi. Tonguç bana anlamlı baktı. Sülün Osman gözleriyle odanın her yerini taradı: "Çocuklar siz burada ne iş yapıyorsunuz?" diye sordu. Ben de gazetelere, mecmualara resim, karikatür gibi şeyler yaptığımızı söyledim. Sülün Osman: "Çorba parası çıkıyor mu bari?" dedi. "Eh işte!" dedim.

Muhabbet koyulaştı. O istemeye istemeye, dolandırıcılık mesleğinin dayanılmaz cazibesini anlatmaya başladı: "Bir sabah Galata Köprüsü'nün Eminönü girişinde korkuluklara dayanmış denizi seyrediyordum. Bir simit alacak param bile yoktu. Önümden fötr şapkalı, siyah ceketli, yeleğinin küçük cebinden saatinin kösteğinden altın zinciri sarkan şalvarlı biri geçiyordu. Hemen koluna yapıştım, etrafta kimseler yoktu. Adam şaşkın, bana baktı. Ona: 'Hop hemşeriim, köprü geçiş parası', dedim.

Adam elini şalvarının cebine soktu. Kalın bir demet para çıkardı: 'Kaç para?' dedi. 'Adamı numaradan süzdüm. Ya sen benim aynen süt kardeşime benziyorsun, sana kanım kaynadı, senden köprü parası almayacağım!' dedim. Sonra koluna girdim, köprü üzerinde yürümeye başladık. Adanalıymış. Pamuk tarlaları olduğunu, pamukları satıp İstanbul'a geldiğini, felekten birkaç gece çalmak istediğini ama yol yordam bilmediğini söyledi. Ona: Helal paranı harama harcama, gel sana köprümü satayım. Ben bu köprüden çok para kazandım. Amerika'da Beyaz S

Oğuz'un ilgisini, bilgisini ve Sülün Osman'ın parasını yediğimizin resmidir.
Soldan sağa: Eflatun Nuri, Orhan, Oğuz Aral, Yalçın Çetin, Semih Balcıoğlu

aray'ın karşısında köşküm var. Benim çoluk çocuk orada. Hanım bana: 'Sat köprüyü gel artık yanımıza diyor. Ben da artık çoluk çocuğun hasretine dayanamıyorum. Senin gibi iyi bir insana satayım da hayrını görsün istiyorum. Bir haftada verdiğin paranın iki mislini alırsın. Bir de şurada köprünün girişine iki odalı bir ev yap, çoluk çocuğu da getir. Ön odadan bir pencere açtır evinde oturduğun yerden köprü geçiş parasını topla!" dedim. O: 'Kaça satarsın?' diye sordu. Ben de: 'Kaç paran var, sen onu söyle?' dedim. Neyse uzatmayalım, adamın cebinden yetmişbeş bin lira çıktı. Paraların hepsini aldım ona bir beş kağıt verdim. Mısır Çarşısı'nın kapısını gösterdim: 'O kapıdan içeri dal, sağa sap, orada çuvalcılar var bir çuval al gel, otur. Buraya gelen geçenden yirmi beşer kuruş alacaksın, tamam mı? Göreceksin akşama kadar, bir çuval para toplayacaksın' dedim. O koşar adım Mısır Çarşısı'na doğru giderken, ben de kalın para demetini koynuma soktum. Hemen kanatlarımı çırpıp uçup gittim.

Gülüştük. Sonra o: 'Tabii çocuklar, bu işin tadını alınca satışa hız verdim, oradan devam ettim. Vapur sattım, saat kuleleri sattım, Galata Kulesi'ni sattım; en son Kız Kulesi'ni satarken ahlak zabıtasına yakalandım' dedi. Yine gülüştük.

'Osman Ağbi sen bunları anlatırken benim aklıma ne geldi biliyor musun? Marko Paşa boyunda dört sayfalık haftalık bir gazete çıkaralım. Adı da 'Sülün Osman' olsun. Başlığın yanına bir sülün kuşu çizelim, kuşun başı karikatür portreniz olsun. Mesela bir hafta tramvayı nasıl sattığınızı, öbür hafta başka bir şey sattığınızı anlatırsınız. Biz sizin anlattığınızı toparlayıp yazacağız. Yazıyı da karikatürlerle süsleyeceğiz.' Sülün Osman' ayağa fırladı. Bana sarıldı: 'Hay aklınla bin yaşa, yıllardır hayal ettiğim bir şeydi bu. Tamam çocuklar oldu bu iş!" dedi. Sonra: "Buralarda kebapçı var mı?' dedi. Neyse kısa keselim. Kebaplar, ezo gelin çorbalar, tereyağlı kadayıflar, ayranlar geldi. Bir güzel karnımızı doyurduk. Sülün Osman hesabı ödedi, garsonlara da bol bol bahşiş verdi. Kahvelerimizi içerken: 'Çocuklar bu iş için kaç para lazım?" diye sordu. Ben de kağıt, klişe bir de matbaa parası, onu da sorar öğreniriz" dedim. O: 'Peki ama bu çalışmalarınız için ne lazım?' dedi.

'Ne lazım olacak Osman Ağbi, kalem, mürekkep, resim kağıdı, silgi, kalemtraş, zaten onlar da bizde var', dedim. O elini cüzdanına attı. 'Olmaz ben size para vereceğim malzemeniz bol olsun', dedi. Bana yüz elli lira verdi. 'Şimdi ben gidiyorum, bir hafta sonra uğrarım', dedi.

Birkaç gün sonra da Çemberlitaş sinemasının fuayesinde Karikatürcüler Derneği'nin karma karikatür sergisi vardı. Sergi açılışına gittim. Akşama doğru arkadaşlara: 'Hadi Kumkapı'ya gidiyoruz, bendensiniz!' dedim. Kumkapı'da yedik, içtik. Sülün Osman'dan aldığım parayla ucu ucuna hesabı ödedim. O günlerde İzmir'de çıkan Ekspres Gazetesi'nden acele gelmemi istediler. İzmir'e gittim. Orada çalışmaya başladım. Bir gün Sülün Osman Yeni Sabah Gazetesi'ne gidiyor. Gazetenin geniş salonunda oflayarak volta atıyor. Salondaki yan yana masaların birinde Altan Erbulak, Oğuz Aral oturuyor. Salona Nezih Demirkent giriyor. Sülün Osman'a 'Hayrola Sülün, bir şey mi oldu?' diyor. O, 'Bir şey mi? Benim şerefim, haysiyetim, itibarım, namım beş paralık oldu', diyor. Nezih Bey de: 'Ne oldu?' diye sorunca, 'Dolandırıldım' diye bağırıyor. Nezih Bey: 'Yapma ya!... Kim dolandırdı seni?' diye soruyor. Sülün Osman da: 'Osuruktan bir adam, o da çizermiş, bir ayağı da topal, ismi de bir renk' deyince, Altan'la Oğuz; 'Eflatunnnn!' diye bağırıp gülmeye başlıyorlar.

Birdenbire Selçuk Parsadan kalkktı elimi öptü: "Sen büyüksün üstadım" dedi. Gülüştük.

Aradan uzun yıllar geçti. Bir gün Oğuz'un rahatsız olduğunu duydumu. Çatalca'daki evine gittim. O günler Hürriyet Pazar ekine yazı da yazıyordu. Gecenin ilerleyen saatlerinde: "Aklımda da bir bok yok, ne yazacağım valla bilmiyorum; yarın da yazıyı vermem lazım. aklına bir şey geliyorsa söyle de yazayım" di. Ben de Sülün Osman'la ilgili hikâyeyi ona da anlattım. Hikâye o hafta yaayınlandı. Pek iyi yazamamıştı. Fakat o: "Bu olayın şahidiyim, anlatılanların hepsinin doğru olduğundan adım gibi eminim ama; Eflatun o parayı arkadaşlarla yedik diyor, Yalnız bu konuda ne ilgim, ne de bilgim yok!" diye yazısını noktalamış! Oktay:

- Oooo!.. Eflatun Ağbi, amma uzattın valla yaaa!..

- Oğlum anlat diyen sensin, daha ne anlattım ki? Sonra Kısa Filmciler Derneği'nin "Kuşadası'ndaki etkinliklerine ben de davetliydim? Orada Kuşadası Çevre Dayanışma Derneği Başkanı Dr. Ayşe hanımla tanıştım. O gün yanımda sen de vardın. Ayşe hanım bir ara bana: "Eflatun Bey, bir Kuşadası'na bir sahile bakıyorsunuz, dikkatimi çekti doğrusu!' deyince ben de: 'Ada ile sahile bağlanan bu beton yolun yerine Eski Galata Köprüsü'nü düşündüm. Göz kararıyla da köprü ada ile sahil arasına 'cuk' diye oturacak. Belediyeyi razı edelim, ben oraya girerim. İstanbul Belediye reisini kafakola alalım. Zaten gözden düşmüş, adı, sanı sarhoşa çıkmış Galata Köprüsü'nü çok ucuza kapatıp Kuşadası Belediyesi'ne satılmasına yardımcı olurum ama; benim adım geçmesin, arka planda olmalıyım!" dedim.

Ayşe Hanım: "Neden ama Eflatun Bey neden" deyince, ben de Sülün Osman'la yaşadığım hikâyeyi anlatmaya mecbur kaldım! Ayşe hanım çok güldü." Oktay:

- İyi ki Ayşe Hanım'a, benim adım geçmesin demişsin, demez mi?

Dekameron'un izinde Toskana

KAÇAK GEZİ

Ayça Van Ingen

Certaldo'nun taş bir evlerinden birinin önünde gölgeye çökmüş öğle sıcağının geçmesini beklerken Boccaccio'nun bu sokaktan geçip geçmediğini merak ediyorum. Bu taş sokaklar 14. yüzyılda var mıydı? Kendi ismini taşıyan müze ev, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeniden yapılmış, çünkü savaş sonrası tam bir yıkıntıymış burası. Yüksek konumuyla 'Certaldo Alto', Alman bombardıman uçakları için kesinlikle doğal bir hedefti.

Certaldo'nun modern merkezi çok altta kaldı, buraya tramvay-asansör kırması bir cihazla çıktık. Certaldo İtalya'nın Toskana bölgesinde, Chianti adı verilen şaraplarıyla ünlü bir bölgede yer alıyor. Bölge yüzyıllar boyunca Siena ve Floransa şehirlerinin güç çekişmesine maruz kalmış, bir onun eline geçmiş bir bunun. İki komşu şehir birbirlerine neler yapmamışlar ki: Yeri gelmiş kıran kırana savaşmış, yeri gelmiş birbirlerine gizlice veba bulaştırmaya çalışmışlar.

Boccaccio'nun nerede doğduğu, annesinin kim olduğu belli değil. Tek bilinen, hali vakti yerinde bir tüccarın gayrimeşru oğlu olduğu. Babası onu genç yaşta ticarete özendirmeye çalışmış, fakat genç Giovanni'nin aklı fikri edebiyatta ve yazmaktaymış. 'Pederin dırdırından kurtulmak için' olsa gerek, hukuk okumaya çalışmışsa da başarılı olduğu söylenemez. Büyük ihtimalle 1350 yılında Dekameron'u yazmaya başlar; Pisa'nın eğri kulesinin tamamlandığı sene.

Dekameron'u İtalyanca ve düzyazıyla yazar Boccaccio. Kendi çağını kırıp geçiren veba belasından uzak durmak için Floransa'da şehrin iki mil ötesinde bir yere inzivaya çekilen yedi kadın ve üç erkeğin on gün boyunca birbirlerine anlattıkları hikâyelerin toplamıdır bu eser. Her günün konusu başkadır: Kadınlarla erkeklerin birbirlerine oynadıkları oyunlar, kadersiz âşıkların sonu, uzun süre acı çektikten sonra beklenmeyen bir mutlulukla karşılaşanların, kendi bileğinin hakkıyla istediğini elde edenlerin, ayrılık acısı çektikten sonra kavuşanların ve akıllıca davranıp tehlikeden kurtulanların hikâyeleri... Bu hikâyelerin esasında halkın birbirine anlatıp durduğu hikâyeler olduğu söylenir. Boccaccio sadece bunları yazıya geçirmiştir. Bence Boccaccio yeri geldiğinde din adamlarını inceden eleştirmiş, soyluların yaşam tarzıyla dalga geçmiş ve kendisinin de üyesi olduğu burjuva sınıfının değerlerini yücelterek yaklaşmakta olan Rönesans'ın müjdesini vermiştir. Birçok hikâyede aşk vardır. Kitabının önsözünde bu kitabı evlerde kapalı olan, aşklarını kendi içlerinde yaşayan kadınlara atfetmiştir. Âşık olmayan kadınların kitabına ihtiyacı yoktur, onları el işlerinin yeterince oyalayacağını ima eder.

Dekameron ağır, zor anlaşılan bir kitap değildir, Dante'nin İlahi Komedya'sı'na karşılık insani bir komedya yazmak istemiş ve bunu fazlasıyla başarmıştır Boccaccio.

Boccaccio'nun ömrünün son 15 yılını geçirdiği, babadan kalma evini gördükten sonra kasabanın en güzel binası olan Palazzo Pretorio'ya ilerliyorum. 13. yüzyıldan kalma bir bina burası. Bugün sanat müzesi olarak kullanılıyor. Bazı odalarda Meryem Ana ve çocuk İsa freskolarının altında nü fotoğraflar asılı. Yirmi kadar sanatçının ortak düzenlediği bir sergiymiş: 'Everything goes to hell' yani 'Her şey Cehenneme gider'... Certaldo'nun sokaklarında bile yağlıboya resimler sergileniyor. Sürekli sokak tiyatrosu ve müzik festivalleri düzenleniyor, Certaldo Boccaccio'nun hemşeriliğini hak ediyor.

Boccaccio Certaldo'da uzun zaman geçirmiş olmasına rağmen Dekameron'un burada geçen tek hikâyesi halka melek Cebrail'in kanadından bir tüy gösterme sözü verip, foyası meydana çıkınca yan çizen bir üç kağıtçının hikâyesidir.

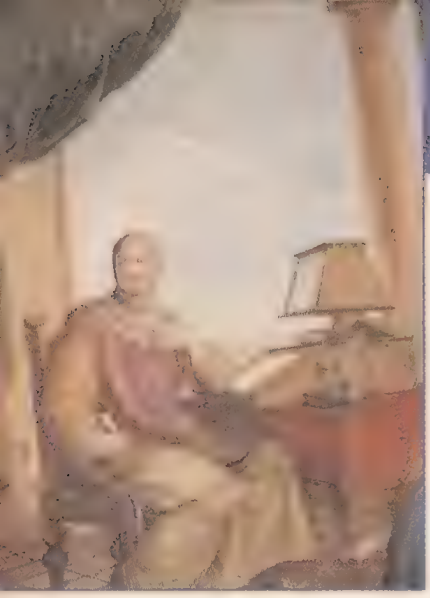

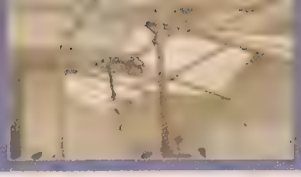

Dekameron'da Floransa'ya bir hayli gönderme yapılır. Ortaçağ'da uzun süre Siena'yla başa baş giden Floransa, Rönesans ile büyük bir çıkış yapmış ve tartışmasız öne geçmiştir. Dekameron'da anlatılan Floransalılar arasında her çeşit insan vardır.

Hayatın tadını çıkaran, uyanık ve bir o kadar da dalgacı tipler Bruno ve Buffalmacco esasında ressamdırlar fakat basit kafalı Calandrino gibileri dolandırarak zamanın standartlarına göre iyi bir hayat sürerler. Neler yapmazlar ki Calandrino'ya: Domuzunu çalarlar, kendisinin çaldığına onu ikna eder, para koparırlar. Başka bir hikâyede de onu hamile olduğuna ikna eder, bu durumdan kurtarmak için de para koparırlar. Fahişe olduğunu bilmeden bir kadına âşık olur, Bruno ve Buffalmacco onunla arasını yapmak için devreye girerler, parasını almakla kalmaz, kadına elini süremeden karısına baskın yaptırırlar.

Dante'nin cennetinde yer alan Federigo degli Alberighi de Floransalıdır ve Boccaccio onu aşkı için servetini tüketen ve sonunda sevdiğine kavuşan bir adam olarak anlatmıştır.

13. yüzyılda Floransa bir tekstil merkeziydi. Yün eğirerek geçimini sağlayan Floransalı fakir Simona, Pasquino adında bir gence âşıktır. Bir bahçede dolaşmak için sözleşirler. Sarmaşık yapraklarından birini çiğneyen genç oracıkta ölüverir, Simona da sevdiğinin arkasından aynı sarmaşığın yapraklarını çiğneyerek intihar eder.

Boboli Bahçelerinde dolaşırken Simona ve Pasquino'nun buluştuğu bahçenin burası olup olmadığını merak ediyorum. Elimdeki rehber kitaba göre bu mümkün değil, çünkü bu bahçeler 1549'da Medici'ler Palazzo Pitti'yi satın aldıktan sonra bu saraya ek olarak yaptırıldı. Belki bu tarihten önce de burada bahçeler vardı, fakat bu kadar garip heykellerle donatılmamıştı. Hayatımda gördüğüm, en acaip heykeller burada: Bir kaplumbağa'nın üzerine oturmuş şişman şarap tanrısı, 'Küçük Ada' adı verilen havuzla çevrili bir yükseltinin etrafına kondurulmuş, komiklikle korkunçluk arası poz veren ucubeler, dişli yunus balıkları... Bir zamanlar, büyük ihtimalle günlük stresten kurtulmak ve hoşca vakit geçirmek için yapılmış bu bahçelerde, o zamanın mizah anlayışına göre yapılmış heykellerdir bunlar.

Bahçelerin labirentli yollarında yürürken ben de Floransa'nın kalabalığından kaçıyorum esasında. Dünyanın en turistik şehri Floransa; istisnasız her milletten turist var. Uffizi Müzesi'nin önünde bir kilometreye yakın kuyruk var; Galleria dell'Accademia'nın da altta kalan yanı yok. Sabahın sekizinde gittiğimde bile kuyruk var Floransa'nın müzelerinin önünde.

Boccaccio'nun zamanında, bugün üzerinden her gün binlerce turistin geçtiği ve turist broşürlerini süsleyen Ponte Vecchio yeni yapılmıştı. Arno Nehri'nin diğer tarafındaki Palazzo'lardan Uffizi'ye (yani ofislerine) giden seçkinler 1500'lü yıllara kadar bu köprüden burunlarını tıkayarak geçiyorlardı. Zira köprünün üzerinde 16. yüzyıla kadar kasaplar vardı ve kesilen domuzların kan ve bağırsakları Arno nehrine karışıyordu. Medici'ler kasapları buradan kovup yerine bugün de gördüğümüz kuyumcuları yerleştirdiler.

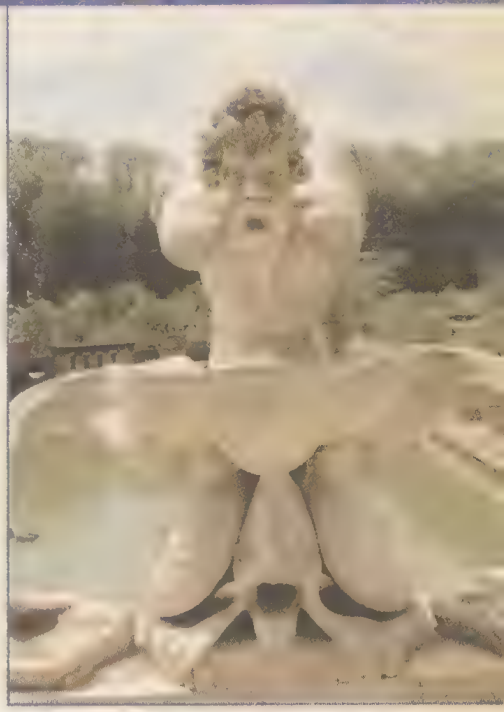

Floransa'yı Floransa yapan Rönesans... Rönesans'ı Rönesans yapanların çoğu ise Santa Croce'de yatıyor: Galileo, Michelangelo ve Machiavelli... Dante 1321'de sürgünde ölmesine ve Ravenna'da gömülmesine rağmen bu kilisede bir anıtı var. Etrafta dolaşan keşişler güler yüz ve sabırla turistlerin sorularını yanıtlıyor. İtalya'nın birçok yerinde sayısız kiliseye gitmiş olmama rağmen ilk defa bu kadar güler yüzlü keşişler görüyorum, dünyevi hırslardan arınıp da giydikleri siyah cüppe ruhlarını karartmamış.

Floransa'nın sayısız kiliselerini gezmek için haftalar yetmez. Herkes meşhur Duomo'yu görmek için Floransa'ya akın etmiyor mu? Ayrıca en güzel röne-

sans eserleri de kiliselerde. Bunun bir örneği olan, 1419'da Medici sponsorluğunda yapılmış San Lorenzo, muhteşem bir kilise. Fasadı diğer Floransa kiliselerine göre sade, süssüz. Süslemelerini Michelangelo yapacakmış fakat Floransalıların ayak oyunlarından tiksinip Roma'ya mimari okumaya gidince kilisenin dışı süslenmeden kalmış. Meşhur Rönesans zengini Medici'lerin anıt mezarları bu kilisede yer alıyor... Michelangelo gece, gündüz, sabah ve akşamı temsil eden dört nü heykel ve daha üstlerinde ise Medici büyüklerinin heykellerini yapmış. Galileo'ya sahip çıkan Medici ailesi gömülmek için saraylarının tam karşısına kilise yaptırmış fakat mezarlarının üzerine gerçek nü modellerden esinlenilmiş heykeller kondurmuşlar. Giliano Medici'nin mezarının üzerindeki kadın figürünün göğsünün ileri düzeyde kanser belirtisi gösterdiğini söylüyor elimdeki rehber kitap, uzmanlar buradan Michelangelo'nun gerçek modellerle çalıştığını ispatlıyorlarmış.

Toskana'nın güneyinde yer alan Siena yüzyıllarca Floransa'yla rekabet etmiş. Midye kabuğu şeklinde eğimli meydanı, artık geçmişte kalmış görkemli günlerin izini bugüne taşıyor. Turist kalabalıklarına rağmen son derece romantik ve fotojenik bir şehir. Boccaccio'nun Floransa-Siena çekişmesinde kimin tarafını tuttuğunu anlamak zor değil: Dekameron'un Sienalı kahramanları çoğunlukla basit kafalı ya da düpedüz ahlaksızdır.

Komşusunun hamile karısını ayartan, kadınla rahat görüşmek için üstüne üstlük çocuğun vaftiz babası olan, kadının kocası onları basınca da 'çocuğun kurtlarını temizleme' bahanesiyle paçayı kurtaran keşiş Rinaldo, birbirlerinin karısını ayartıp en sonunda karılarına ortak olmaya karar veren Spinelloccio Tavena ve Zeppa di Mino ve aynı evli kadına âşık olan Tingoccio Mini ve Meuccio di Tura (ve birisi yine kadının çocuğunun vaftiz babasıdır) bu genellemenin örnekleridir. Babalarından nefret eden Angiulieri ve Fortarrigo da Sienalıdır. İkincisi birlikte yaptıkları seyahat sırasında tüm parasını kumarda kaybeder ve arkadaşını dolandırır. Boccaccio Siena'dan adam çıkmayacağına okuyucuyu inandırmak için elinden geleni yapmıştır.

Toskana'nın en güzel ortaçağ şehirlerinden birisi de San Gimignano. Bir zamanlar kuleleriyle meşhurmuş bu şehir; tam 72 kulesi varmış. Bugün sadece 14 kulesi kalmış olsa da taş binaların arasında dolaşmak, Palazzo del Popolo'nun gölgesinde keskin Toskana güneşinin gazabından korunmak, 12. yüzyıldan kalma kilisesini gezmek eski zamanlara bir yolculuk gibi. Dekameron'un en hüzünlü hikâyesi burada geçer; kavuşamayan âşıkların hikâyesi... Sevdi-

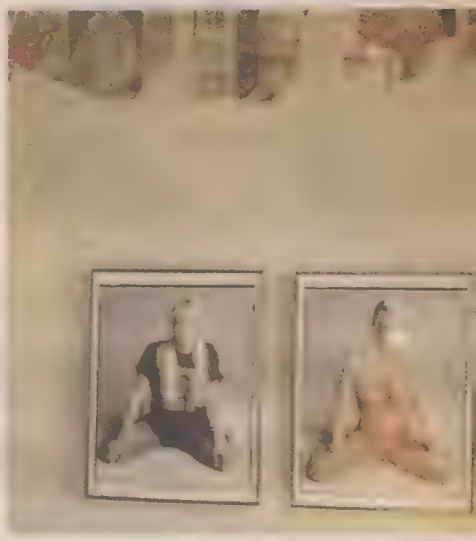

gi adam ağabeylerince öldürülünce, cesedini bulup âşığının kafasını bir saksı fesleğenin içine gömen Lisabetta'nın öyküsüdür bu. Gaddar ağabeyler onu da elinden alınca Lisabetta acısından ölür.

YOL ÖYKÜLERİ

Cezmi Ersöz

"İçime gir ama sigaranı söndürme!"

Lokalden henüz çıkmış, sokağın köşesindeki küçük büfeden sigara ve bira alıyordum. Eve mi dönecektim? Aslında hiçbir yere gitmek istemiyordum. Eskiden nedense hep benim gibi insanların gittiği yerlerden incinmiş, yaralanmış dönerdim evime. Evim yaralarımı sardığım yerdi. Şimdiyse evim her gün biraz daha yabancılaşıyor bana. Evimde yaralarım iyileşmiyor artık...

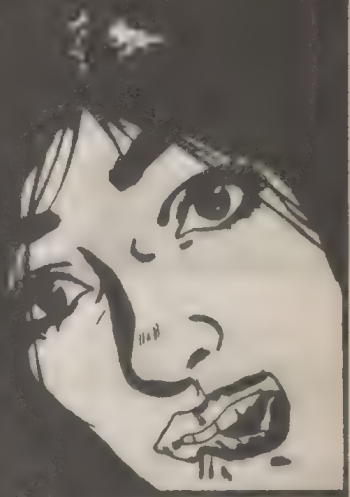

Dönüp baktım; genç, zenci bir kadın vardı yanımda. Soğuktan titreyen kalın alt dudağını dişleriyle eziyordu. Bütün bedeniyle üşüyordu. Bütün tarihiyle. Sanki bir tek gözleri üşümüyordu. Hesap soran, insanın ta içine saplanan, bütün yalanlara doymuş olan gözlerden kimse kaçamazdı... Omuzunda çuval bezinden yapılmış büyükçe bir çanta vardı... Eski moda çizmeleri çamurlanmıştı. Üzerinde tek göz alıcı ve en yeni şey boynundaki gökkuşağı rengindeki fularıydı... Gözlerinden kendimi zor alıp. Simsiyah yüzünde sıcacık bir gülümseme dolaştı. Gözlerindeki keskin hüzün bir an yumuşadı. Dişleri titreyen alt dudağını serbest bıraktı.

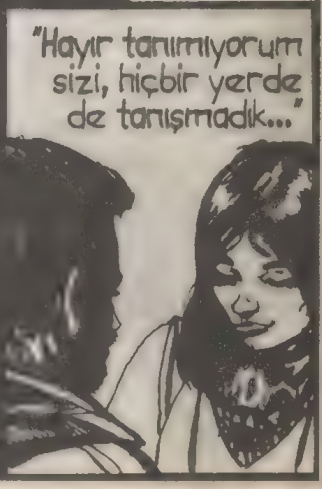

Sesinde sanki bir alay gizliydi. Anlamıştım tanıdığını. "Peki, neden ben? Neden benim evimde kalmak istiyorsunuz?" Durdu, o yalana doymuş gözleriyle içime bir kez daha baktı. Omuzundaki çantayı hafifçe düzeltti ve vurgulayarak. "Çünkü sen diğerlerine göre bana daha az zarar verirsin." Üşüme sırası bendeydi. "Daha az zarar öyle mi?" Sanki su bugüne dek hayatıma giren bütün kadınlardan sakladığım o karanlık, o gizli yanıma dokunmak istiyordu... Onu yargılıyordu... bu siyah derili kadın. Daha az zarar verirsin, derken, onlar adına çok eski ve belki de hiç ödenmeyecek bir sitemi dile getiriyordu. Onlar adına üşüyordu, üşütüyordu. Seni tanımıyorum derken, hayatıma giren bütün kadınlardan sakladığım o karanlık, o gizli yanıma dokunmak istiyordu... Onu yargılıyordu...

Ailesi hakkında hiç bir şey öğrenemedim. Söylemiyordu. Ailesiyle olan bütün bağlarını koparmıştı. "Merak et," diyordu sadece. İstanbul'da doğmuştu. Okuduğu üniversiteyi yarım bırakmıştı. Geçinmek için çalışmak zorunda kalmıştı hep. Geçinmek... Bütün tutkularını, arzularını, düşlerini gölgelemişti, bastırmıştı. Geçinmek. Ev kirası ödeyebilmek, karnını doyurmak, ayakkabı almak, mavi kart çıkartabilmek... Geçinmek!.. Bu kelime, kronik bir hastalık; acımasız bir kabus gibi yıllarca başka bir şey düşünmesine izin vermemişti... Apartmanın merdivenlerini çıkarken adımlarına, ayaklarına baktım göz ucuyla. Öyle yavaş, neredeyse ürkek denilebilecek bir şekilde çıkıyordu ki merdivenleri, uzun süre hep yabancı evlerde konakladığı hemen belli oluyordu... Onu sokaklardan kurtarıp, bir gece de olsa misafir eden birine minnetini ödemeye önce merdivenleri olabilecek en sessiz adımlarla çıkarak ödüyordu sanki... Evime girdik.

Çoğu kez uğradığı aşağılanmalar o çok derin olan tahammül sınırını bile aştığında, sırtında taşıdığı evi olan çantasını alıp o evi terk etmek istediğinde derisi siyah olan birinin kanayan gururundan kendisine hakaret payı çıkartan kimileri tarafından kıyasıya dövülüyordu... Derisi siyah olduğu için evine gittiği, yatağına girdiği erkekler içlerinde taşıdıkları hastalıklı, iğrenç, zayıf, sapkın, ahlaksız, sakat saydıkları ve taşımaktan korktukları bütün duygularını, her eğilimlerini ona yansıtıyor, onda görüyor bu yüzden kişiliğini ve gururunu biraz olsun korumak için yaptığı davranış bu insanlarda akıldışı bir vahşete, inanılması güç bir gaddarlığa neden oluyordu... Bunları uzun zamandır kimseyle paylaşmamıştı.

Tüyap Kitap Fuarı'nda

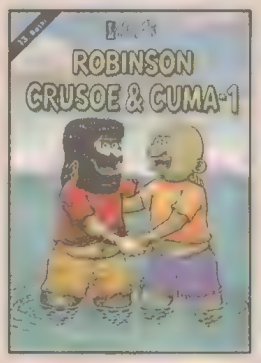

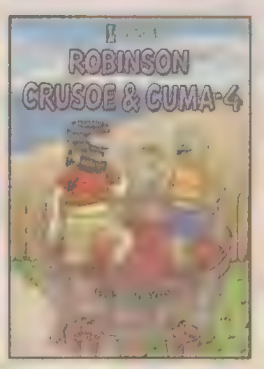

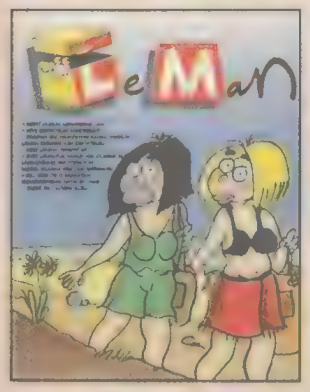

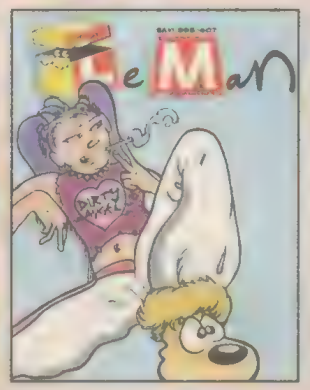

LeManYayınları
Firuzağa Mah. Defterdar Yokuşu No: 47 Cihangir / İstanbul
Tel: (0212) 292 94 50/51-292 44 92 Faks: (0212) 292 44 91

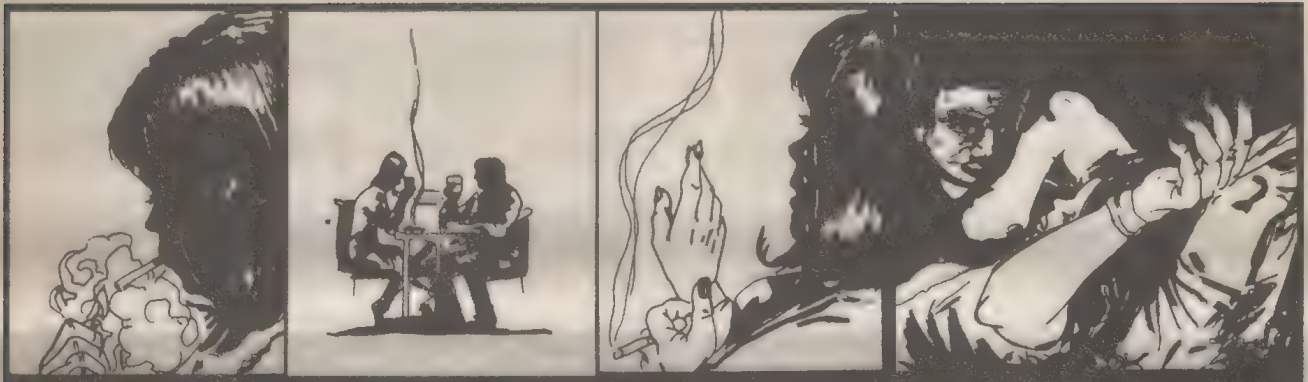

"Az zararı" dokunur diye kendisini davet ettirdiği ya da çağırıldığı erkeklerin evlerinin kadınların çoğunlukla kendilerine ait bir evleri olmuyordu, sandığından daha büyük, daha derin zararları oluyordu ona... Tahmin ettiğim gibi "az zararı" dokunmak özü onun dilinde gizli bir alayla çıkıyordu. Böyle insanlar derisinin rengi yüzünden onu ruhu olan bir insan olarak görmüyorlardı. Yarı hayvandı, ya da ruhsuz bir cinsel objeydi onların gözünde... Bir kere hemen hepsi onunla zorla da olsa yatmak istiyorlardı... O da içini acıtsa da, bedeni buz kesse de bu teklifle-re çok da direnmiyordu zaten. Sokaklarda tecavüz edilirken öldürülmekle kıyasladığında bunu artık

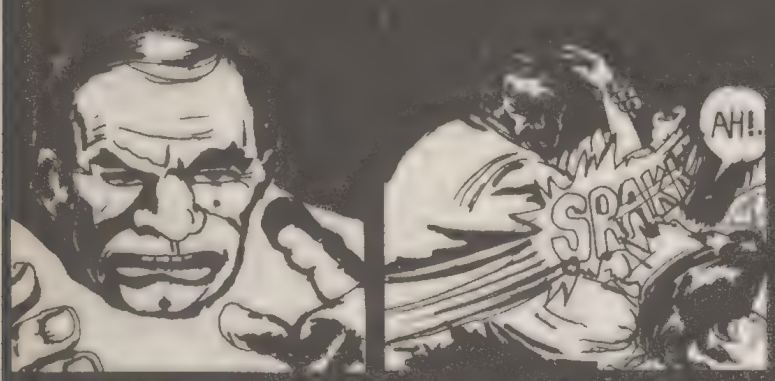

daha katlanılır bulmaya başlamıştı... Sevişmeyi çaresiz kabul ettiğini anladıkları anda kimi erkeklerin inanılması güç, akıl dışı, iyilikleriyle, jestleriyle karşılaşıyordu. Ama çoğu boşaldıktan, işini bitirdikten sonra

birdenbire garip bir acımasızlığa, gaddarlığa bürünüyordu. Aynı insanda bu iki zıt duygunun nasıl olup bir arada bulunduğuna her defasında ürpererek şaşırıyordu.. Bazıları onu ruhu olan, öğrenme duygusu olan bir insan olarak görmediği için tuvalete kapısını örtmeden giriyor, bazısı yakın bir erkek arkadaşını; "Şu an evimde zenci bir kız var, gel hadi, hep söyler durur-dun, bir de sen dene," diye telefonla evine çağırıyordu...

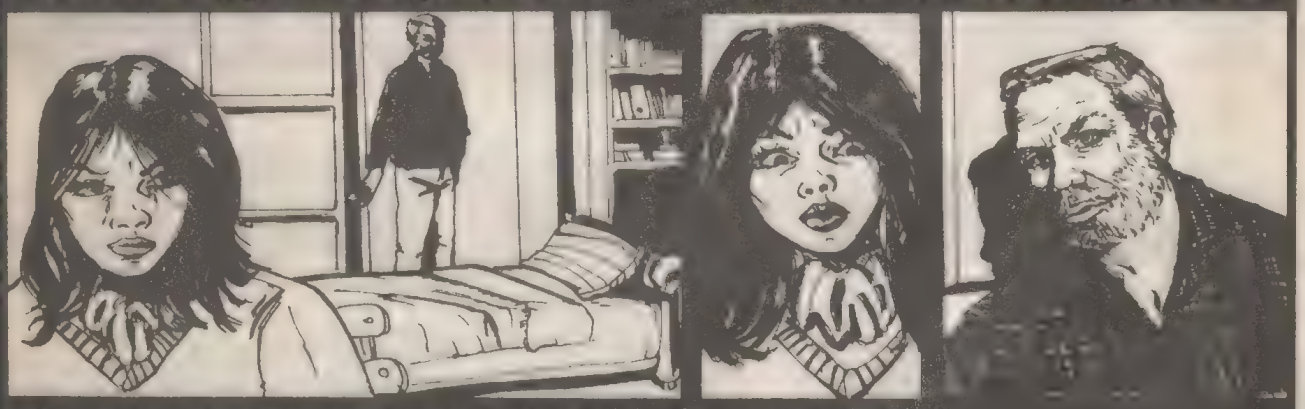

Yaşadığı travmalar onu bu dünyadan koparıyordu. Kendisine, içindeki o çok gizli yuvasına gizleniyordu... Artık bencilleştiğinden ya da kendine kilitlenmiş olduğundan değil, acıların durmaksızın üzerine yağmasından bazen her şey onda başlıyor yine onda bitiyordu... Böylesi anlarda yanındakini bir an unutup kendisiyle konuşması bu yüzdendi. O kendisiyle gözyaşlarıyla konuşurken bir ara kalkıp yatağını hazırlamaya başladım, ayrı yatak hazırladığımı görünce şaşırmıştı, o insanın içini acıtan iri gözleriyle beni bir süre izledikten sonra; "Birlikte yatmayacak mıyız, içime girmeyecek misin?" diye merak, öfke ve düş kırıklığıyla harmanlanmış, kırık bir ses tonuyla sordu...

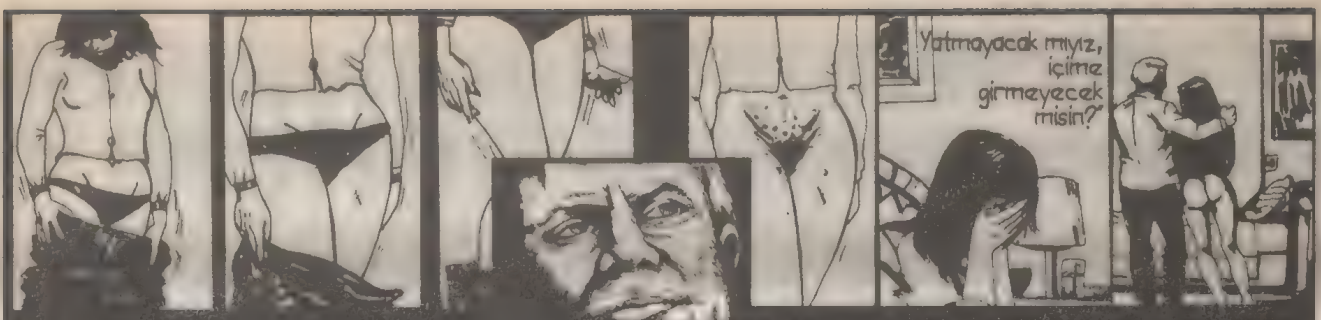

Evet, bana bütün yaşadıklarını, acılarını, uğradığı aşağılanmaları geçirebiliyordu bu on. Başarmak istediği buysa başarıyordu işte... Bütün sevdiğim kadınlardan gizlediğim ve garip bir korkuyla savunduğum karanlık yanıma dokunabiliyor, onun kapısını öfkeyle zorluyordu... Vahşetim, çaresizliğim, köleliğim ismimin arkasına sakladığım ve görülmesinden korktuğum, utandığım bütün duygularım, bütün korkularım, bütün toplantılarım o gizli yerdeydi işte... Ve o bunu çok iyi biliyordu. Beni bu hayatta, birkaç saat önce tanıdığım kimsesiz, işsiz, evsiz, bu itilmiş siyah derili kadın kadar gerçekten tanımak isteyen kimse çıkmamıştı karşıma... O bugüne dek ve hep "az zarar" verdiğini düşündüğü bununla kendimi avuttuğum bütün kadınların ortak ruhu, ruhlarının toplamıydı sanki. Kendini kaybetmişçesine

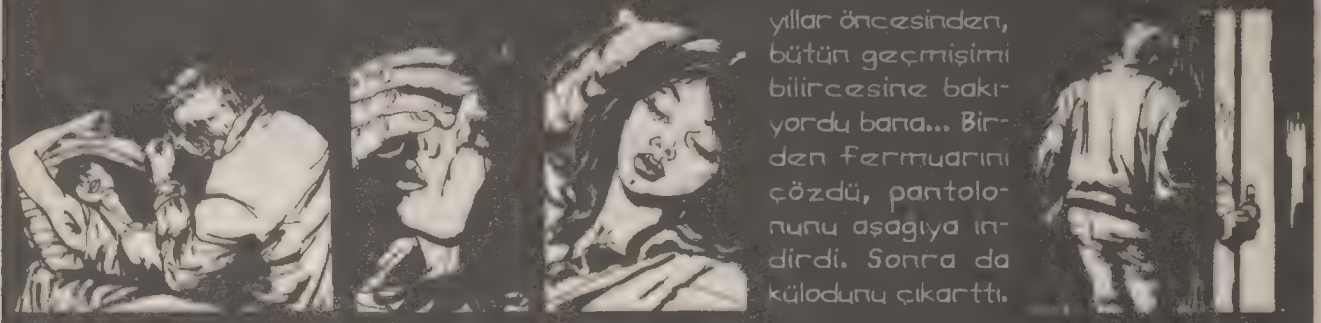

yıllar öncesinden, bütün geçmişimi bilircesine bakıyordu bana... Birden fermuarını çözdü, pantolonunu aşağıya indirdi. Sonra da külodunu çıkarttı. Beni nasıl aşağılayacağını biliyordu, ama öfkesini kontrol edemiyordu da. "Hadi gel, gir içime, hadi hakkındır, beni evine aldın ya, beni o soğuk sokaklardan kurtarıp getirdin ya buraya, gir içime hadi..." diye bağırmaya başladı... Karanlık yerimin bu denli zorlanması öfkeden deliye döndürmüştü beni. Ona tam, "Yeter artık, yeter, bitir bu oyunu," diye bağırırken, cinsel organının çevresinde, kasıklarında, karnının altında derin sigara yanıklarını fark ettim... İşte o an da öfkem gülünç geldi bana, gülünç ve acınası... O ise adeta acıyla kıvranarak ve soluk soluğa, kendiyle konuşmaya devam ediyordu. "Gir içime, ama sigara söndürme oranda, duyarlı yazarsın ya sen de içime gir, hadi..." Yıllardır biriktirdikleri dökülüyordu ağzından. Yavaşça koluna girdim. Yatağına kadar götürdüm. Hatırladığı her şey onu bitkin düşürmüştü. Pijamasını giydirdim. Üzerini örttüm, gözyaşlarını sildim... "Hadi içime gir, içime girmiyorsan, gömleklerini ütülerim, bulaşıklarını yıkarım istersen," diyerek dudaklarını susturdum. Yüzünü hiçbir zaman unutmamak için ona bütün benliğimle, ruhumla baktım. Sevdiğim kadınlara verdiğim bütün o "az zarar"lar onun yüzünde kaskatı, teselli imkânsız bir acıya, acının gerçek sahici imgesine dönüşmüştü. Eğildim ve o acıyı öptüm; dudaklarım parçalarının

bu acı beni ne yapacaksa yapsın ve ben artık böyle kalmalıyım, diye öptüm... Odama çekildim sonra. Beni de onun kadar bitkin düşürmüştü. Sıkıntılı bir uykuya daldım. Sabah uyandığımda ilk fark ettiğim yanımdaki yastığın üzerindeki en yeni ve en gözalıcı şey olan fularıydı... Yastığa boylu boyunca uzatmıştı gökyeşil rengindeki fularını. Yanında küçük bir de not vardı. "Her şey için sağ ol. Giderken uyandırmaya kıyamadım. Seni daha fazla rahatsız etmek istemiyorum. Hem yazarların herkesten daha çok yalnızlığa ihtiyacı vardır. Senden ricam, biraz daha umutlu, iyimser şeyler yaz. Benim gibi insanların buna çok ihtiyacı var..."

SON

KAÇAK GEZİ

hasinesen@superonline.com

Hasine Şen

BOHEMLER

Prag'ın en yoğun ziyaretçi akınına uğradığı dönem temmuz ve ağustos aylarıdır. Şehir merkezindeki gotik saat kulesinden aşağıya baktığımda buraya daha sakin bir dönemde gelmenin çok daha iyi olacağına karar veriyorum. Meydan fıkır fıkır kaynıyor. Aşağıya indiğimde meydanın sunduğu en önemli turistik eğlenceye şahit oluyorum. Her saat başı devasa saatin yüzeyindeki bölümlerden bazıları açılıyor, oradan çıkan havari kuklaları, gösteri yapıp tekrar hücrelerine dönüyor. Çek Cumhuriyeti'nin Olomouc Şehri'nde de benzer bir saat kulesi varmış. Prag'daki saatin sosyalist dogmalara uyarlanışını gösteren bu saatte havari dansı değil, ahşap işçi kuklaların dansı sergileniyormuş. Her halde onun önünde bu kadar yoğun turist kalabalığı yoktur.

Karşımda Mozart Müzesi. Besteci 1887 yılında ünlü *Don Giovanni* eserini burada tamamlamış. 29 Ekim ise Praglı müzikseverler için çok özel bir anlam taşıyor. Bu tarihte Stavovske Tiyatrosu *Don Giovanni*'yi sahnelemiş. Orkestra şefliğini Mozart'ın kendisi yapmış. Şu anda da Stravovske Tiyatrosu'nun önünde büyükçe bir *Don Giovanni* afişi dalgalanıyor. Kale alanındaki Aziz Nicholas Kilisesi'nde ise her yıl Mozart'ın *Requiem*'ini çalma geleneği var. Bir anda *Amadeus* filmi ve filmi çeken yönetmen Milos Forman'ın da Çek olduğu aklıma geliyor. Filmin birçok sahnesi Prag'da çekilmişti, bazıları gözümün önüne geliyor ama şu andaki turist istilasına uğramış Prag sokakları kesinlikle benzer bir etki yaratmıyor.

Vltava Nehri haritanın üzerinde soru işareti gibi kıvrılıyor, ben ise gideceğim bir sonraki noktayı belirlemeye çalışıyorum. Franz Kafka'nın doğduğu ev de yakınlarda olmalı. Taşralı bir Çek baba ve zengin Alman Yahudisi bir annenin oğlu olarak dünyaya gelen Kafka, üç kız kardeşi gibi, ailesinin Praglı Alman topluluğu ile kaynaşabilmesi için, Alman okullarında okur. Prag sokaklarında dolaşırken Kafka'nın Prag'ını hayal etmeye çalışıyorum. Şu andaki halinden çok daha gizemli olmuş olsa da eserlerinde yarattığı karanlık dünya, gerçek hayattan çok rüya âleminden alınan ve sürekli bir değişim içinde bulunan kişileri, gizemli Prag atmosferinden çok kendi üç dünyasının ürünü olmalı diye düşünüyorum.

Charles Köprüsü de ziyaretçilerle dolu. Köprüyü süsleyen en ünlü heykeli daha yakından görmek istesem de fotoğrafını çekmek için sıra oluşturmuş turistlerden yanına pek yaklaşılmıyor. Bu, Vltava Nehri'ne atılan bir azizin heykeli. (Jan'a hak vermemek elde değil. Bu sefer de köprüden atma söz konusu.) Kral Wenceslas rahipten kendisine günah çıkartan karısının işlediği ihanetleri açıklamasını istemiş, rahip isteğini yerine getirmeyince de onu suya atarak cezalandırmış.

Köprüyü geçtikten sonra Trziste (Pazar) Sokağı'ndan batı yönünde ilerliyorum. Şu anda Amerikan Konsolosluğu olarak kullanılan binada Kafka 1917 yılında bir süre yaşamış. Bir süre sonra ise Strahov Manastırı'na ulaşıyorum. Kafka'nın *Dava* romanındaki son sahne manastırın hemen yakınında bulunan taş ocağında geçiyor.

Eskiden Yahudilerin yerleşim yeri olan Josefof bölgesinde de Kafka'nın izlerine rastlıyorum. Buradaki Pinkas Sinagogu'nun duvarları toplama kamplarında öldürülen Yahudilerin isimleriyle dolu. Aralarında Kafka'nın üç kız kardeşinin isimleri de yer alıyor. Staranova Sinagogu'nun hemen karşısındaki saatin ters yönde dönen akrep ve yelkovanı, yanından kayıtsızca geçenleri geçmişe, Nazi döneminin korkulu günlerine göndermeye çalışıyor.

Çek topraklarında Nazi dönemini hatırlatan birçok mekân bulunuyor. Terezin Şehri örneğin, Auschwitz-Bircenau Kampı'na gönderilen Yahudilerin bekletildiği ara bir kamp olarak kullanılmış. Pinkas Sinagogu duvarlarında isimleri bulunan birçok kişi bu kamptan geçmiş. Steven Spielberg'ın *Schindler'in Listesi* filmi ile ölümsüzleşen Oskar Schindler da Svitavi adında bir kasabada doğmuş. Şehir merkezindeki levhaya göre kendisi 1200 Yahudinin kurtarı-

DİYARINDA (II)*

bir ibadet yeri yapmış; içindeki haçları, avizeleri, şamdanları kemiklerden ve kafa taslarından oluşturmuş. Bu ilginç mimari yapıyı görüp görmeme konusunda tereddüt yaşadım. Broşürlerin sadece "ilginç" olarak tanımladığı bu yer hakkında onu gören insanlardan çok farklı tepkiler almıştım. Bazıları "çok etkileyici" derken bazıları da yapı malzemesi olarak insan kemiklerinin kullanıldığı bu kiliseyi "itici," "mide bulandırıcı" olarak tarif ediyordu. Bu yapının kafamda oluşturduğu insani, estetik ve dini boyutları ile ilgili soruları cevaplamadan Budvar birası ile ünlü Ceske Budejovice (Budweis) Şehri'ne yöneldim. (Çek Cumhuriyeti'nin Plzen/Pilsen Şehri de dünyaya Pilsner birasını vermiş.)

Prag, beni en çok etkileyen şehirlerden biri olsa da, Ceske Budejovice Meydanı'na ayak bastığım anda o yoğun kalabalıktan ayrılmanın huzurunu yaşadım. Bu ferahlığın başka bir nedeni de var: Çek Cumhuriyeti'nin en geniş meydanındaydım. Dört tarafım barok tarzı binalarla kaplı. Turistik bir mekânda değil, sıradan bir gününü yaşayan sıradan bir Çek şehrindeyim. Avrupa'daki ilk tren hattı 1832'de Budejovice ve Linz (Avusturya) arasında kurulmuş. O dönemde vagonlar daha at tarafından çekiliyormuş. Şehir meclisi üyelerini Prag Kalesi'nin penceresinden dışarıya atan General Jan Zizka da Budejovice'nin bir köyünde doğmuş. Avrupa'nın coğrafi merkezi de buraya çok yakın. Ormanlık bir alanda bunu gösteren bir levha bile varmış ama ben Avrupa'nın tam göbeğini gösteren levhayı aramak yerine Avrupa'nın en güzel orta çağı şehirlerinden biri olan Cesky Krumlov'u görmeyi tercih ediyorum.

Pek sık kullanmadığım "büyüleyici" sıfatını tümüyle hak eden bir şehir Cesky Krumlov, özellikle de görkemli kalesinden ve desenlerle süslü yuvarlak kulesinden sunduğu görüntüsüyle. Kaleye altında "Ayı Çukuru"nun bulunduğu bir köprüden giriliyor, çukurun içinde ise gerçekten de ziyaretçilerin attığı yiyeceklerden uzak tutulmaya çalışılan bir ayı var. Kule olan her yerde genelde güzel bir kız ile bir delikanlının aşkını anlatan efsaneler vardır. Cesky Krumlov'da da, kale girişindeki kulenin etrafında kötüye alamet, beyazlar giyen bir kadın ruhunun dolaştığına inanılıyormuş. Bir Türk ziyaretçisi için bu kalenin en dikkat çekici özelliği her halde at okulunun süslemelerindeki bir detay: Kapının üzerindeki kabartmada iki melek, mağlup edilen bir Türkün kesilmiş başını ve çizmelerini ellerinde tutarken gösterilmiş.

Çek tarihinde Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu boyunca mimaride gotik tarz gelişirken, Habsburgluların Reformasyon karşıtı döneminde temel tarz olar barok yerleşir. Cesky Krumlov sokakları her iki tarzın da örnekleriyle dolu. Bir de vitrinleri rengârenk ahşap oyuncak ve kuklalarla süslü dükkânlarla. Son durağım nehir kıyısındaki bu dükkânlardan biri oluyor. Bohemler diyarından, elimde Aslan Asker Şvayk'ı anımsatan bir kukla ile ayrılıyorum.

**Bir önceki sayıda yayımlanan yazının devamıdır.*

cısı olmuş. Polonya'dan getirdiği Yahudileri şu anda da ayakta olan Brnenec Köyü'ndeki fabrikasında gizlemiş. (Tüm bu yaptıklarına rağmen Oskar Schindler'in 1935 yılından sonra Alman İstihbaratı için çalıştığı yönünde saptamalar da var.)

Nazi yıllarında yapılan uygulamaları hatırlatan mekânlar dışında Çek Cumhuriyeti'nde ölümü anımsatan başka bir yer daha var: Kutna Hora'da bulunan Sedlec Manastırı. 12. yüzyılda bir papaz Kudüs'ten getirdiği bir torba toprağı manastırın bahçesine serpince bu kutsal topraklar binlerce insanın gömüldüğü mezarlığa dönüşmüş. Mezarlar dönüşümlü olarak kullanıldığı için çıkarılan kemikler ayrı bir kilisede toplanmış. 1870 yılında Frantisek Rint adında bir Çek ahşap oyma ustasına ilginç bir görev verilmiş. Sanatçı, 40.000 iskelet kullanarak

Fotoğraflar: Cengiz KARADENİZ

KAÇAK DENEME

Elif Türker

GERÇEĞİN GİDİŞİ SEVİM BURAK

"Yalnızlık..." Gerçeğin neresine düşer bu sözcük? Tam ortasına mı? Yakınına mı? Yoksa kıyısından mı geçer? Belki de yaşamdaki tek oyundur, onun dışındaki her şey gerçektir de bir o, yalnızlık, oyundur... Kişinin kendisine kural koymadan oynayabildiği tek oyun...

Edebiyatımızda yalnızlığın bir oyun olduğunu düşünen yazarlarımızdan biri de çok erken kaybettiğimiz Sevim Burak'tır. Sevim Burak, 29 Haziran 1931'de İstanbul'da doğmuştur. 1951'de Yeni İstanbul gazetesinde çıkan ilk öyküsü "Büyük Günah," gazetenin katıldığı Dünya Hikâyeleri Yarışması'nda ilk altı içine girer. Daha sonra bazı hikâyeleri *Yenilik* dergisi ile *Ulus* ve *Milliyet* gazetelerinde yayınlanır.

"İlk ciddi eserim" dediği *Yanık Saraylar*, 1965'te basılır. Çektiği ilgi ve yarattığı tartışmalarla yılın edebiyat olayı sayılan kitaptaki öykülerde Selim İleri'nin nitelemesiyle "Meydan savaşlarının kılıç artıkları, Bağlarbaşı-Kısıklı tramvayları, Baron Bahar'lar, Tevrat, günah dolu sahneler, çocuk kalmış kadınlar, mutsuz ve alkole sığınmış başka kadınlar, yakışıklı fakat acımasız erkekler kol geziyordu. (...) Biraz aristokrasi, biraz soylu düşkünlük, bir hayli de piyasa romanı mutsuzluğu Sevim Burak'ta olağanüstü duyarlı, bambaşka incelikli bir yapıya kavuşmuştu." Asım Bezirci, bilinç akışının başarılı örneklerinden saydığı kitapta, yazarın simgeler ve alegoriler çerçevesinde hareket ettiğini söylemiştir. Bezirci'ye karşı çıkan Murat Belge, Sevim Burak'ın simge, alegori gibi edebiyat terimleriyle uğraşmayacak kadar başına buyruk bir sanatçı olduğunu söyleyerek hikâyeleri için şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Somut gerçeklere dolaysızca bağlı olmayan, düşsel yaşantı düzeyinde kalan fanteziler..."

Yanık Saraylar'dan sonra uzun bir suskunluk dönemine giren Sevim Burak 1982'de *Sahibinin Sesi* adlı bir oyun ve *Afrika Dansı* adlı bir öykü kitabı yayımlar. Son yazdıkları *Everest My Lord/İşte Baş, İşte Gövde, İşte Kanatlar* adıyla ölümünden sonra basılır. Oğlu Karaca'ya yazdığı mektuplar *Mach I'dan Mektuplar*'da toplanır (1991). Sağlığında sahnelendiğini göremediği oyunları, farklı yorumlarla, çeşitli tiyatrolar tarafından defalarca oynanmıştır. Sevim Burak 30 Aralık 1983'te kalp rahatsızlığı nedeniyle yattığı Haseki Hastanesi'nde ameliyatından bir gün önce vefat eder.

Bu yazıda Burak'ın ilk kitabı, Yanık Saraylar'dan seçtiğimiz iki öykü üzerinde durmaya çalışalım.

"*İki gündür karşı apartmandaki kadının intihar etmesini bekliyorum.*" cümlesiyle başlar "Pencere" adlı çarpıcı öykü. İlk cümleden son cümleye kadar aynı çarpıcılık devam eder. Öykü baştan sona bir iç monologdur. Bir kadının içinde yaşayabileceği fazla duygusal ya da hastalıklı bir durumun, mutsuzluğun, huzursuzluğun ve çok yoğun bir yalnızlığın ifadesidir. Bir insanın/kadının iç dünyasındaki karmaşanın anlatıldığı bu satırların sonuna doğru oyunsuluk dikkat çeker. Söz konusu mutsuz ve yalnız kadın, yalnızlığının içinde, hayatında önem verdiği şeylerin aslında birer kurmacadan ibaret olduğunun, bunları kendisinin yarattığının ve istediği zaman da yok edebileceğinin farkındadır. İntihar etmesini beklediği kadının da kendi emrinde olduğunu düşünür. Ne zaman isterse kadın o zaman ölecek, düşüncesindedir. "*İkimiz de iyi değiliz. Kendini kaldırıp atmak için bir işaretçik bekliyor benden; benim elimden çıkmış bir insanmışçasına istediklerimi yapıyor, buna karşılık onun ölümünü göreyim istiyor. Oysa kırmızı güllü perdemin ardında, hiçbir şeyi yönetmiyorum, içimden kadının işine karışmak gelmiyor.*

Önlemek

kurtarmak

istemiyorum..."

Ancak durum beklediği gibi olmaz: "*bu işi sen yapsan nasıl olur," diyor. Düşmancasına bakıyor. "Ya cayarsa diyorum atlamaktan? Ya düş ise diyorum, kurduğum bunca şeyler, düzenliğim bozulur yıkılırım. (...) geri çekilip tos vuracakmış gibi pencereme koşuyor, alay ediyor benimle, ayaklarının bastığı duvarın çökmesini diliyorum. Büyük bir güç gösteriyor duvar, kadının ayaklarını tutmak için.*

Ölmesi gerekiyordu oysa.

Yerini ve zamanını ondan iyi biliyordum."

Bu cümlelerden, anlatıcının hayal kırıklığı yaşadığını anlıyoruz. Söz konusu durumun kurmacadan, imgeden ibaret olduğunu düşündüğümüzde ya da Murat Belge'nin deyimiyle "*düşsel yaşantı düzeyinde kalan fanteziler*" olarak baktığımızda, bu cümlelerin ilk anlamıyla anlaşılmaması gerektiğini ve yazarın duygulanımlarının çözümüne ihtiyaç olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

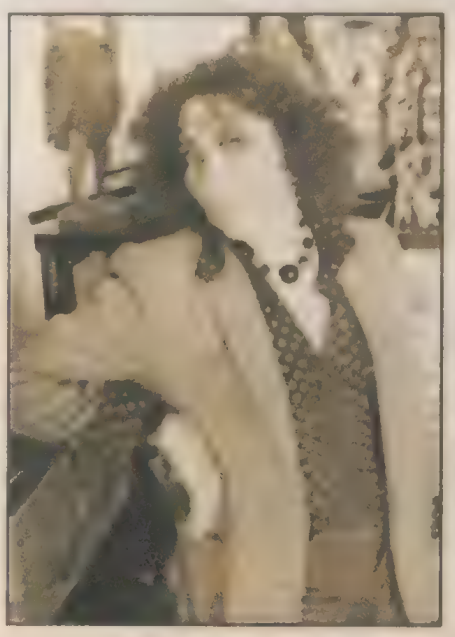

Sevim Burak, "*Hikâye ya da İmge ya da Tansık*" başlıklı yazısında, Asım Bezirci'nin, *Yeni Dergi*'de, *Yanık Saraylar*'a yazdığı eleştiriye açıklama getirir. Bu yazıda geçen şu cümlelerde yazarın okuyucusuna çözülmeyi bekleyen bulmaca duygular sunduğunun ifadesi vardır:

"*Hikâyelerimdeki kötümserlik, yazmaya zorunlu olduğum şeyin kendisidir. Amacım eğiticilik değildir. Kötümserlikle yazabildiğim gibi, iyimserlikle de yazabilirim: Amacım duygunluktur. Bilimsel öğretinin – geleneksel eleştirinin görevi, yapıtı çözmek, gerçekleri bulmaktır (bir anlamda duygunluğu çözmek). Bir imgelemden meydana gelen, bir yapıtın, bir hikâyenin çözümü – yani – bir imge'nin bir imgeleme eyleminin çözülmesi – sonucunda – ortaya çıkan gerçek, o imge-*

NE AYAK UYDURAMAYAN YAZAR,

lem'i kuran yazardır. Çok defa sinir durumu bozuk biridir imgelemi kuran. Bence, bir yapıtın çözümü sonunda ele geçen gerçek imgeleme (yapıt'a) aykırı, çok bildik, gündelik bir gerçektir. Bu yalın gerçek, Yanık Saraylar'da, daha başında, çözümlenmeden ortaya çıktı. Yenik bir kadın olarak... (Şüphesiz hikâyelerimdeki o kadın benim ama – yenikliğimi anlatmıyorum – Yenikliğim – tersine – o kadının, o sahici olmayan kadının – o imge'nin yerine geçmek istememden geliyor.) Kendimin, hikâyelerimin yanında önemli olmadığını bilen biriyim. Benim edebiyat gerçeğim budur."

Sevim Burak, olmayı istediği kadınların da aslında kendisi olduğunu belirtirken gerçekliğe de değiniyor. Bir eserin gerçekliği nedir ya da ne kadar önemlidir sorusu geliyor akla. Platon'dan bu yana hep bir gerçeklik sorunsalının içindedir sanat. Mimesisler, fiktif metinler, imajlar, formlar, imgeler, gönderenler, alıcılar, göndergeler, vs hep bu sorunun çevresinde ortaya çıkan kelimelerdir. Bir eserin gerçekliğinin ölçülmesi, o esere ya da en önemlisi okura ne kazandırır? Bu sorunun cevabı da elbette çok çeşitlenebilir. Yani tarihsel bir metinden edebi metnin farkını ortaya koymaya çalıştığımızda karşımıza yine imgeler, kurmaca düzlemler çıkacaktır. Edebiyatın gerçekliği kısır bir döngü etrafında dönüp durmaktadır.

Sevim Burak söz konusu yazısında hikâyelerindeki gerçekliğe de açıklık getirme ihtiyacı duymuş ve şunları söylemiştir:

"Şüphesiz hikâyelerimdeki kuramsal dünya, gerçek dünyaya bağlıdır. Hikâyelerimdeki düşünceler, gerçekçi dünya görüşüne aykırı da olsa, gerçekçi dünya görüşünden çıkmıştır. Hikâyelerim, yalancıklı, bilgi'ye karşı yazılmış bile olsalar, bilgi'yi doğrularlar... Ancak –hikâyelerim için çıkar yol, temelinden bağlı olduğumuz şu bilimsel dünya gerçeği değildir – hikâyelerim için çıkar yol, hikâyelerimin öz'ünde olan güvensizlik (tıpkı kendi öz'ümde olan güvensizlik gibi) günlük yaşam'ın gelişimine katılamaması – gerçeğin gidişine ayak uyduramamasıdır."

Sevim Burak'ın hikâyeleri gerçekten gerçeğin gidişine ayak uyduramayan eserlerdir. Eğer okuduğunuz metinden size yol göstermesini ya da bunun gibi

herhangi bir şey beklemeyip sadece edebiyat hazzını duymak istiyorsanız, Sevim Burak'ın eserleri size bu hazzı doyasıya yaşatacaktır.

Sevim Burak'ın eserlerinde olabilir olanı yansıtmak gibi bir durum söz konusu değildir. Baştan sona bir imge dünyasının içinde, kendi yalnızlığınızla anlatıcının / yazarın yalnızlığını paylaşırsınız. Burak'ın hırçınlığı, sakinliği, acımasızlığı vb. tüm duygulanımlarını size aitmiş gibi hissedebilirsiniz.

Tutunamayanlar'ın Selim Işık'ı, Turgut Özben'i, *Huzur*'un Mümtaz Bey'i, *Anayurt Oteli*'nin Zebercet'i vb. gibi, edebiyatımızın ölümsüz yalnız karakterleri vardır. Ancak bunların her birinin benzeriyle dış dünyada karşılaşma ihtimalimiz var. Her biri gerçekçi karakterlerdir. Dış görünüşleri vardır, yaşadıkları mekânlar vardır, aileleri vardır. Fakat Sevim Burak'ın eserlerindeki insanların sadece iç dünyaları vardır. Okuyucu daha çok söz konusu kişiyi değil, duyguyu tanır ya da paylaşır.

*"SİZ, **Baron Bahar, Hayatın dehşetini hiç düşünmüyorsunuz:***
HER ŞEYİNİZ VAR
OTOMOBİLİNİZ
YATINIZ
7 CÜCELİ EVİNİZ
BONOLARINIZ
ÇOCUKLARINIZ.
BENSE ÖLÜMDEN KORKMAYACAK KADAR YALNIZIM." Yanık Saraylar adlı hikâyedeki bu satırlar Burak'ın hayat üzerine düşündüğünü ve hayat karşısında hoşnutsuz ya da sadece yalnız olduğunu gösteriyor.

Sevim Burak'ın şu sözleri de onun hayata dair düşüncelerini ve hikâyeciliğin kendi hayatındaki yerini işaret eder:

"Demir kapıdan girdiler" tümcesi, bana hayatın o saçma dengesinin karşılığı gibi gelir. Hikâyelerimin yer yer kayması – yer yer şiirsel bir kalıba dökülür gibi olması – o tek tümce'nin hayata sonsuz çekilmesi – kopması – bağlanması – benim de o tümceyle birlikte ayakta durabileceğime inanmamdandır."

Sevim Burak edebiyatımızda erken kaybedilen, ismi pek anılmasa da etkisini hâlâ sürdüren nadir yazarlarımızdandır. Sevim Burak yaşadığı hayata karşı yalnız olduğunu hatta bir oyun yalnızlığının içinde olduğunu tereddütsüz söyleyebilen gerçek bir yazardır. *Düşüne düşüne hayatının en hurda ayrıntılarına kadar inen* Burak'ın Yanık Saraylar'daki şu sözleri onun büyük yazarlığının yanında ne kadar güzel bir insan olduğunu ifade eder sanıyorum, biraz kırgın olsa da:

"BENİMSE NEDEN AĞLAMADIĞIM BİR SIRDIR
BU NE FEVKALÂDE FELSEFE?
HAYATIM'. ÖZÜLMEDİĞİM İÇİN KİM SUÇLU!"

Paulo Coelho:

Elisabeth Day* Çeviren: Gamze Şener

Paulo Coelho on yedi yaşındayken, ailesi onu psikolojik sorunları olduğu gerekçesiyle bir akıl hastanesine gönderdi. Bugün o, dünyanın en çok satan romancısı ama ona göre hâlâ bazı insanlar yazdıklarını anlamıyor.

Paulo Coelho, siyahlar içinde, kimi Budist rahiplerde gördüğümüz top sakalı ile Londra'da bir otel lobisinde oturuyordu. Büyük, kahverengi gözleriyle bana bakarak, "Her gün bilinçsiz bir şekilde evrenle iletişim kurmaya çalışıyorum," dedi aksanlı İngilizcesiyle. "Örneğin dün, burada, Londra'da yürüyüş yapmaya karar verdim. Taksiyle Piccadilly Circus'a gittim ve birdenbire Londra'nın ben olduğunu, benim ise Londra olduğumu hissettim. Bu sanki büyülü bir şekilde aniden oldu. Köprüyü geçiyordum ve 'boom'. Sonra anladım, her şeyi hissedebilirsiniz. Bu aslında çok sihirli bir şey değil mi?"

Elli yedi yaşında Brezilyalı bir adam için "Londra olmak" ne anlama geliyordu acaba?

"Aslında Londra dün oldukça farklıydı, çünkü dün Londra bendim, ama benim için Londra son derece canlı bir yer, çünkü zıtlıklarla dolu ve benim şehirde sevdiğim de zaten bu. Bazı sokaklar veya yerler bana evrenle iletişim kurabildiğim ve her şeyin durgun olduğu anları anımsatıyor. Burada insanlar yalnızlık ve diğer insanlar ile birlikte olma duygusunu aynı anda yaşıyorlar."

Paulo, insanlarla iletişim kurmakta hiç zorluk çekmedi. Aksine bu konuda çok başarılıydı. 1987'de yayımlanan ilk eseri The Pilgrimage'in ardından bugüne değin altmış beş milyon kitap satması, onu, John Grisham, Tom Clancy ve J. K. Rowling'in önünde dünyanın en çok satan yazarı yaptı. Eserleri elli dokuz dile çevrildi, aralarında Fransa Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres ödülü olmak üzere, çok sayıda önemli edebiyat ödülü aldı. Uzak diyarlardaki bir hazineyi arayan Endülüslü bir çobanın hikâyesini anlatan en ünlü kitabı Simyacı, yayınlandığı 1988 yılından beri otuz milyon adet sattı.

Geçen hafta yayınlanan son romanı Zâhir, satıldığı seksen üç ülkede, çok satanlar listelerinde şimdiden bir numara. "Almanya hariç," diyor Coelho, "orada Da Vinci Şifresi yüzünden iki numara." Zâhir, kayıp savaş muhabiri karısını arayan bir adamın hikâyesini anlatıyor. Coelho'ya bu romanı yazdıran son 'ilham perisi', kısa süre önce yazarı, "Ruhumu çaldı" diyerek suçlayan, Sunday Telegraph eski dış haberler servisi sorumlusu Christina Lamb. Bu suçlamaya karşı Coelho, "Çaldıysam bile geri verdim," diyor sırıtarak. İlham perilerine gerçek bir peri muamelesi yapmak gerekir.

"Bu kitabı yazarken aşk, benimle konuştu," diyor. "Ben hem her şeyim hem de hiçbir şeyim. Ben rüzgârım ve kapalı pencerelerden ve kapılardan içeri giremem." Kitabın kahramanı, insanlara, ölmekte olan bir insanın düşündüğü son şeyin aşk olduğunu hatırlatmak için elinde ölü bir askere ait kanlı bir üniforma parçasıyla dünyayı dolaşıyor. Zâhir'de, kitabın çok satmasını sağlayacak her şey var...

Kitaplarının etkileyici satış rakamları, Coelho'nun son derece iyi koşullarda yaşamasını sağlıyor. Yılın yarısını dördüncü karısı, heykeltıraş Christina Oiticica ile Copacabana kumsalına bakan evinde, diğer yarısını ise Fransız Pirenelerindeki dağ evinde çalışarak geçiriyor. Bu iki ev arasında ise birinci mevkide uçuyor.

Kendisi için bile bir sır

"Elbette para sahibi olmak harika, çünkü aklınıza geleni yapabilmek önemlidir," dedikten sonra üç yüz altmış Brezilyalı sokak çocuğuna ücretsiz eğitim veren Paulo Coelho Enstitüsü'nü hatırlatıyor. "Ben her zaman zengindim," diyor Coelho, "çünkü paranın mutlulukla bir ilgisi olduğunu düşünmüyorum." Simyacı'nın da verdiği mesaj buydu.

Kehanetlere fazlasıyla önem veren Coelho, beyaz bir kuş tüyü görmeden önce yeni bir roman yazmaya başlamıyor. "Bu beyaz kuş tüyü olayı ilk romanım The Pilgrimage'den önce başladı. Kendi kendime bu kitabı yazıp yazmamam gerektiğini sordum ve eğer beyaz bir kuş tüyü görürsem bu romanı yazmaya, görmezsem de bunun benim kaderimde olmadığını düşünerek yazmamam gerektiğine karar verdim. Bir sonraki kitapta da aynı ritüeli uyguladım ve bu bir gelenek haline geldi. Şimdi beyaz bir kuş tüyü bulmadan yazmaya başlayamıyorum."

Acaba dün, Londra'da olduğu sırada da bir kuş tüyü buldu mu? Sonuçta Trafalgar Meydanı'nda fazlasıyla güvercin var.

"Beyaz kuş tüyü bulmak sorun değil," diyor. "Mesele, beyaz bir kuş tüyünü ocak ayında bulabilmek. Her seferinde bunu yapmam gerekiyor işte."

Coelho'nun bütün kitapları, okuyucuya, anlaşılması çok da zor olmayan bir dille, ruhsal bir keşif yapma eğilimi taşır. Julia Roberts ve Madonna, onun kitaplarını çok sevdiklerini söylemişlerdi. Bill Clinton, Monica skandalının gündemden düşmediği dönemde Simyacı ile görüntülenmişti. Şilili eski diktatör General Augusto Pinochet'nin kütüphanesinde de üzerinde Coelho yazan kitaplar göze çarpmıştı.

"Okuyucuyu yargılayamam," diyor Coelho. "Bildiğim tek okuyucu onlar. Tanıştığım, az çok tanıdığım -çok yakından tanımıyor olsam da- tek okuyucu onlar. Ne mutlu bana ki ben kendim için bile hâlâ bir sırım."

"Ben kendi ruhumdan, kalbimden yazıyorum. Bu nedenledir ki eleştiriler beni üzmüyor. Çünkü o, kitaplardaki o şey benim. Eğer ben olmasaydım, eğer başkasıymış gibi davranıyor olsaydım, o zaman bu eleştiriler benim kendi dünyamın dengesini bozabilirdi, ama ben kim olduğumu biliyorum."

Kim olduğunu biliyor ama kendisi için bile hâlâ bir sır: Paulo Coelho olmak zor şey. Hayatındaki olgular ve gerçekler artık dosdoğru, göründüğü kadar yalın değil. 1947'de Rio de Janeiro'da doğdu, oldukça dindar bir evde büyüdü ve Cizvitler tarafından eğitildi. Baskıcı askeri rejim altında yönetilen bir ülkede tehlikeli kabul edilebilecek bir meslek olan yazarlığa olan tutkusu ve kararlılığının erken yaşlarda başlaması, ailesinin onu daha on yedi yaşındayken bir akıl hastanesine yatırmasına neden oldu.

"Ailem benim akıl hastası olduğumu düşünüyordu. Teşhisleri buydu. Çok fazla okuyordum, çok utangaçtım ve insanlarla kolaylıkla ilişki kuramıyordum. Benden umudu tamamen kesmişlerdi. Aslında beni incitmek istememişlerdi ama ne yapacaklarını bilmiyorlardı."

"Onları çoktan affettim (Coelho'nun annesi artık hayatta değil ama babası hâlâ Brezilya'da yaşıyor). Bunu beni yok etmek için değil beni kurtarmak için yaptılar. Birisini çok sevdiğinizde bu hep olur. Birisini böylesine seviyor ama onun değişmesini, size benzemesini istiyorsanız, sevgi artık yıkıcı olmaya başlamış demektir. Böyle durumlarda 'Dur, seni seviyorum ama kendim için daha iyi olanı yapacağım ve sonunda sen de benim haklı olduğumu anlayacaksın' diyebilmek gerekir. Bunu söyledikten sonra aileniz veya eşinizle birlikte zor bir dönem geçirebilirsiniz ama sonrasında büyük bir mutluluk yaşarsınız ve aileniz ya da eşiniz de bu mutluluğu sizinle paylaşır."

"Bir süre önce Londra'ya uçuyordum. Bir aktarma sırasında sigara almak için uçaktan inmek istedim ancak host buna izin vermedi. 'Bunu yapmaya hakkımın olup olmadığı umurumda değil' deyip uçaktan indim, sigaramı alıp geri geldim ama host beni uçağa almadı. Havaalanının başındaki adamın hakemlik yapıp bu sorunu çözmesini istedim. Tabii ki hostu suçlu bulundu ama bu kez de bir özür mektubu istedim. Bu yaptığımın biraz korkakça olduğunu ve tepkimi olay anında hostun yüzüne 'Beni sigara içerken mi gördün? S..tir git!' şeklinde vermeyi tercih ederdim. Böylece ruhum bütün kötü duygulardan temizlenmiş olurdu."

Sandalyesine sanki tebrik edilmeyi bekliyormuşçasına yaslanıyor ve ekliyor: "Kendimi suçlu hissettim çünkü herkes benim yüzümden yirmi dakika havaalanında bekledi. Ama omuzlarımda bu kötü enerji ile Londra'ya uçamazdım."

Böyle bir hareketin ruhani bir tarafı var mıdır bilmiyorum ama belki mistik insanların da bazen tıpkı bizim gibi boş geçirdikleri günler oluyordur.

* The Sunday Telegraph

Cennetin bir köşesi: Küçükkuyu

Mitoloji tanrılarının balayı geçirdiği, Afrodit'in Hermes'le aşk yaşadığı, Paris'in Helen'e aşkını sunduğu İda (Kaz) Dağı eteklerindeki, yeşilin maviyle buluştuğu bir belde Küçükkuyu.

Çanakkale ilinin bağlı olan bu küçük belde, doğal güzellikleri yanı sıra denizi ve tarihi yapısıyla da insanları kucaklıyor.

Kışın 10 bin, yazın ise 40 bin nüfusa sahip olan Küçükkuyu'nun bir başka özelliği de ağustos aylarında `Uluslararası Zeus Kültür Sanat Festivali'ne ev sahipliği yapıyor olması. Üç gün süren bu keyifli etkinlikte Küçükkuyu'ya komşu olan Midilli adasından da pek çok gelen oluyor. Festivalin yaratıcısı, beldenin Belediye Başkanı Dr. Yusuf Aksoy. Aslen

Konyalı olan Aksoy aynı zamanda bir tıp doktoru. Belediye başkanı olmadan önce Küçükkuyu'da doktor olarak çalışan Aksoy yöre halkını, halkın isteklerini çok iyi biliyor ve en önemlisi çok seviliyor. Belediye Başkanı olduktan sonra Küçükkuyu için daha fazla şey yapması gerektiğini düşünmüş. Öyle ki, kültürel mirasın herkese ait olduğunu belirten Aksoy onu korumanın ve sahip çıkmanın gerektiğinin altını çiziyor.

Belde 1940 yılına kadar küçük bir köydü. 1944 yılında yaşanan depremle birlikte farklı bir çehre kazanmaya başlamış.

Eski bir yerleşim yeri olan Küçükkuyu yani `Gargaron' Lidya, Pers ve Bergama krallıklarının, egemenliği sonrasında Rumların hakimiyetine geçmişti. Cumhuriyet sonrası Girit ve Midillili Türklerin yanı sıra Karadeniz, İstanbul, İzmir ve Ankara'dan yerleşenler oldu. Zeytinyağı, balık ve otların ağırlıklı olduğu bu beldenin sokakları zeytinyağı kokuyor. Sahilinde çoğumuzun nerede ise unuttuğu `deniz kokusu'. Mavi ile turkuaz, mavi ile yeşilin kimi zaman da bu üç rengin birleştiği deniz bir harika.

Küçükkuyu'nun daracık sokaklarını zeytinyağı dükkanları, baharatçılar ve tabii ki balık lokantaları süslüyor. Denizin doyulmaz güzellikte oluşu ve denizden başınızı şöyle bir [illegible] Kaz Dağları'nın eteklerinde olduğunuzu fark etmeniz ise bambaşka bir keyif.

Küçükkuyu'nun en önemli tarihi yapılarından biri kuşkusuz Zeus Altarı (sunak). Tanrı Zeus'un Troya ile Akha'lar arasındaki savaşı bu sunaktan izlediği söylenir. Sunağın altında bulunan ve oda büyüklüğündeki, sarnıca Zeus Mağarası adı veriliyor. Homeros'un İlyadası'nda Tanrı Zeus'un Hera'yı gördüğü ve âşık olduğu yer olarak anlatılan Zeus Altarı, Küçükkuyu'ya 3 km. uzaklıkta yer alan tepenin üzerinde. Adatepe de görülmesi gereken bir başka yer. Zeus Altarı'nın gölgesinde kurulan, işgal yıllarında çok sayıda Rum ailenin de gelip yerleşmesiyle Rum ve Türk kültürünün beraber yaşayıp kaynaştığı bir köy burası. Kültür Bakanlığı tarafından koruma altına alınan köy Rum ve Türk kültürünün izlerini taşıyor. Çoğu restore edilen taş binaların yer aldığı bu şirin köyün bir diğer özelliği de tarihi Adatepe Taş Mektebi'nin olması. Bölgeye giden yolun 5 km. sonrasında karşınıza çıkan Mıhlı Çayı'nın güzelliğini ve bereketinden söz etmemek olmaz. Baydeğirmen'e bağlı olan çayın bereketi öyle bir yansımış ki yöreye, ağaçlardan nerede ise gökyüzünü görmek mümkün değil. Bölgede Rumlardan kalma bir değirmen de bulunuyor. Değirmenin su yolları ve taşları olduğu gibi korunmuş. Ayrıca değirmene eşlik eden bir başka güzellik de, Roma döneminden kalma kemerli köprü.

Belirtmeden olmaz, Küçükkuyu - Assos arasında halen bakirliğini koruyan çok güzel koylar bulunuyor. Bunlardan biri kuşkusuz Kadırga Koyu.

14 turistik tesisin yer aldığı bu güzel koyun bir başka özelliği de Mavi Bayrak sahili olması.

Gizli cennet yanı başımızda onu çok uzakta aramamıza gerek yok.

Nena Çalidis

EFLATUN NURİ

BENİM ADIM EFLATUN

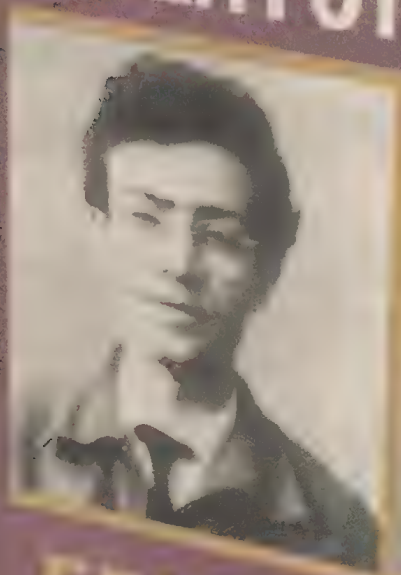

EFLATUN NURİ

CADDE

KİTAPÇILARDA

CADDE

KAPLANLI BATTANİYE

Özlem Kumrular

KAÇAK ÖYKÜ

Çiğdem, Aslı ve Emoş'a.

ÜÇ GÜN ÖNCE

"Benim kaplanlı battaniyem yok, ama çok sevdiğim bir arkadaşımdan ödünç alırım isterseniz," dedim.

Kahkahalarımız uzaktan göz kırpan deniz fenerine kadar uzandı. Denizi arkamıza alıp arabalarımıza yürürken, koluma girdi ve şeytanla yarışan adımlarımı yavaşlattı.

"İnsan ömrü nefesle sayılıdır," dedi. "Acele ederek zamanı yakalayamazsın." Ertesi gün, güneş doğduğunda şeytan kovalarcasına koşmaya devam edeceğimi adım gibi biliyordum. Ama o an, ona itaat etmek hoşuma gitti. Arabamdan ona ithafen sevgiyle yazılmış üçleme bir hikâye çıkardım ve karanlıkta çok seçemediğim, ama en az gün ışığında olduğu kadar yakışıklı gözlerine derin derin bakarak uzattım: Cello, violoncello, limoncello. Saat geceyarısını vururken arabalarımıza atlayıp geceye direksiyon salladık.

Denizden caddeye çıkan ara sokaklardan birinde, kırmızı ışığa yakalanmanın tek gönülçelen yanı olabilirdi: Yanıbaşımda duran arabanın camının açılıverip içinden bir çift güzel sözün açık camımdan içeri girmesi. Aynı geçen hafta, tam bugün bu saatlerde olduğu gibi. Güzel söze cevaben, "İyi ki bu şehirde varsınız," diyerek, bir rüzgâr gibi kıvrılarak caddeye çıkmış, ona sevgi gönderen ellerimi o bir sapaktan karanlığa karışıp, gözden kaybolana kadar sallamıştım.

Bu hafta kalbimi daha da sıkıştıran bir şey vardı. Soluksuz bırakıyordu. Az önce sıkıca aşkla sarılıp ayrıldığım adamın arabamın yanı başındaki varlığı, üzerinden daha beş dakika bile geçmeden beni, onu ilk gördüğüm günkü kadar heyecanlandırmayı başarması havsalamın alabileceği birşey değildi. Hemen camı açtım. Karanlıkta aklımı başımdan alan kat kat gri saçları, keskin kaşları ve küf rengi sevgi dolu gözleri beliriverdi. "Kırmızı ışıklara bayılıyorum", dedi gülerek.

"Sizinle sinemaya gitmek istiyorum," dedim. İçimizden gelen her şeyi korkusuzca söyleyebileceğimiz en güzel yerdi gece yarısı trafiği.

Yeşil ışık yandığında, yazdan firar eden son ekim gecesinin ılıklığında arabasından arabama yollanan cümleyi duydum yüzünü göremeden:

"SENİ SEVİYORUM!".

Ana bir kez daha yanılıyordu. Ya da en azından Ana'nın yanıldığını düşünmek istiyordum. Son zamanlarda o kadar kötümser bir kadın olmuştu ki, benim kadar bile aşka inancı kalmamıştı. Ben en azından aşkın ideasına âşıktım. O ise aşkın ideasını bile yerle bir etmek için elinden geleni ardına koymuyordu.

Adamlar vardır, tek başınıza kalbinizi doldururverirler. Başka kimseciklere yer kalmaz yüreğinizde. Kalbinizin dört odacıklı olması hiçbir şey ifade etmez. Kapıya elinde çiçeklerle gelen Katalanlar, size ruhunu getiren İtalyanlar, bir ömür boyu sizi sevmenin bir ibadet olacağına kanaat getirmiş en ballı adamlar, kalbinizi çalmak için dilinizi öğrenen yakışıklı Rodoslu su perileri elleri boş döner kalbinizden. Çünkü artık kalenin anahtarlarını kayıtsız şartsız O'na teslim etmişsinizdir.

Alessandro onlardandı. Jordi'nin anlattığı kadınları hatırladım. Bulundukları mekânları tek başına dolduran kadınları... Alessandro onların erkek versiyonuydu. Bulunduğu mekânlara bir peri masalı prensi gibi düşüyor, aşkı anlatan elleriyle herkesi bir film karesi gibi donduruyor, kalplerini sevgiyle dolduruyor, onlara kendisine saygı duymaktan başka şans tanımıyordu. Tatlılığı, iyiliği, yumuşaklığı, sürpriz doluluğu yanı sıra nasıl da yakışıklıydı tanrım! Dünyada doldurulması en zor mekânı doldurmuştu o yek başına: kalbimi. Dört odacığını birden hem de!

Aşka inanmayan ruhlara tek cevaptı onun varlığı. Bir Cumartesi akşamı sıcacık yatağımın içine mesajla girivermişti:

"Kim demiş dağların delindiği yalan diye! Bisütun'u gördüm ben, şirin yaar!"

İKİ GÜN ÖNCE

"Bir kaplanlı battaniye lütfen," dedim dükkândan içeri adımımı atar atmaz. Bu bir sütlü kahve, iki şekerli çay, çift kaşarlı tost ya da az mayonezli elma dilim patates istemek kadar doğaldı benim için.

Akşamın geceyi bekleyen bu saatlerinde, apar topar içeri dalıp kaplanlı bir battaniye dileğini böyle heyecanla sunuveren bir müşteriyle karşılaşmaya pek alışık olmadığı her halinden belli olan gençten dükkân sahibi, merdiveni kapıp en üst raflarda yumak yumak sıralanan battaniyelere uzanırken, ısrarla seslendim:

"En kaplanlısından olsun mümkünse."

"???"

Adamcağızın indirdiği tüm battaniyelere hüzünle baktıktan sonra dayanamayıp:

"Ama bunların hiçbiri kaplanlı değil ki!" dedim, o akşam kendisine bir şey almayan babasının ceketinin ceplerini boş yere karıştıran bir çocuğun acısıyla. Adam umutsuzca siyah-beyaz bir battaniyeyi önümde boydan boya açtı:

"Bu zebralı," diye bastırdım tüm ısrarkeşliğimle. "Ben kaplanlı istiyorum."

"Hayvanat bahçesine gidin o zaman hanımefendi," cümlesi kulağıma kadar geldiğinde buna inanıp inanmamakta tereddüt edecek vaktim olmadı. Dükkân sahibi hışımla tüm battaniyeleri kasırgalar estirerek kapatırken, bana da kibarca kapıyı göstermiş sayılırdı.

Geceye yeniden düştüğümde, aklıma gelen ilk kaplanlı battaniye sahibi dostumun kapısını çalmak için

kendimi sahil yolundan şehrin öteki ucuna vurdum. Ne demişti dün akşamki radyo programındaki adam: gerçek dost, kapısını istediğiniz saat hiç tereddüt etmeden çalacağınız insandır. Gecenin bir yarısı kapıya çıkan gülümseyen dudaklardır o.

Çiğdem kapıyı açtığında beni karşısında görünce hiç şaşırmadı. Ne de olsa şimdiye kadar yaptığım tüm zırvalıklara şaşırmamayı öğretmişti hayat ona. Saçımda yağmurla eve girip;

"Kaplanlı battaniyeni bir günlüğüne ödünç almaya gelen bir dosta şefkat gösterirsin değil mi?" dedim.

Islak çizmelerimi çıkarmama yardım ederek,

"Ona çay bile yaparım," dedi.

Ağaçların balkonuna doluştuğu, bu kötü eylemde bulunurken de elimizi atacak olsak dokunacağımız denizi kapattığı mutfağa daldık. Tembel ikindilerin leziz kahvaltılarını anımsatan bu mutfağa her girişimde küçük zaman yolculukları yapardı hafızam. Ve beni gün ışığını gören gecelerin bitmek bilmeyen eğlencelerine, lastik gibi uzayan sohbetlerine ve her seferinde kentin göbeğindeki o şaşaalı ve özel ve mikro müzik tarihimizin en bitirim parçalarını çalan barında son bulan okul yıllarına götürürdü.

Lynyrd Skynyrd, Ugly Kid Joe ve diğer kalbimizi çalan müziklerle yokuş aşağı inen bir kızak gibi gittikçe hızlanan ve nerede duracağı bilinmeyen eğlencenin her seferinde bitkinlik tarafından bozguna uğratılması ve en yakınımızdaki evde herkesin ilk bulduğu yerde kıvrılması âdettendi. Bu alacalı gecelerde yorgunluktan açılmayan ağızlarımızı açmayı başaracak heyecanlı bir konu bulunur, sohbet ballandıkça ballanır, zaman unutulurdu. Böyle gecelerden birinde bir kenarda kaplanlı bir battaniye altında sızıverdiğini unuttuğumuz sevgili bir çapkınlar klübü üyemiz, unutulmuşluğunu hatırlatmak için, apansızın gecenin sessizliğinde yankılanan bir kaplan sesiyle battaniyeyi havalandırıvermiş, nice delikanlıların yenemediği yüreğimizi oracıkta yerinden çıkarıp alıvermişti. Hayatımız boyunca unutamayacağımız bu an, kaplanlı battaniye literatürümüze altın harflerle kazınmış olmuştu.

Sonra, kış aylarının en kıdemli soğuklarının ortalığa korku saçtığı günlerden birinde Çiğdem dışarıdan gelen bir sokak satıcısının sesiyle irkilmiş, yattığı yerden kahkahayla boğulmamak için fırlamıştı:

"Aslanlı, kaplanlı, çiçekli battaniye varrrrrr!"

Çay kaşığının çay bardağına düşerken çıkardığı sesin verebileceği mutluluğu yeryüzünde hangi ölümlü verebilir?

"Ben onunla sinemaya gitmek istiyorum", dedim cam bardaktaki çayımı karıştırırken.

Ben-onunla-sinemaya-gitmek-istiyorum! Hem de özellikle Kutup Çizgisi Âşıkları'na. Dünyanın en güzel on aşk filminden biri olarak etiketlenen, kanımca Tanrının sinema dünyasına gönderdiği en büyük sürpriz olan Fele Martínez'in gönülçelen filmine. Daha üç gün önce, Çiğdem'le pazar gecesi kalabalığını yara yara şehrin en cafcaflı sinema salonunda sıcak gözyaşları, yüksek volümlü kahkahalar ve dirsek uyarıları eşiliğinde şaşkınlıkla izlediğimiz şahesere... İspanyol sinemasının en sessiz yakışıklısı, dikkat çekmeyen, durgun yüz hatları ve mütevazı stiliyle oynadığı keskin, bıçkın, dudak uçuklatan karakterlerin tezadını başarıyla taşımayı başaran Valencialı şöhret, yine yapacağını yapmıştı. İncecik dudakları, uzun yüzü, ela gözleri, balmumu teniyle ne kadar yakışıklı olduğunun bilincinde olmayan star! Katedrallere, kiliselere ve duvarlarında saklanan tarihe âşık adam.

Film boyunca hep Alessandro'yu düşünmüştüm. Onunda oracıkta, yanıbaşımızda olmasını arzulamıştım. Bütün bir gün telefonumu hiç çaldırmamış olmasının rövanşını aklımın ucuna bile getirmeden hem de. Onun, "sesini duymak için aradım" demeden koca bir gün geçirişine kızmadan. O bildik ciddiyetini, aşkın tam orta yerine sokuverdiği zaman daha bir karşı koyulmaz olan Fele'nin aşk hikâyesini onunla paylaşmaktan daha güzel ne olabilirdi. Onu şöyle Çiğdem'le aramıza alıverip, çocukluğunu bedelli yapmış gibi güldürmeyi çekmişti canım. Sinema salonunu terkederken Çiğdem, Fele'ye âşık olduğunu fark etmişti, ben de Alessandro'ya.

Üçüncü bardağın sonunda yatak odasındaki dolaba battaniyeyi getirmeye giden Çiğdem mutfağa eli boş dönmüştü. Kaplanlı battaniyeyi babasının evden ayrılırken kendi eşyaları arasında götürmüş olduğu gerçeğine hemen teslim etmek istemedik kendimizi.

"Nasıl farkına varmadın bunca zaman?" dedim gülerek. Bu, "Bunca zaman kaplanlı battaniyesiz nasıl yaşadın?" gibi üçüncü bir şahsa birinci dereceden saçma gelecek soruya verecek cevabı yoktu.

"Olsun, üzülme," dedim. "Nereden bulacağımı biliyorum."

İliklerime kan getiren Yunanca bir şarkı çalınıyordu kulaklarımıza:

"Sirma pano, sirma kato pezo ego to baglama"

"Hani insan otuzunda kendini tanırdı?" sorusu çıkıverdi ağzımdan.

"Bu senin için geçerli değil. Sen üçyüzünde bile ne kendin ne de başkası tarafından tanınamayacaksın, Nosta. Sorry."

"Âşık oluyor gibiyim."

"Bunu nereden anladın?

"Onu düşünürken heyecandan karnımın ağrımasından".

"Başka?"

"Heyecandan banyado kafamı şampuan yerine duş jeline bulamamdan. Telefona saplanmamdan. Onu görmek için normal şartlarda yarım saniye dayanmayacağım televizyon programlarını seyretmemden. Onun için her hafta evime gül gönderen, gereğinden fazla yakışıklı, mavi gözlü, evi gitar partisyonu ve kitap dolu bir Katalan'a evimin iki adım ötesinden yaşamasına rağmen meyletmeyi aklımın ucundan bile geçirmiyor oluşumdan.

"O senin hayatta kimseyi aslında 600 km'den çok sevmediğini henüz bilmiyor değil mi?"

"Hayır."

"Zavallı Alessandro! Sayende bir Alfred Hitckok filmi yaşayacak!"

Çiğdem ince belli bardaklarımıza aşkla demlenmiş bir çay daha koyarken o lüle lüle siyah saçlarını iki yana sallayıp göz kırparak:

"Kötüsün işte," dedi.

"Evet. Bu devirde kötü olacaksın. Önce sen kötü olacaksın ki, karşı taraf kötülük yapıp da dünyanın kaç bucak olduğunu öğrendiğinde için rahat olacak."

"Ne korkunç bir mentalite!"

"Evet. Borges'in dediği gibi. 'Dünya maalesef gerçek ve ben maalesef Borges'im.' Duyduğların maalesef gerçek ve ben maalesef Nosta'yım."

Doğruydu. Ben böyle bir şeydim işte. Erkekler konusunda hayat felsefem gayet basit ve alçak çıtalıydı: Erkekleri anlamaya çalışma, kalbini asla ama asla kimseye kayıtsız şartsız teslim etme, fakat vermiş gibi yapmayı da ihmal etme!

"Demek Nirvana böyle bir şey,"

diye devam etti çayından derin bir hüp çekerek.

"Evet. Hiçbir şeye takmaz hale geliyorsun. Kalbin Ortadoğu alçak basıncından kurtulup Balkanlardan gelen soğuk hava dalgasının etkisinde kalıyor."

"Her zamanki sensin işte. Aşk hakkındaki düşüncelerinde hiçbir gelişme kaydedememişsin."

"Aşk hastalıklı bir duygu ve insanı sadece mutsuz eder. Sen tedbirini al, kötü ol ki tepkimeden darma duman olmadan çıkasın. Ayrıca unutma ki erkekler ayaklarını yıkayan kadınlardan hoşlanmazlar."

"Evet, esas kabiliyet onlara ayaklarını yıkatabilmektir."

"Minibüs yazısı gibi konuşmayı bırak da, bana çok sevdiğim o fıstık ezmesinden çıkar.

Yirmi dokuz yaşındayım ve hayatım boyunca hiç Kaybedenler Kulübü'ne üye olmadım. Büyük ihtiraslarının altında pelte gibi ezilen iyi ayaklı faunanın hiç akıl erdiremeyeceği kadar kolay bir yolu vardır oysa bu küçük başarıların: Gereğinden fazlasını istememek ve hep ne istediğini bilmek. Hayatım boyunca hiç olmayacak şeyler istemedim, çok para arzulamadım, olmayacak aşklar peşinde vakit kaybetmedim.

Ama bu sefer aşk derdest edeceğe benziyordu beni. Çifte piştovun karşısında buluverecektim kendimi.

"Bisütunu gördüm ben, şirin yaaar!"...

Rüzgârlı bir sonbahar mukaddimesi öğleden sonrasında, güneş iyice battığında, onun tarafından "sümbülî" olarak vaftiz edilen bir havada deniz kenarında sohbet ederken meltemin savurduğu saçları, keskin ve karşı koyulmaz kaşlarıyla karşımda gülümserken bir film karesinde dondurdum o güzel yüzünü. Sıcacık ellerinin o vanilya çayı tadını biliyordum. O havada bir duvak gibi uçuşurken aşkı anlatan ellerine vurgundum. Bir gece kalabalığa aldırmadan, yüzlerce kişi arasında ellerimi sıcacık ellerinin arasına alışını ve hiç bırakmayışını hatırladım, ılık ılık. Karanlık bir salonu boydan boya geçerken yapışıverdiği ellerimde çıkan yangınları. Yine kalabalık bir gecede, konser başlamadan önce apansızın kimseyi takmadan yanağıma en ballısından bir öpücük konduruşunu.

Bugün dimdik ayaktaydı Bisütun Dağı. Eteklerine varıp da "Şirin" diye seslendiğinde, yedi kez geri geliyordu ses aşkla. Ferhat'ın sesiydi bu. Bire yedi veren bir aşktı. Anlattığı peri masallarının en yakışıklı parçasıydı.

"Şirin! Şirin! Şirin! Şirin! Şirin! Şirin! Şirin!"

Ve ben tek kelime etmediği zamanlarda, artık anlatacak bir şeyi kalmadığı zamanlarda bile onu seveceğimi hissediyordum.

Acemaşiran bir sevdaydı benimki.

Saçımdaki duş jeli kokusundan biliyordum bunu.

BİR GÜN ÖNCE

"İyi geceler müstesna güzeller", dedim kapı ardına kadar açılınca elimdeki az önce fırından taze çıkardığım vişneli, çikolatalı ve menekşe metaxa'lı keki masanın üzerine bırakarak. Thomas bir Fransız'ın en son giymesi gereken çizgili pijamalarını çekiştirerek gömüldüğü koltuğundan çıktı. Memleketin kurallarını öğrenmek için evlenmeyi beklemişti sanki.

"Sana bir de fiyakalı beyaz atlet aldık mı, vatandaşlık hakkı elde etmen için başka hiçbir eksiğin kalmayacak, enişte," diye şen bir kahkaha koyverdim. "Bir de şöyle bol futbol gösteren cinsten paralı bir kanal." Sonra salonun ortasına muhtemelen Thomas'ın son Çin seyahatinden getirdiği pembe ve eflatunun en güzel tonlarındaki yeni sürprizlere bakıp sevinçle ellerimi çırparak:

"Ne güzel! Çinli Çinli kırlentler!" dedim.

Amanda son yıllarda iyi palazlandırdığı, beni Thomas'ın kapı komşusu Arjantinli Alejandro'yla evlendirme hayallerini kuma gömmek zorunda kalmıştı. Ne onun Paris'e gitmesine, benden uzak kalmasına, ne de benim çirkin ama zengin fizikçiyle evlenmeme gerek kalmıştı. Thomas'nın İstanbul'un göbeğinde yaşamaya ikna olması uzun sürmemişti.

Sebeb-i ziyaretimi, gecenin bir yarısı hayatlarına damlayıvermemin çok müstesna olması gereken gerekçesini kimse sormayınca, ben de hazırladığım cevabı sunmakla yetindim.

"Amandacığım, şu içerideki kaplanlı battaniyelerden birini almaya geldim," dedim odaya dalıp yatağın üzerindeki battaniyeyi kaşla göz arasında katlayıp salonun ortasına koyarak.

"Bak, Alejandro olmazsa, Alessandro olur," diye repliğime devam ettim hikâyeyi en başından beri bilen lüle saçlı dostuma. "Bu kalp nadasa bırakmaya gelmez."

Karlı, yağmurlu, fırtınalı kış gecelerinin en sadık dostu: Sevgili kaplanlı battaniye! Sıcacık çayınızı alır, yatağı boylu boyunca sarıp sarmalayan kaplanın üzerine serilir, ev sakinlerinin yüz defa odanızın kapısını aşındırıp kahkahalarınızdan uyuyamadığını esefle belirtmesine aldırmadan en neşeli hikâyeler arasında döne döne gülersiniz. Hele bir de yanınızda Amanda varsa insanın gülmekten ölebileceğini, bunun en güzel ölüm şekli olduğunu şartsız kabullenirsiniz. Tüm sevdiklerinize ve sevmediklerinize Ege'den bir ada yakıştırır, onlara ballı ballı hikâyeler uydurursunuz. Sonra battaniyenin altına girer, bir kat inekli, bir kat kaplanlı battaniyeyle sımsıcak uyursunuz. Biraz inek verir, berikinin kaplanınından azıcık siz alırsınız kendinize. İşte kışın kapıyı çaldığını o zaman anlarsınız.

Amanda'yla bir araya geldiğimizde o kadar komik ve eğlenceli oluyorduk ki, sınırları içinde bulunduğumuz devletin tüm komiklik ihtiyacını bir günde sağlayabilecek kapasitemiz oluyordu. Hatta bazı arkadaşlarımız son zamanlarda iyiden iyiye abartmış, kendilerini kötü hissettikleri zaman bizi yemeğe davet eder olmuşlardı. Evlere komikliğe gitmeyi düşünür olmuştuk.

O gece Alessandro'ya, yaza veda eden yıldızlar altında Amanda'yla kış gecelerinin bu bitirim saatlerinde değiş tokuş ettiğimiz hayat kesitlerini, dünyanın en komik anılarını, kötü ve iyi erkekler üzerine yaptığımız çeşitlemeleri, hepsinin o gece anlatılan öykülerin elinde birer şebeğe döndüğünü, tüm kadınların intikamını dolaylı ya da dolaysız olarak onlardan nasıl aldığımızı, nasıl fitil fitil çıkardığımızı anlatmıştım. Amanda'nın çocukluğunun en albenili anılarını, hafızasının o asla tozlanmayan köşelerinden nasıl çıkarıp getirdiğini, beni boğulurcasına güldürdüğünü, onu ne kadar çok sevdiğimi, onsuz yaşamanın nasıl birşey olduğunu hiç düşünemediğimi...

O da, o yorgun ama ateş saçan gözleriyle bakıp, benimle kaplanlı battaniye üzerinde hikâyeler yazmayı nasıl arzuladığını söyleyivermişti iki demli çay arası. Parıl parıl gözleri bunu ne kadar çok istediğine şahitti.

"Benim kaplanlı battaniyem yok, ama çok sevdiğim bir arkadaşımdan

ödünç alırım isterseniz," demiştim o olduğu mekânı aşkla dolduran güzel ellerine bakarak.

Salonun ortasına getirdiğim battaniyenin üstüne kendimi atıp, Thomas'ın minik fincanlarda verdiği menekşe çayını da elime aldım.

"Battaniyeyle ne yapacağını sormuyorum, Nosta. Çok hayırlı bir fantezi için götürdüğün şu yüzündeki çapkın ifadeden anlaşılıyor," dedi Amanda.

"Evet," dedim sıcak suyun içinde gül gibi açılıp salonu kokusuyla dolduran beyaz menekşeyi ağzıma atarak. "Ama durum sandığın gibi değil. Seni kıskanan biriyle hikâyeler anlatacağız üstünde."

"Silvio'nun kalpten gitmediğini görünce güç buldun galiba, Nosta" diye kendini şen şakrak bir kahkaha eşliğinde koltuğa savurdu.

"Ben daha önce hiç bir erkekle şu sana ait enfes battaniye dakikalarını paylaşmadım. Bu Alessandro'ya özel olacak. Hem zavallı Silvio'yu işin içine karıştırma."

"Adam canını zor kurtardı. Kalp sektesinden gitmeden önce Shelley'nin şiirleriyle gönlünü yumuşatmasaydın çoktan Tartarus'u boylamıştı zavallı. Tek fantezisi olan seninle birlikte kitap yazma projesini gerçekleştiremeden faz değiştirdi. Oysa seni Borges'ten satırlarla ne güzel baştan çıkarmaya başlamıştı bile İtalyan fosil."

"Unutma erkek mahzende yıllanan bir Ribera del Duero gibidir. Isısını iyi ayarlarsan yıllar sonra en enfes yemeğe katık edebilirsin. Ayrıca Silvio fosil filan değildi. Alessandro'ya gelince, ben onu fosilken de seveceği, sayacağım".

"Bunu sen mi söylüyorsun? Unuttun mu? Sen kötüsün."

"Neden kötüymüşüm?"

"Bir sevgilinden duyduğun güzel lafları diğerine sattığın için".

Thomas hemen atıldı:

"Evet, Barcelonalılardan duyduklarını Madridlilere satar. Kimsenin ruhu duymaz. Güzel laf alıp-satıcısı!"

Doğruydu. Bütün Akdenizli erkeklerin ettikleri ballı iltifatları belleğime kazımış, onu sevdiğim başka Akdenizlilere söylemiştim. Erkeklere iltifat edecek kadar olgunlaşmıştı kalbim.

"Kötüsün Nosta sen. Ve korkarım bu doğuştan," diye bir tekerrüre girişti Amanda benimle birlikte tabakları masaya getirirken.

"Evet kötüyüm," dedim kulağına iyice eğilerek. "Neden biliyor musun? Sevgilim onun için ördüğüm battaniyenin altına Jessica'yla girince üzülmemek için."

Amanda ağzındaki tüm şarabı havada püskürterek olduğu yerden doğruldu.

"Sen gerçekten birinci dereceden çatlaksın. Şimdi nereden hatırladın bu detayı?"

"Şu örmekte olduğun eflatun battaniyeyi görünce hatırlamamam mümkün müydü sanki?" dedim eskisinden daha usulca, köşede duran örgü sepeti içindeki yarım kalmış eseri göstererek.

Amanda yıllar önce aptal denebilecek bir sevgilisi için kocaman bir battaniye örmüş ve sadece örmekle kalmamış, hatta adamın ellerine bile teslim etmişti onu. Böylelikle aptallık unvanı el değiştirmiş olmuştu ve Amanda ile aramızda battaniyenin adı kalmıştı.

"Evet, ama hata sende. İçine, sıcaklık 37 derecenin üstüne çıkınca adamı çarpacak elektrikli bir sistem döşemeliydin."

"Haklısın. Şöyle iyi çarpan cinsten."

Salona dönerken yüzümüze o masum maskeyi takmayı unutmadık. Güzel bir masa yeni insanı en az yeni bir aşk kadar heyecanlandırıyordu. Akdeniz'in dört bir kenarından toplanıp getirilmiş peynirler, içine ançuez tıkılmış parıl parıl zeytinler, garip Çin yemişleri ve Thomas'ın neredeyse asırlık babasının her sonbahar sevgiyle yaptığı Ren kokusunu üzerinde taşıyan kan kırmızı şarap!

"Kediler yemek yemekten domuz gibi oldular," dedi Amanda ortalıkta cirit atan tombulları göstererek.

"Ne yapsın zavallı kediler. Hayvancıkların önünde yirmi dört saat non-stop yiyorsunuz. Geceniz gündüzünüz yok. Hayvan bu. Ne görse yapıyor", dedim masanın üzerindeki nefis peynirden koca bir parça yollarken mideme.

"Şu haline baksana adamın," diyerek kocasını gösterdi. "O kadar şişmanladı ki gözlüklerinin çerçevesine bile sığmıyor."

"Bak, bu da güzel lafmış. Ruznamene eklemeyi unutma. Bu arada ne peyniri bu? Tadı damağımda kaldı," dedim eskisinden daha büyük bir parça yutarak.

"Nasıl yapıldığını öğrenmeden önce yediğin iyi oldu, Nostacığım," dedi biraz daha keserek. "Gerçi senin için pek fark edeceğini sanmıyorum ya."

Ağzımdaki lokmayı güçlükle yutarak, fal taşına dönen gözlerimle yüzüme baktım. 'Haydi anlat çatlatmadan' bakışıydı bu.

"Çok basit. Taze bir kuzuya bir kap süt veriyorlar. Sonra da bir kenara çekip sinsi sinsi hayvancığın sütü içmesini bekliyorlar. Bir sonraki etapta üzerine atlayıp midesini çıkarıp ağaca asıyorlar. Daha ılık olan süt orada ekşiyip peynirleşiyor. Sonra da tuzlayıp afiyetle yiyorlar. Vahşi bu İtalyanlar canım," dedi.

"Canı sıkılan bir çobanın aklına gelmiştir kesin," dedim ve bir dilim daha attım ağzıma.

Thomas elinde gazete, iyiden iyiye koltuğa gömülmüş bir pozisyonda bize kulak misafiri oluyordu. Bir kitabın başka bir bölümünde apar tapar düşer gibi tepesine dikilip:

"Ruhun altı çıfit çarşısı gibidir. Benim kalbimde öyle," dedim.

"Nerden duydun bunu?" dedi enişte.

"Bir filmde gördüm."

"Bu gidişle hayatı filmlerden öğreneceksin."

"Yanılıyorsun, Thomas. Bilakis, kendim bir film içine düşmüş gibiyim. Bir sonraki sahnede ne olacağını bilmiyorum ve heyecanla izliyorum."

"Evet. O kadar heyecanlı ki, 10 dakika alaska-frigo molası vermezlerse, kalp sektesinden gideceksin."

"Ona birşey olmaz," diye atıldı Amanda. "Ben Alessandro'ya üzülüyorum. Zavallı kimle dans ettiğinin farkında değil henüz."

"Evet, vardığında çok geç olacak ve dans bitmiş olacak."

Hayatı filmlerden öğrendiğim ne kadar doğruydu acaba? Sayma sayılarıyla sayılamayacak kadar çok ömre bedel film görmüştüm.

"Aşk juke-box gibi birşey Nosta. İçine atacak bozukluğun kalmadığında ses gelmez."

"Senin şu aşk hakkındaki yorumların Tarantino filmleri gibi, Thomas'cığım," dedim ayağıma çizmelerimi geçirip battaniyemi kaparak. Kapıdan çıkarken bir öpücükle bitirdim repliğimi:

"En sevdiğim yanı bitmeleri!"

O GÜN

Alessandro'yla kaplanlı battaniye üzerinde yapılabilecek en son şeyin birlikte hikâye yazmak olduğunu ta en başından biliyordum.

Atilla Birkiye

Bir ağustos akşamı, caddede

Günün sıcaklığı, artık biraz gerilemiş, bir akşamüstü serinliği, ama bir yaz gününün birazcık serinliği hissedilir bir biçimde... Önümde kederle birleşmiş bir rakı kadehi, buzlu, ama hep buzlu, caddenin en ünlü mekânında. Yalnızların, âşıkların, arkadaşların, âşık olacakların, yalnız kalacakların uğradığı bir merkez, bir çekim alanı.

Fısır fısır, harıl harıl, içkinin keyfiyle; artık hava biraz serinlemiş ya, sıcak günü geride bırakmanın huzuruyla, konuşup konuşup duruyor/lar. Tabii ki suskunluğu bir yalnızbaşınalık olarak tercih edenler de var, uzak bakışlarıyla içkisini yudumlayan.

Bir ağustos akşamı; gün, ayın onu. Bir özelliği yok gibi ama, aslında var, benim için mi, kim bilir, hikâyenin sonu geçerli.

En önemlisi, ki olağanüstü an ve anlam denmeli, askılı, hafiften sırtı açık siyah elbisesiyle bir kadın, genç bir kadın demek daha doğru, tam da karşımda. Buraya kadar bildik bir hikâye gibi ama, hani pek öyle değil; çünkü daha ilk bakışta, ilk fark ediş-te, ilk algılayışta, kalbimde bir çarpma, hep aranan, hep istenen, arzulanan bir kadın görünümünde.

Nerden çıktın şimdi birden karşıma, alıp alıp götürüyorsun beni, hayal diyarına. Şu Kaf Dağı'nın ardındaki, hani şu olmayan! Kimi ütopya der kimi düşevren! Kimi gerçeklerdenkaçış toprakları, kimi mutluluk ve huzur evleri, vb. vb.

Her ayağa kalkışta, ben de bir vesile arıyorum, hani yoluna çıkıp, küçük bir gülümseme yalnızca; sanki rastlantısal, sanki aynı mekânda olmanın getirdiği bir komşuluk.

Saatlerce baksam da bıkmam. Bıkmadım da. Sarışın ama teni hafiften esmerleşmiş, bir yaz durumu çok açık anlaşılan.

Herkesin bir hayatının kadını/erkeği varsa, benimki acaba siz miydiniz siyah askılı genç kadın diye sordum, hafiften, bir meltem gibi yanına yaklaşıp. Yalnızca bakışlar, bir gülümse, her anlama çekilebilecek.

Evet mi, hayır mı; hiç bu kadar cesur olur mu bir insan, üstelik kalabalığın tam ortasında? Öyle ya, yanında arkadaşları, koyu bir sohbet, birdenbire nerden çıktı bu meczup, diye sormaz mı? Terslemez mi? Kızmaz mı? Bağırmaz mı? Ya kalbim! Aaah kalbim!

Ama sezgilere inanmalı insan ya da cesaret, rastlantıyı anlamlı kılmalı. Tüm yaşam rastlantı ile cesaret arasında gelip gitmeli. İki anlamın kardeşliği, iki anlamın karşıtlığı. Cesareti varsa aşka, rastlantıdan korkmamalı insan. Ya da tam tersi, cesaret yoksa, hiç rastlantının yoluna çıkmamalı, ondan bucak bucak kaçmalı; hele hele bir ağustos akşamıysa.

Ağustos yazdır, İstanbul'da, sıcaktır, tozludur; ama karanlık düşmüşse kente, ağustos akşamının tadına doyulmaz, günün sıcaklığının ardından gelen serinliğin keyfini soludukça. Hele de İstiklal Caddesi'nde, o son yılların tanımsız renkliliğindeyse insan, ağustos akşamları hiç gündüzünkine benzer mi?

Aslında bırakmıştım ne düş ne hayal kurgulamayı; ama bu bir düş değil, bir hayal de; bir rastlantı. Hem de cesaret isteyen bir rastlantı.

Bu rastlantının içinde yitip gitmeliyim, nereye kadar gidebilirsem, başıma ne gelirse, ister cangıl olsun, ister gökdelenli çirkin kentler, sonuna kadar gitmeliyim. Belki de sonsuzluktur, rastlantının geldiği yer; öyle ya bir türlü bilemedik, açıklayamadık şu rastlantı denen felsefi kategoriyi.

Rastlantı beni nereye götürür bilinmez; ama ben siyah elbiseli, askılı, hafiften sırtı açık genç kadının peşinden gitmeliyim. Nereye kadar; kim bilir?

İnsan ellisini aşınca, niye korksun ki bilinmezden! Nasıl ki bir bulutlar diyarının üstüne çıkar; o da bilinmez. Ama, neden insanın, hep yaşamı boyunca aradığı hayatının bir kadını vardır? Varsa, işte o 10 Ağustos'ta, şimdi çıktı o tarihin önemi, gördüğüm genç sarışın kadın mıdır, teni esmere çalan, bir yaz durumu yani...

Her zaman, o popüler şarkıdaki gibi, inandım ben de ilk bakışta aşka. Elimden tuttu, yoksa düşecektim, bir şiirin dizelerindeki gibi. Bir üçüncü yok değil mi, bir üçüncü şahıs yani?

Elimden tuttu, yoksa gerçekten düşecektim, güzellik mi, kuşkusuz öyle ama, benim aklımı başımdan alan, ayaklarımdaki dermanı kesen, yüzündeki o gizemli, hayır burada büyülü demeliyim, hatta derinlikli ifadeydi. O vurulduğum...

Ben mi yüklüyorum tüm bu anlamları o genç kadına; ya da bu kalbimin yıllardır süren sussuzluğu mudur, kırılmışlığı mıdır? Çekilen yalnız acılara/kederlere -en büyüğü aşk acısı/aşk kederidir bunların- katlanan birininin umutsuz ya da beklentili şarkıları mıdır, sözleri midir bu yüklenen anlamlar?

Ne önemi var, elimden tutta ya!

10 Ağustos akşamı, şimdi başka bir zaman: sonbahar yavaş yavaş iniyor kente, belleğimin tam içinde. Sonra ne oldu bilmiyorum, anımsamıyorum. Belki yine bir düşevrenin içine girdim, girdik; sonrası, belki sonsuzluktu. Belki de bunlar hep olduğu gibi yine bir düş kurgusuydu. Öyleyse ne kadar da özlemişim yazmayı.

Ama genç kadın, 10 Ağustos akşamı, caddenin en bildik mekânında, günün sıcaklığı -caddenin renkli gürültüsüne ve kalabalığına karşın- yerini karanlığın huzurlu serinliğine bırakmışken, ordaydı, rastlantıyla birlikte, yüzünde vurulduğum o büyülü ve derinlikli ifade...

Jilet Yiyen Kız

Ender Özkahraman

Şiir: Attila İLHAN

Beyoğlu Hikâyeleri

Oktay Güzeloğlu

YEŞİL YA

İşte bu gece de, başka bir gece... Kafamda bin bir sorun var. Çözdüğüm, çözebileceğim ve hiç çözemeyeceğim bir sürü sorun... Kafamda bin kilo ağırlıkla, evime yürüyorum. Arkamdan bir sesin, adımı çağırmasıyla döndüm. Çok evvelden tanıdığım, sarışın, uzun boylu, yeşil gözlü kız arkadaş. Onu görünce bütün sorunlar kafamdan uçtu, gitti. Karşımda karanlığın içinden ışıldak gibi bakan kız arkadaş, beni içine çekti. 'Nereye gidiyorsun?' diye sordu. 'Hiç, evime...' dedim. 'Mecbur musun?' dedi. 'Yoo, kimseye karşı sorumluluğum yok' dedim. 'Öyle ise bir yerlere gidelim' dedi. 'Olur', kelimesini çok içten söyledim. Çünkü benim de birine ihtiyacım vardı. Ayrıca da kız arkadaşı evvelden beri çok beğenirdim. Ama hiçbir zaman uzun uzun oturmamıştık. Uzun aralıklarla, kısa kısa ayaküstü hâl hatır sorup geçmiştik. o şimdi beni davet ediyordu. Bütün sıkıntılarımı uçurmuştu. Yürüdük. Yürürken düşündüm de, söze nereden girecektim, onu çok az tanıyordum. Yalnızca tıp talebesi olduğunu biliyordum, o kadar. Neyse, sessiz sakin bir teras bara gittik. Terasın en dip masasına oturduk," içkilerimiz geldi, tokuşturduk, birbirimizi şereflendirdik. Düşündüğüm gibi, 'Yaa arkadaşım, seninle tam dört yıldır tanışıyoruz' diyerek söze başladı. 'Allah Allah, o kadar oldu mu?' dedim, 'Evet ya, oldu diyerek' devam etti. 'Senin en iyi okurun benim' dedi. 'Ciddi misin, sevindim' dedim. Onurlanmıştım. 'Tabi ya, senin anlattığın insanların hepsi benim kaderdaşım' dedi. 'Anlayamadım, ben sokaktaki insanı, ezileni yazıyorum. Seninle ne ilgisi var?' diye sordum. 'Olmaz mı!' dedi. Meraklandım, 'Nasıl yani?' diye ısrar ettim. Gözlerimin kuyusuna dalarak, kadehini kadehime sertçe vurdu. o bakışlardan bütün damarlarım oynadı, uyuyan duygularım kabardı. Teras barın loş ışığı altında yeşil yeşil bakan gözleri alev gibi parlıyordu.

'Yarın İstanbul'dan ayrılıyorum.' dedi. Niçin, neden, diye soramadan, o, 'Beni kimselerin tanımadığı bir yerlere tayinimi istedim. Orada doktorluk yapacağım' dedi. 'Hayrola, neden kimselerin tanımadığı bir yer?' diye sordum. 'Hadi yaklaş!' diyerek tekrar gözlerimin kuyusuna daldı. Kadehlerimizi yine sertçe tokuşturduk, tokuştururken fısıltıyla İnsanlığı söküp attım beynimden. Yüreğimin cehenneminde şimşekler çakıyor. Biliyor musun?' dedi. Sözleri, kılıçtan keskindi. Hâlâ devam ediyordu: 'Bir gün unuttuğum gülmeyi tekrar öğrenirsem, insanları o zaman severim' dedi. Bu konuşmalardan aklımın duvarları sarsıldı. 'Neden beni buraya getirdin, bunları kusmak için mi?' dedim. Ayrıca daha neler söyledim hatırlamıyorum. Hem bu tür konuşmalar yapacak kadar tanışmıyoruz.

O ara bir şey fark etim, sesim yırtılmıştı. Konuşurken zorlanıyordum, şaşkınlığımdan oldu galiba. Hemen hafif hırıltılarla genzimi temizledim ve 'evet evet, niye getirdin buraya?' diye tekrar sordum. 'Yok yok yanlış anlama, üstüne alma' diyerek, elimi avuçlarının içine usulca alarak, yüzümün bozkırına girerek konuşmaya başladı. Çok yakınlaşmıştık. Cinsel dürtülerimi uyarıyordu, zorluyordu beni. Uzaktan polis düdükleri, karanlığı yara yara gelip kulağımıza konuyordu. Gökyüzüne baktım. Gri duman rengiyle yağmura gebe duruyordu. 'Gözlerimin içine bak!' dedi. Baktım, yağmur damlamış yeşil yaprak gibiydi. Etkilendim, farkında olmadan elim damlalara gitti, damlaları yok ettim. Gözlerini kapadı. Bir dakika öylece sessiz kaldık, içimden 'Allah Allah n'oluyoruz?' diye düşündüm. Sanki

PRAK

yılların iki sevgilisi gibi, birbirimizin yaralarını sarıyorduk. Gözlerini açtı, cehennem kokan ağzıyla konuştu. Ölümlerden anlatıyordu. Ayakta kalmaya çalışan aklımla dinliyordum. Konuştukça, sesi kirleniyor, çamurlaşıyor, çamur sesiyle konuştukça benim de yüzüm kirleniyordu. Birden ellerimi geri çektim. O hâlâ, 'Benim bu hayattan alacağım var, kim ödeyecek?' diyordu. Bir an sustu. Kadehinden bir yudum aldı, soluklandı ve 'sen hiç yalnız odanda, kendinin gelmesini bekledin mi? işte ben çok bekledim kendimi, ama gelmedim. Çünkü ben yoktum ki, nereden gelecektim.' Kız arkadaşım öyle şeyler söylüyordu ki, zorla tutmaya çalıştığım aklım, gitti gidecek. Bir şeyler anlamıyordum, bir sürü sorunumu nasıl çözeceğim, diye düşünürken; geceyarısı aniden çıkan bu amortiyi nasıl çözecektim?

Yağmurlanmış gözleriyle yüzüme baktı, baktı... Sessizce 'Afedersin...' diyerek, uzun parmaklı ellerini yeşil gözlerinin gölüne sokarak, yağmurları temizledi. Gözleri hafifçe kızarmıştı. Hani ben de yaşamımda ne bir ağlamayan göze, ne de sızlamamış yüreğe rastladım. Onu anlamaya çalışıyordum. Gözlerimi bir kama gibi gözlerine sapladım. Bakamadı. Bir suçlu gibi gözlerini kaçırdı, kafasını eğdi ve 'biliyor musun, her gece eski resimlerime bakıyorum. O resimlerdeki gülmelerimi arıyorum, bulamıyorum. Kendi kendime bağırıyorum, ama sesim o kadar cılız ki, karıncanın sesi kadar çıkıyor. 'Artık ezilmekten korkuyorum, gideceğim buralardan' dedi. Dikkat ettim, sesi cidden korkak ve cılızdı. Birden içime sıkıntı çöktü. Ama neye, bir şey anlatmadı ki, yalnızca karşımda isyan bayrağını açtı ve içtik. Aniden 'Kalk gidelim' dedi. Kalktık, yürüyerek yakındaki evine, iki sevgili gibi sarılarak gittik. Odasının ışıklarını, yakmadı. Yalnızca tuvaletin ışığını yaktı. Geniş bir odaydı, eşyasız. Bir yatak, bir elbise dolabından başka bir şey yoktu. Birlikte yatağa girdik. Göğsüme başını dayayarak sıkı sıkı gövdeme sarıldı, titriyordu. Başını kaldırmadan, 'dikkat ettin mi, evde mutfak yok. Hiçbir gün bu evde yemek yemedim ben. Yemek yapmasını bilmiyorum, ama öğreneceğim gittiğim yerde. Evimden başka bir yerde yemek yemeyeceğim' dedi ve gövdeme iyice sarıldı. Bu sarılışlarda sığınma, güvenme vardı. Fısıltıyla 'Seni hep gizli gizli sevdim ama...' Konuşmadan sıkıca sarıldım, nefeslerimiz yoğunlaştı.

Sabahleyin onu otobüs garajından, bir bilinmeyene yolcu ettim. Hava yağmurluydu. Yürüyordum, önümden sapsarı yüzleriyle insanlar geçiyordu. Yüzlerinde hiç kırmızılık yoktu. İşlerine gidiyorlardı. Yağmurlu, yeşil gözleri düşündüm. Anlattıklarını düşündüm. Bir kırbaca benzeyen kirpiklerinin koruduğu yeşil gözleri, otobüse binerken sönmüştü.

O gözlerde başka şeyler de keşfettim. O milyonlarca yok edilenin, açlığın, acının gözüydü, diliydi. Namussuzların eseriydi. Kimsesizdi, bir dilim ekmek, bir diploma, bir iş için, pezevenklerin ortaya attığı bir et parçasıydı. Şimdi kim bilir nerede, nasıldır? Dilerim mutludur. Belki bir insanoğluyla evlenmiştir. Belki de...

Dudaklarımda bir ezginin ıslığıyla yürüdüm...

AKTİF ŞAİR HÜSEYİN

İyi akşamlar
Ben programınızı
Mersinden arıyorum
Tayyar abi
Ben ölmüş sevgilim için
Tombul tombul memeler
Adlı türküyü istiyorum
Onu çok özledim abi.
.....

Entel oldum sevgilim
Senin için ağlarken
Entel oldum

Artık biliyorum Sokrates'i
Artık biliyorum mizahı
Seni düşünürken
Entel oldum sevgilim

Araba kullanmak çok banal
At aldım kendime
Bir de araba verdiler yanında
Senin uğruna
Entel oldum sevgilim.
.....

Eğlenemiyorum sevgilim
Sensiz eğlenemiyorum
Gecenin karanlık olması
Yıldızların gökte olması
Sensiz seyredince eğlenemiyorum

Özledim yolda yürürken kıvırmalarını
Ha ha ha diye kahkaha atışını
Gözlerine bakıp yalan söylemeyi
Eğlenemiyorum sensiz eğlenemiyorum

Bir kafede
seyrediyorum seni
Korkuyorum yanına
gelip konuşmaya
Dansettiğini biliyorum
Eğleniyorsun kendi kendine

Kötü Günler Acı Hayat
Parasızlık almış başını gidiyordu
Yağmur yağıyor kar yağıyordu
Yaz kış olmuş ağaçlar çiçek açmıştı
Kötü günler geliyordu
Bir ağaca çıktım attım kendimi
Ayağım kırıldı artık misket
oynayamıyor
Tavşan avlayamıyordum
Teyzemin kızını kaybetmiş
Amcamda kötürüm olmuştu
Felek bir yandan vuruyor
Bir yandan gülüyordu bir oğlum
olmuş
ama bebekken sen de baba mısın
lan deyip Amerika'ya gitmişti
Hayat bana of çektiriyor
Bir sürü Giresunlu arkadaşım
oluyordu günler su gibi geçiyor
Bir su veren olmuyordu
Derelerde su bitmiş İSKİ
suları kesmişti karanlık günler
başlamış TEK elektrikleri kesmişti
günler böyle geçip gidiyordu
kendimi alkole vurmuş ağlıyor
ağlıyordum.

ULUSLARARASI EDEBİYAT FESTİVALİ - TÜRK EDEBİYATI ALMANCADA - MODEL TÜRKİYE

Gültekin Emre

Festivaller ve kültürel etkinlikler başkentinde bundan beş yıl önce daha alçakgönüllü bir çerçevede başlamıştı **Berlin Uluslararası Edebiyat Festivali:** Festival giderek kurumlaştı ve kendini kabul ettirdi: 6-17 Eylül tarihleri arasında **Berliner Festspiele** ile **Literaturhaus**'da gerçekleştirilen okuma, tartışma, açık oturum, anma, şiir gecelerine dünyanın pek çok ülkesinden onlarca yazar geldi ve Berlinli edebiyatseverlerin karşısına çıktı. Kimi yeni yayımlanan romanından ya da yeni çıkan şiir kitabından okudu. Yani 12 gün boyunca "Dünya Edebiyatı"nın kalbi Berlin'de attı. 6 Eylül akşamı gerçekleştirilen açılış görkemliydi yine de, bir film festivalindeki gibi gazeteci ve televizyon kameralarının hücumuna uğramasa da. Yazarlar artistler gibi çarpıcı, göz alıcı, etkileyici, dekolte, erotik... giyinmedikleri için medyanın - görsel olarak- ilgisini pek çekmediler. Gazetelerin sanat sayfaları, kimi ciddi televizyon kanalları için çekilen görüntüler ve fotoğrafların ötesinde sakindi okuma, şiir, tartışma akşamları, yani, başka bir açıdan edebiyat severlerle dopdolu geçti **Edebiyat Festivali**; adına yakışır gibi, sulandırılmadan, magazinleştirilmeden.

Sonra, şaşırıp kaldım açılışta "Drama Köprüsü"nü duyunca. Sahnedeki üçlü müzik grubunun gitaristi güzel bir Türk kızıydı ve o içe işleyen sesiyle iki İspanyolca şarkı söyledi, ardından da bambaşka yorumladığı "Drama Köprüsü"yle büyüledi **Berliner Festspiele** salonunu dolduran edebiyat meraklılarını.

Edebiyatla dünya barışına bir selam yollamayı amaçladıklarını söylediler festivali düzenleyenler açılış konuşmalarında. **Berliner Festspiele**'nin yöneticisi yazar, şair **Joachim Sartorius** da yazarların kardeşliğinden, savaşa karşı tavırlarından ve edebiyatla ortak bir dünya yaratmaya katkıda bulunmak istediklerinden söz etti sahneye **Carlos Fuentes**'i çağırmadan önce. **Edebiyat Festivali**'nin onur konuğu, birkaç ay önce Berlin'in fahri hemşehrisi olan, ülkemizde de romanlarıyla büyük ilgi gören Meksikalı ünlü romancı **Carlos Fuentes**'ti. Açılış konuşmalarının ardından söz bu büyük yazara verildi. Müzisyen Türk kızına teşekkür ederek başladı konuşmasına Meksikalı romancı. Sonra da, "Romana Övgü" başlığı altında romana ilişkin düşüncelerini dile getirdi. Sözüne **Don Kişot**'la başladı **Carlos Fuentes**, romanın doğuşuna ve geçirdiği evrelere de değinerek tamamladı 9 sayfalık konuşmasını. "Dünya Edebiyatı" kavramından **Faulkner**'e, **Stendal**'a, **Balzac**'a, **Goethe**'den **Kafka**'ya... uzandı yaratma ve kurmaca arasında salınan romanı ayrıntılı ele alırken. Öyküler de sözcükler de bitmez; hayatlar, kurmacalar bitse de. Çünkü başka hayatlar, başka kurmacalar ve yaratma edimleri devam ediyor romanın, romancının yüreğinde, kaleminde.

Sonra 20 yüzyıl Amerikan şiirinin önemli şairlerinden biridir **Wallace Stevens.** Aynı gece tanınmış Alman yazar ve şairi **Hans Magnus Enzensberger** ölümünün ellinci yılında **Wallace Stevens**'ten çevirdiği şiirlerden okudu ve şairden söz etti uzun uzun.

Ertesi gün 1. Şiir Gecesi coşku dolu geçti: Amerikalıların ağırlıkta olduğu gecede Lübnan doğumlu Fransa'da yaşayan Arap dünyasının gizemiyle içinde yaşadığı toplumu ustaca birleştiren **Vénus Khoury-Ghata** da katıldı. Haydi şiirlerini dinlediğim Amerikalı şairlerin adını da vereyim : ritmi ve sesi öne çıkaran **Dana Gioia,** doğayı dizelerine geçiren **Juan Felipe Herrera,** entelektüel bir dünya yaratan **Ellen Hinsey,** metafiziğin sınırlarında gezinen **Edward Hirsch,** geçmişten günümüze bakan **Mark Strand,** alışılmadık uzun dizeleriyle **C.K. Williams**. (Konuşma ve okumalardan önce üç beş dakikalık müzik dinletileri de unutulacak gibi değildi.)

2. Şiir Gecesi'nde ise sıkı, kapalı şiirleriyle **Katarina Frostenson** (İsveç), dupduru ve yalın dizeleriyle **Seren Ulrik Thomsen** (Danimarka), kışkırtıcı ve karşı çıkıcı imgeleriyle **Rae Armantrout** (ABD), postmodern anlatımı ve yaşadığı toplumunun eleştirisiyle **Ellen Myles** (ABD), geçmiş ve günümüz arasındaki imgesel dünyayla **Ingrid de Kok** (Güney Afrika) şiirleriyle büyülü bir dünyaya götürdüler şiirseverleri.

3. Şiir Gecesi'nde katılımcılar daha geniş bir yelpaze oluşturuyordu ve sayıca da fazlaydılar. İki kez aranın verildiği geceye caz piyanisti **Aki Takase** ile yazar **Yoko Tawad**'nın müzikli giriş verdikleri hoş konser büyüleyiciydi. Şu sırayla da şairler şiirlerini okudular: **Inger Christensen** (Danimarka), **Wanda Coleman** (ABD), **Edward Hirsch** (ABD), **Ko Un** (Güney Kore), **Kwang-Kyu Kim** (Güney Kore), **Petr Kral** (Çek Cumhuriyeti), **Wolfgang Kubin** (Almanya), **Ccina Mhlope** (Güney Afrika), **Michael Pamer** (ABD), **Oskar Pastior** (Almanya), **Raul Rivero** (Küba), **K. Satchidanandan** (Hindistan), **Ryuko Sekiguchi** (Japonya), **Mark Strand** (ABD), **Paulo Teixeire** (Portekiz). Özgün dilde okunan şiirlerin Almanca çevirilerini dinledi Berlinli şiir tutkunları.

"*Çeçen Savaşı*", "*Rusya'da Medya ve Sivil Toplum*", "*Ekonomi ve Edebiyat*", "*Avrupa ve Amerika'nın Rusya Politikası*", "*Irak'tan Neler Duyuyorum?*", "*11 Eylül'den Dört Yıl Sonra*", "*Antonio Gramsci'nin Sivil Toplum ve Edebiyatı*", "*Edebiyat ve Doğa*", "*Futbol ve Edebiyat*", "*Elias Canetti'nin "Körleşme" Romanı*"... gibi konular da ele alındı, tartışıldı **Edebiyat Festivali** çerçevesinde. Bir gece de Rus asıllı Amerikalı romancı **Vladimir Nabakov**'un ünlü romanı *Lolita*'nın yazılışının ellinci yılı da gündeme getirildi Bu romanın içerdiği gizem ve yarattığı büyük okur kitlesi üstünde duruldu. Sonra 99 ayrı ülkeden, şair-

den, şiirden ve dilden oluşan *Berlin Antolojisi* tanıtıldı. Mark Twain'in *Adem ve Havva'nın Günlüğü* kitabı da ele alındı bir toplantıda. Albert Enstein'ı anmak için de uzun bir gece düzenlendi. Yazarlara kentin sanatsal haritasını gösteren sokak sokak, cadde cadde, ev ev edebi bir gezi de düzenlendi. Nobel ödüllü Japon **Kenzaburo Oe**'den, Lübnanlı şair **Abbas Beydoun**'dan, Kalforniyalı yazarlar grubundan, İngiliz **Kazuo Ishigura**'nın yeni romanından, ülkemizde *Hayalı Yerler Sözlüğü* kitabıyla bir kez daha gündeme gelen **Aberto Manguel**'den... de söz etmek isterdim, ama yerim dar.

Bu yıl ilk kez dört Türk yazarının adı da **Edebiyat Festivali** programında yer aldı: 12 Eylül günü (bundan birkaç yıl önce burs alarak bir yıl Berlin'de kalan ve burada *Ders Notları*'nın bir bölümünü yazan ve *Şamanlar* adını verdiği resimlerine çalışan, sonra bunları İstanbul'da sergileyen) **Ferit Edgü**, 14 Eylül'de de (artık Berlin'de yaşayan) **Emine Sevgi Ödamar** ve (Berlin'e birkaç kez burslu gelen ve *Berlin'de Sanrı* (1987) kitabını yazan) **Demir Özlü**. (**Elif Şafak** ise Amerika'dan gelemediği için katılamadı okumalara.)

Bitmedi. **Edebiyat Festivali**'nde çocuk ve gençler de unutulmamış. Onlara yönelik de okumalar, açıkoturumlar ve çizim ve yazım atölyeleri oluşturulmuştu. Okullar ve müzelerde gerçekleştirilen etkinliklere ilgi büyüktü.

Kapsamlı programın içinde yer alan bir haritada ise nerede park yapılabileceğinden tutun da etkinliklerin yapıldığı yere yakın kitapçılara, akşamları gidilecek bar, cafe ve lokantalara kadar her şey oklarla apaçık gösterilmiş. Yazarların, sanatçıların gittiği **Paris Bar, Florian, Schwarzes Cafe**'nin akşamları nasıl tıklım tıklım dolu olduğunu söylememe gerek yok sanırım. Havada dünya edebiyatına, şiirine sigara, alkol karışmış olsa da, her dildeki unutulmaz sohbetlere ve kurulan dostluklara ev sahipliği de yaptı bu cafe-barlar.

Dedim ya, eylüün ilk haftası Berlin'in yüreği edebiyatla, şiirlerle, tartışmalarla doldu taştı, diye. *Model Türkiye* başlığı altında da 9-11 Eylül günlerinde Türkiye'deki hızlı gelişme, değişme ve yenilenmelerin ışığında yeni perspektifler oluşturma ele alındı. "Fokus İstanbul" başlığı altında **Martin-Gropius Bau**'da 9 Temmuz 3 Ekim tarihleri arasında gerçekleştirilen fotoğraf sergisinin kapanış nedeniyle bir araya gelen Türkiyeli aydınlarla Alman gazetecilerin konferanslarına da sahne oldu Berlin: **İlber Ortaylı** "*Türkiye Cumhuriyeti'nde Müslümanların Kamusal Alandaki Tarihi*", **Tülin Bumin** "*Türkiye'de Laik Cumhuriyet İle Demokratik Müslüman Elit Kesim Arasında 'Tarihi Uzlaşma'*, **Cem Özdemir** "*Türkiye'de Modernleşme Sürecinin Avrupa'daki Görünümü*"nü konuşurlarken, "*Türkiye'de Müslümanların Oluşturduğu Kamusal Alanda Yeni Şekillenmeler*" de bir açıkoturumda ele alındı. Bir başka açıkoturumda da "*İstanbul'da Modern Sanatın Gelişim Çizgileri*" değerlendirildi. Şu açıkoturumlarla da İstanbul'a daha farklı bakış açıları geliştirilmeye çalışıldı: "*Türkiye Çoğulcu Toplum Olma Yolunda mı, Yoksa Paralel Toplumlar Oluşturmaya mı Hazırlanıyor?*", "*Yakınlaşmalar ve Reddetmeler – İstanbul Sanat Ortamının Çerçeve Şartları ve İç Dinamikleri*". Türkiye'den Berlin'e **İlber Ortaylı, Ceyda Akaş, Ali Akay, Tülin Bumin, Levent Çalıkoğlu, Hran Dink, Fatoş Üstek, Günter Seufert, Seçil Yeresel, Dilek Zaptçıoğlu** geldiler. Kimlikler arasındaki yeni şekillenmeler ve kırılmaların

kentin gelişmesine, kültürüne katkısı konuşmaların, soruların odak noktasını oluşturuyordu.

Carlos Fuentes

Demir Özlü

Ferit Edgü

Türkçeden Almancaya pek çok Türk yazarının yapıtı çevrildi bugüne dek. Bunlar arasında ilgi gören de oldu, hiç üstünde durulmayan da. Kimi Alman yayınevleri cesurca denemelere giriştiler Türk edebiyatının seçkin örneklerini çevirerek, ama çoğunluk başarısız oldular kitapları satamadıkları için. Türklerin kurduğu yayınevleri de pek uzun ömürlü olamadı, tıkanıp kaldılar. Şimdi yeni bir girişimle karşı karşıyayız. Almanya'daki bizim gençleri de göz önünde bulundurarak Türk kültürünü ve edebiyatını Almancaya taşımak için kolları sıvamış bir program var elimizde. Evet, bir başka ve önemli girişim de **Türkische Bibliothek**, yani *Türkiye Kitaplığı* dizisinde yer alan yirmi kitap. Yüzyılın başında da aynı başlık altında, dilimizden çevrilerek bir dizi kitap yayımlanmıştı Almancaya. 'Tarih tekrardır'a, gelin de inanmayın! Neyse. Bu dizinin ilk üç kitabı Berlin'de tanıtıldı: **Leyla Erbil**'den *Tuhaf Bir Kadın*, **Ahmet Ümit**'ten *Sis ve Gece* romanlarıyla, **Tevfik Turan**'ın hazırladığı *İstanbul'dan Hakkari'ye* başlıklı öykü seçkisi. **Robert Bosch Vakfi**'yla İsviçre'deki **Unions Verlag**'ın ön ayak olduğu *Türkiye Kitaplığı* dizisi 1900'lerden günümüze uzanan süreçte Türk Edebiyatının en seçkin örneklerini Almanca konuşan ülkelerin edebiyat severleriyle buluşturmak: Dizide **H. Z.Uşaklıgil'den** *Aşk-ı Memnu*, **H. E. Adıvar'dan** *Memoiren*, **M.Ş.Esendal'dan** *Ayaşlı ve Kiracıları*, **Sabahattin Ali'den** *İçimizdeki Şeytan*, **A. H. Tanpınar'dan** *Huzur*, **Yusuf Atılgan'dan** *Aylak Adam*, **Adalet Ağaoğlu'dan** *Ölmeye Yatmak*, **Oğuz Atay'dan** *Bir Bilim Adamının Romanı*, **Murathan Mungan'dan** *Doğu Sarayı*, **H A. Toptaş'dan** *Gölgesizler*, **Aslı Erdoğan'dan** *Kırmızı Pelerinli Kent*, **Murat Uyurkulak'tan** *Tol* yer alıyor; ayrıca 2 dilli şiir antolojisi, okuma kitabı olarak Türkiye Tarihi gibi kitaplar da okurla buluşacak.

Yani Berlin'de eylül hep başkadır ama bu yıl daha da bir başkaydı sanki; daha edebi ve daha şiirsel; yapraklar ise sonbaharla çoktan kardeş olmuştu!

Hayat sanatının ustaları

KAÇAK HABER
DÜZCE HABER
Sabri Özdemir

'Hayat sanatının ustalarına' diyor bir rakı reklamında. Ben birayı tercih ederim oysa ve çayı. En çok da kızıl şarabı ve kızıla boyanmış saçları (Tam bu noktada Kostas Mourselas'ı anmalı). Uzatmadan; kimdir hayat sanatının ustaları? Bize sürekli Degüstasyon'u ve İspanyol Meyhanesi'ndeki kadını anımsatan ve sokakları ayrımlayan şairler, yazarlar ve ressamlar mı? Yoksa içme sanatının ustaları akşamcılar mı. Ya da Anadolu'daki dergileri yüreklerinden damıtan yalın insanlar mı? (Tüm bunları düşünürken Kürşat Başar geliyor aklıma ve Kanaltürk'teki lümpen programı.)

Anadolu'dan dergiler geldi. Dergiler bana göre sanallığı değil, hayatı ve aşkları anlatmalı. Ve insanı... Dünyanın en uç noktasındaki insanı bile yakalamalı. İnsan belki bir tek insanı yazarken global olmalı. Maki'de ve Sarı Zeybek'te bunu yapıyor hayat sanatının ustaları. Etken ise yazgımızı şiirle belirliyor. Victor Hugo'nun 'sevmek etken olmaktır' sözüyle çıkıyorlar her sayıda ve şiirle çiziyorlar sevginin saçlarını. Gülümser Çankaya ve Hilal Karahan gibi, lobinin ve tekelin dışındaki dostlarla ve Talat Halman gibi ömrünü sanata adamış insanlarla biçimlenmeli Türk yazını. (Bilkent Üniversitesi öğrencileri Süha Oğuzertem öncülüğünde çıkarıyorlar Kanat'ı.) Şenol yazıcı sanallıktan kurtarıp basılı olarak çıkaracak yakında Ada'yı.

Nalan Çelik 'Lorca'nın portakal ağacı kokan sesini duyumsuyorum' diyor. 'Gelincik' koymuş kitabının adını. Gelincik çoğullanmış bir kırmızı. Kırmızı, hayata direnişin müthiş tınısı. Kitap İnsancıl'dan. Cengiz Gündoğdu'nun İnsancıl'da lobiye çıkışları hiç unutulmamalı.

İzmir'den bir genç kız... Üniversite öğrencisi. KÇK okuyor ve çok duyarlı, yazıyor. Bin yıllık yaşamışlık hissiyle anlatıyor tutkularını. Suların serinliğini ve ellerdeki direnişleri seviyor... Bir de aşkın vazgeçilmezliğini ve mor menekşe baharını. Bir de dağlarda dolaşmayı.

Can Yücel geldi aklıma birden. Hayatın ve sanatın gerçek ustası. 'T rabzon hurması ağacına döndüm/tüyüm tüsüm döküldü/yine de meyveye duruyorum bu cıbıl halimle' der bir şiirinde. Serçeleri sever ve Güler'i ve rakıyı. (Nasıl anlatmalı hayata ilişkin bir dize, bir satır yazamayan sözde edebiyatçıları.) Herkes sevmeli hayatı ve diş ağrılarını çökerten anarşist anason tadını.

Sanatın tüm boyutları sarışın bir sirk cambazının ürkekliğinde ve estetiğinde ve o gerçeküstü dengede, aşkı tüm duruşuyla fotoğraflamalı. Ve aşk deyince Truva'ya varmalı. Ölümüne bir aşkın tahta atla simgeleşen kentinde, bir tarihi aşk kaçakçısı olup, aşkı açıktan kaçırmalı. Manfred Korfmann yıllarca bunu yaptı, ömrünü aşkın kentini kazmaya adadı. Çanakkale festivalinde ödül alacaktı, olmadı. 'Osman' adını almıştı. Hayatı Almanya'da sonlandı.

42. Uluslararası Troia Festivali'nde hayat dansla buluştu. Çanakkale barış düşleriyle ve şarkılarıyla aydınlandı... Dans vardı, müzik vardı, tutku vardı. Denizin ve aşkın kentindeki dinginlik veren büyü dişilikle sarmaş dolaştı. Yıldız Kenter 'Homeros' şiir ödülü aldı ve gecelerden biri 'Çav Bella' ile tutkulandı. Festivaldeki tek ve büyük hüzün Manfred Korfmann'dı. O aşkın ve hayatın ve kazıların ustasıydı. Şimdi yıldızlara vardı...

Çanakkale'de iki Truva Atı. Biri kazıların olduğu yerde, bir marangozun gönül tahtaları. Yalın, utangaç ve saklı. Diğeri, geçen yıl izlediğimiz 'Truva' filminin yıldızı. Bu kentin sokaklarında aşk ve kırmızı şarap tadı genzinizi yakmalı. İrina'nın buzdaki dansı, Venüs'ün midyeden çıkışı, Picasso'nun o ünlü tablosunda savaşı

anlatışı, ayın dolunaya yaklaşması, Williams'ın topu karşılaması, Şarapova'nın müthiş çığlığı, düşbozumcuların kentleri yağmalaması, Ruslana'nın, Natali'nin ve Lara'nın kışkırtıcı dansı, votkanın limonla tatlanışı, narın sevgilinin tenine damlayışı, Troçki'nin kızıl ressama tutkulanışı, Rum müziğinin tınısı, İspanyol dansının başkaldırısı ve siyah dudakların en aykırı anları yakalaması. Aşk Çanakkale'de tüm bunların deniz kokusuyla karışımı. (Aşkın ve hayatın ustaları Ece Ayhan kadar bu kente bağlanmalı).

70198 numaralı biletle girdim Biga'da Haldun Taner'in 'Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım' adlı danslı müzikli komedisine. Perde açıldı ve Ankara Devlet Tiyatrosu oyuncuları Serhat Nalbantoğlu'nun yönettiği oyunu tutkuyla oynadı. Hep yazdım, dans hayatın çirkinliklerden arınışı. Dansla ve kırmızıyla harmanlanan oyun Lemi Bilgin'in 'şimdi oyun zamanı, deyişiyle örtüşen biçimde yaz gecemizi, Biga'nın Arnavut kaldırımlarını ve düş yollarımızı aydınlattı.

Biga'da her gece çingene müziği vardı. (Ve bir gece Suat Suna'dan aşk şarkıları.) Klarnete âşıktım, âşkım daha da arttı. İbrahim Ferrer'i anımsadım, Ray Charles kulaklarımı yokladı, düşlerim her gece ataktaydı ve O'conner'a çok yakındı (O'conner'ın cover albümü sanırım çıktı). Çan'daki Greenpeace eylemi ve tüm bunlar Live8, Bob Geldof ve Cola'nın rock festivali saçmalığına ve New Orleans'taki ABD ırkçılığına çok ıraktı.

Yaz geceleri boyunca dans, müzik, sanat, aşk ve klarnet vardı.

Ve şimdi artık sonbaharı yazma ve düşlerimizi toplama zamanı.

Acele edin, çöpçüler süpürmeden aşkınızı...

KAÇAK ANI/HABER

İZMİR HİDAYET Savaş Ünlü

Nasıl da mutlu olmuşlardı...

Bir insan düşünün yaşamını yazmaya adamış. Boyunca kitaplar yazmış, radyodan sahneye dek, oyunlara imza atmış bir yazar. Çocukluğumuzda Akbaba dergisinde yazdığı yazıları okuyarak başlamıştı dostluğumuz. Radyo günlerinde can kulağıyla ailece dinlediğimiz oyunlarını nasıl unuturuz. Bizler onun öyküleriyle, oyunlarıyla büyümüştük. Lise yıllarında İzmir'in Bahçelievler semtindeki bürosunda tanışmamız, yazıp kendisine verdiğimiz ilk öykülerimizi, bıkmadan usanmadan okuması, bizlere yol göstermesi nasıl unutulur?

Kısaca anlatmaya çalıştığım kişi, ünlü yazarımız Muzaffer İzgü'den başkası değil. Sevgili İzgü'ye sevgimiz, sempatimiz bir başkadır. O her zaman bizler için bir ağabey olmuştur. Onun da ötesinde, bir baba gibi sevmişimdir kendisini. Çocukluğumda düşlerimi öyküleriyle, oyunlarıyla süslediğim bir yazarla, daha sonraları dost olmanın güzelliği hiçbir şeye değişilmez.

Yıllar yılları kovaladı. Muzaffer İzgü'nün ünü ülke sınırlarını aştı. Her başarısına kendisinden çok sevinir olmuştum. Örnek aldığım yazarlardandı. Onun gibi mizaha yatkınlığım, öykülerimi o alanda vermeme neden oldu. İlk kitabım çıkacaktı. Dosyamı incelemesini istediğimde, "Elbette Savaşçığım" sözündeki sıcaklığı, doğallığı nasıl unutabilirim ki... Sevgili Muzaffer Ağabeyim, dosyamı incelemekle kalmayıp kitabıma bir de önsöz yazmıştı. Bendeki mutluluğu varın siz düşünün!

Kitabım çıktıktan sonra, Akşehir'de ilk imzamı Muzaffer İzgü'yle yapmıştım. İmza günlerine gidiyorduk. Bir yerlerde oturup iki kadeh içiyorduk. Evine gittiğimde, ben yaşamımda en çok karımı sevdim dediği, sevgili eşi Günsel Hanım, Güney'in yakıcı güneşinin sıcaklığıyla karşılardı. İkram ettiği çayı, bir başka sıcaktı, yüreğinin de sıcaklığını katıp sunarken. İki yıldır Günsel Hanım rahatsız. Kendisine acil şifalar dilemekten başka bir şey gelmiyor elimizden.

Muzaffer İzgü, eşinin rahatsızlığına çok üzülüyor. Elinden geleni yapıyor...

Muzaffer İzgü'yle birçok imza gününe gitmiştik. Hepsi başka bir güzellikteydi. Onlarla ilgili anılarımız sayfalarca. 1994 Temmuz'unda Bodrum'da İzmir Kitaplığı imza günü düzenlemişti. Bu kitaplığı Osman, Yaşar, Hidayet adlı genç arkadaşlar kurmuştu. İzmir'de iz bırakacak işler yapmışlardı. Akşama doğru okulun bahçesinde imzaya oturduk. Muzaffer İzgü'nün adını duyanlar geliyordu. Sıcak bir Bodrum gününde, aynı sıcaklıkta imza günü yaşıyorduk. Kolejdeki öğrencilerim de beni yalnız bırakmadılar. Muzaffer İzgü'nün tüm dostları yanına uğramadan edemediler. Türkan Şoray gelmiş önce. Ben o sıra öğrencilerimle dışarıya gitmiştim. Daha sonra Mehmet Zaman Saçlıoğlu, Suzan Samancı, Ahmet Yurdakul, Namık Kuyumcu daha adını sayamayacağım kişiler standa uğramışlardı...

Gecenin geç vaktine dek imza sürmüştü. Muzaffer İzgü sayesinde benden de kitap alanlar oldu. Çoğu kişiyi de, genç arkadaştan da kitap imzalatın, diyerek bana yönlendirmişti. Geceleyin saat 23'ü geçiyordu. Kitap standına ikisi kız, biri erkek üç Norveçli yaklaştı. Kitaplara şöyle bir göz attılar. Bana yanaşıp bir kitap sordu, kızlardan biri. Yerimden kalktım, yabancı kitapların olduğu rafları aradık, bulamadık. Şaka olsun diye, size Türkçe kitap verelim, ünlü yazarımız da imzalasın, dedim. Kim o yazar, diye sorduklarında Muzaffer İzgü'yü gösterdim. Yanına gelip üçü de sevinçle sarıldılar. Ben dilim döndüğünce sevgili İzgü'yü anlattım. Onlar soruyor, ben yanıtlıyordum. O yıllarda kitap sayısı 70'i aşmış, ünü ülke sınırları dışına taşmış bir yazarı tanımaktan çok mutlu olmuşlardı. Kızlardan biri ülkenizin Cervantes'i demişti. Ne mutlu size böyle bir yazarınız var, demeden de edememişti. O sıralar Muzaffer İzgü, yazdığı kitaplar yüzünden mahkeme kapılarını aşındırmakla meşgüldü. Kitaplarından aldılar, hem de kendi adlarına imzalatarak. Fotoğraflar çektirdiler gecenin anısına. Belki de Bodrum'a gelmekten dolayı en büyük kazançları, ünlü bir yazarımızı tanımak olmuştu.

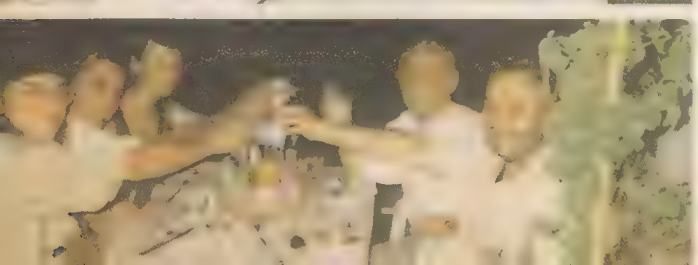

Günün yorgunluğunu deniz kenarında, Bodrum'um gürültüsünden uzak bir yerde bir iki kadehle atarken konuşuyor, gülüşuyorduk. Bizi Bodrum'a davet eden sevgili Yaşar da çok mutluydu. Yıldızlar gökyüzünde ışıl ışıl parlayıp, bizlere göz kırparken ünlü yazarımızla kadeh tokuşturmanın keyfini yaşıyorduk. Muzaffer İzgü'nün yaşam serüvenini kitabevinin genç çalışanları ilgiyle dinliyorlardı. Sevgili İzgü, sözü bir ara bana getirdi." Savaş bizlere göre daha şanslı. Yabancı dil bilmesi ne güzel. Bizim zamanımızda yabancı dile gereken önem verilmiyordu. Bizler de öğrenseydik ne iyi olurdu. Şimdi senden bir şey isteyeceğim. Salt mizah öyküsü yazmakla yetinme. Çocuk ve gençlik öyküleri de yazacaksın. Tamam mı?" dedi.

O günden sonra kendime görev bildim, çocuklar için de yazmaya başladım. Bana bu cesareti veren, Muzaffer İzgü'den başkası değildi. Şimdi bile her gördüğünde" Aman ha, yazmayı ihmal etme. Yurdumuza karşı görevimiz yazmak, daha çok yazmak!" der. Ben büyük insanları anlatırken, onları üç beş sayfayla anlatmak, okyanusu şişeye doldurmaya benzer, derim. İşte Muzaffer İzgü de onlardan biridir.

ÇANDARLI'DA FESTİVAL

Yaz mevsimi, şenlik ve festival aylarıdır. Ülkemiz bir uçtan bir uca festivale kesiyor. Her yerde şenlik. Şen insanlardan oluşan ülkemizde adım başı şenlik. Öyle oluyor ki, çoğu aynı günlere denk geliyor. Çağrılmış olduğumuz üç beş yerden birini seçmek zorunda kalıyoruz.

Ben yaşadığım kentin çok uzaklarında gezerken, burnumuzun dibindeki festivallere uzak kalıyorum.

Ege bölgesi de yaz mevsiminde şenlenip renkleniyor. Sözünü ettiğim şenlikler, plajlardaki üç beş şarkıcı, türkücü, mankenle yapılanlar değil. Sanatla kültürle şenlenen beldeler. Edremit, Altınoluk, Çeşme, Çandarlı, Dikili, Didim aklıma gelenlerin bazıları...

Aylar öncesinden sözünü almışlardı; 21-26 Temmuz tarihleri arasında Çandarlı'da olacaktık. Bu tarihe rastlayan festivallere gidemedim. Sevgili Ragıp Özcan ve Yusuf Ziya Bahadınlı ile sözleşmiştik. 23-24 Temmuz'da Yozgat Bahadınlı'da birlikte olacaktık. Sözümüz gelecek yıla sarktı. Gidemedim.

Çandarlı, İzmir'e bir buçuk saat uzaklıkta. Tertemiz denizi, serin havasıyla "Egenin parlayan yıldızı" Dokuzuncusu yapılan festivale ilk kez kültür girdi. Bu yıla dek tek bir sanatçı (kültür adamı) yazar çağrılmamış. Savaş Ünlü, Hüseyin Yurttaş ve Muzaffer Izgü ilk konuklardı.

Söyleşi ve imza günlerimiz olacaktı. Söyleşiler Esinti Büfe'de yapıldı. İmzalar ise Martı Oteli önünde gerçekleşti. 23 Temmuz'da "İnsanımız Nelere Gülüyor? "konusunu Savaş Ünlü ve Muzaffer İzgü konuştular. 24 Temmuz'da "Çocuklara Yazmak Sorumluluktur" konusunun konuşmacıları ise Savaş Ünlü, Hüseyin Yurttaş'tı.

Yapılan söyleşilere ilgi fazlaydı. Katılanlar aynı zamanda konuşup düşüncelerini dile getirdiler. Çandarlı Belediye Başkanı Hasan Aksoy etkinlikleri izleyip katılımcılara Çandarlı'nın şildini verdi. "Bundan sonra Çandarlı'yı yazarların, şairlerin uğrak yeri yapacağız. Sadece festivalde değil, yıl içinde de sizlerle birlikte olmak bizleri mutlu edecek." diye konuştu Belediye Başkanı Hasan Aksoy. Bergamalı Eğitimci Şair Mustafa Yaman, söyleşiler deki dinletisinde şiirlerini sundu. Kitaplarını imzaladı. Kaldığım süre içinde gece saat 24'e dek kitap imzalıyorduk. Daha sonra yemek faslı başlıyordu. Muzaffer İzgü bu konuda çok duyarlı. Önce iş, yemek nasıl olsa yenir, der her zaman, her yerde. Gece yarısı baslayan söyleşiler sabahın üçüne denk sürüyordu. Masada dört kişi oluyorduk.

, Yücel Yelkencioğlu, Mustafa Yaman, ben ve Muzaffer İzgü. Yeri geliyor hüzünleniyor, yeri geliyor kahkahalarla geceyi bölüyorduk. Mustafa Hoca "Hayatımda böyle gece yaşamadım," diyor. Yücel Abiyle dostluğumuz yirmi yıl öncesine dayanır. Muzaffer İzgü de tanır, sever. Avukat, öğretmen, tiyatrocu. Daha önceki yıllarda Akşehir gölüne bakar, kadeh tokuştururduk hep birlikte. Yaşam insanı alıp sürüklüyor. Süleyman Efendi nasıl ki nasırından çektiyse, biz de iyi niyetimizden çekiyoruz.

Yücel Abi'yi suskun düşünceli yakalayınca o geldi aklıma. Eminim ki, o da 10-15 yıl öncesine dalmıştı. Her şeyimizi yitirsek de sanata kültüre olan sevgimiz bitmiyor.

Yücel Yelkencioğlu, Çandarlı'da çocuklara gençlere kitap okumayı sevdirmenin savaşımını veriyor. Çoğu kişi, "Ne iyi oldu da geldi buraya. Çocuklar okumayı, kitabı sevdi," diyor.

Ertesi akşamlarda aynı düzen. Muzaffer İzgü gitti Hüseyin Yurttaş geldi. Bir masada oturup da söyleşilerinden zevk aldığım insanların başında gelir sevgili Hüseyin Yurttaş. Konu alır başını gider, mizahı su gibi içeriz. Yeni bir yayınevi kurmak için kolları sıvamış sevgili Yurttaş. Başaracağına eminim...

KAÇAK AKTİF

Toplumcu bir edebiyat dergisi olarak 12 Eylül karanlığını masaya yatırmanız çok güzel olmuş. Yalnız bu insanlık dışı döneme dair bende tiksinti yaratan bir başka nokta var. 12 Eylül kimilerinin hayatını karartırken, kimilerini edebiyat dünyasında şöhret sahibi yaptı. 25 seneden beri 12 Eylül'ün rantını yiyen 12 Eylül'den beslenen şairlere yazarlara sahip olduk. Oğlunu işkence tezgahında kaybetmiş annelerin gözyaşlarını edebiyat malzemesi olarak kullanan şairlerimiz, yazarlarımız oldu. Cezaevlerinde, karakollarda hayatını kaybedenler bazı uyanık, entel solcuların malzemesi oldu ne yazık ki. Genç kuşaklar da bu çıkarcı yazarlara hayran hayran baktı hep. Oysa, çoğunun samimiyeti yoktu. Evet sözün kısası 12 Eylülcülerden katillerden, işbirlikçilerden hesap sorulmalı. Ama o karanlık günlerden, sokaktaki kardeş kanından sanat adına beslenenlerden de hesap sorulmalı. Toplumun acılarını sömüren çıkarcılardan da hesap sorulmalı. Oktay Taftalı ve Adnan Özer'e sevgi ve saygılarımı gönderiyorum. İyi çalışmalar...

Emin Bülbül

Kaçak Yayın'da ne varsa o kadar yakışmış ki; ama yine de bu güzelliğin artarak soluklanmasını isterdim. Her zaman öğretmek, sevdirmek, beslemek, büyütmek kısaca hayat vermek... İşte benim ruhumdaki Kaçak. Bir şeylerin içinde her şeyi bulduran tüm Kaçak Yayın yazarlarına teşekkürler.

N. Derya AKALIN/ TEKİRDAĞ

Sevgili Aslan!

Kaçak Yayın'ın eylül sayısı gecikince telaşlandım doğrusu. Ama elime de ulaşınca, bunca bekleyişime değdi. Çünkü yine içeriğiyle çok güzeldi. Yoksul duygularımızı varsıl içeriğiyle doyurdu. Ben son mektubumda, intihar eden şairlerden söz etmiştim ya. Cezaevi Şairleri dosyasında, Soysal Ekinci'yi görünce fahiş bir hata yaptığımı anladım. Çünkü Soysal Ekinci de yaşam yerine, intiharı seçen bir gonca güldü. Yine yaptığım başka bir hata, doğacak oğluma Enver Tuna ismini koymak isterken, adaşı büyük şair Enver Gökçe'yi unutmamdı. Hatırasından özür diliyorum.

Nevzat Çelik hakkında yazmak istiyorum. Nevzat Abi, cezaevinde mektup yasağını protesto için Yeni Gündem Dergisi'ne mesaj yollamıştı. Ben de ona mektup yazmıştım. Bana bir zarif yanıt yazmıştı sağolsun. Şafak Türküsü ve Müebbed Türküsü kitaplarını, yatılı okulda, bağnaz öğretmenlerden gizleyip, nasıl hatmettiğimi anlatamam. Eylülist rejim 80 sonrası gençliğini de vurdu. Ve depolitizasyon, yozlaşma sarmalında ömürlerimiz telef oldu. Eylülist rejim, dönek devrim kaçkınları için bulunmaz Hint kumaşı oldu. Bir ahtapot gibi, medyaya, borsaya sardılar. Reklamcı oldular, işveren oldular, Kapitalizmle hısım akraba oldular. Hatta, kimileri, eski yoldaşlarına karşı, Kapitalizm'in tetikçisi oldular. Bugün kimileri, pişmanlık kitapları yazıp, günah çıkartıyorlar. En büyük devrim düşmanları, onlardan çıktı. Eylülist rejim, bir turnosol kâğıdı işlevi gördü. Kimin ne mal olduğunu ortaya çıkardı değil mi?

Dr.İbrahim ORMANCI

Merhaba Kaçak Yayın;

Hepinize güzel bir mevsim, güzel bir sonbahar dilerim. Sonbahar gelip çatınca, yani eylül ayı gelince, gönüllerinde koyu bir hüzün olan herkese selam ederim. Ve sonra dergiyi elime alıp okuyana, parkın üzerinde bir bankta ilk sonbahar yağmurunun damlası derginin üzerine düşüp de yüreğinde bir sevinç duyan herkese selam ederim. Sonbahara yakışır bir şiir göndermek istedim. Umarım güzel bir sayı olur. Bütün genç şair kardeşlerime selam ederim. Mutlu bir mevsim dilerim.

HİKAYELERİN GARİPLİĞİ

Mercan balığı inceliği ve kimsesizler orkestrası. Yaşamın yalan olduğu mevsimlerde söylendi bunlar. Hiçbir aşkı kirletmedi bunlar. Sessizce yaşamın içindeki yerlerini aldılar ve sessizce ölüp gittiler sarayların kapısı kapanana kadar.

Aşk eskidi yıkanmayan adamların nazikliğinde ve aşk uçurtmalarını alıp gitti uzaklara.

Bir hikâye değildi koynum ve koynumun kirli kısımlarında Leylanın eli dolaştığından beri trenlere binmez oldum.

Nicedir karanlığın içindeki sessizliğimi gün yüzüne çıkarmadım. Onun içindir sevişirken yaşamla bir kulağının duymaması.

Seni halk istemedi ve sen halkın karanfil kokan göğsünde bir boşluksun artık.

Eşkiyaların yalnızlığında türkü söyleyen adamların bıyıklarının kaybolmasından sonra koptu kıyamet.

Şiire ara ver diyorum kendi kendime. Çünkü hiçbir alıcıkuş sevmedi ellerimi.

Kaynanasını kaybetmiş gelinlerin neşesiydi mutluluğum.

Sigarayı az iç diyor adam, ben uyuşturucu kullanmayı düşünürken.

Salıncaklarda salınmasını bilmeyen adamların aşkıydı benim ilgilendiğim.

Çocuk öldü. Geride gözü yaşlı bir anne ve bir yatır bıraktı.

Hani sen yaşamı ortadan ikiye bölüp öyle sevecektin mutluluğu.

Kız arkadaşı olmayan bir evliyanın yaşamıydı sensizlik.

Uçurumun kıyısında bir kırlangıç ağlıyorsa, o an tanrı bütün kainatı lanetleyecektir.

İlker Gören - 2005 Mersin

Sevgili "KAÇAK," bu sana;

Yine uyandım bir sabah senin hayalinle nefes nefese...

İniltiler; uzaklardan, gittikçe yaklaşan anlaşılırlığıyla kulaklarımı okşuyordu. Melekler bağırıyordu sanki çağırırcasına. "SENİ" soğuruyordu tüm anlamsız yanlızlığım.

Seferber ederken tüm tinselliğimi acı çeken özlemimle, hep sen oluyordun yanı başımda annemin sıcaklığını taşıyan. Tıpkı annem gibi ellerin kurtarıyordu beni kederlerimden. Bilinen her yolu deniyordum sana bir adım daha sokulmak için ama keşmekeşliğimin zalim feryadı seni benden almak için pençelerini bir lahza olsun çekmiyordu bedenimden...

Neyse ki sen vardın en nihayetinde bana kalan,

sen vardın yüreğimi ısıtan dargın tüm edalarımı eleyen,

sevginle beni doruklarda gezdiren,

neyse ki sen vardın en nihayetinde yanımda "KAÇAK İNİLTİ"...

neyseki sen vardın...

ORHAN YALÇIN

Bir Şarkının Düşündürdükleri

Durduk yerde bir şarkı mırıldanmaya başlıyorum.

Bilinçsiz bir şekilde...

Yavaş yavaş sesimi yükseltiyorum ve şarkının sözlerini bilinçli bir şekilde söylemeye devam ettiğimi farkediyorum.

Gökyüzündeki yıldızlardan bahsediyor şarkı...

Sitem dolu...

Gökyüzündeki yıldızlardan daha yalnız olmak...

Gözümün önüne bir kadın geliyor.

Kızıl saçlı, güven uyandıran bakışlara sahip bir kadın...

"Yok," diyorum,"bu şarkıyı bu kadından değil, başka birinden duydum."

Hafızamı zorluyorum.

Aykırı bir erkek ses sanatçısı geliyor gözlerimin önüne.

"Evet," diyorum, "işte bu sanatçı söylüyor."

Döneminin en aykırı kişiliklerinden biri...

Sırf aykırılığı yüzünden hâlâ (ölümünden sonra bile) eleştiriliyor, sırf aykırı olduğu için (sanatına bakılmaksızın) sevilmiyor.

Dudaklarımın arasından şarkı sözleri çıkmaya devam ediyor.

Ancak aykırı bir kişilik bu şarkıyı söyleyebilir!

Yalnızlığın hüznünü ruhumda hissediyorum.

Şarkıyı tekrar tekrar söylerken, yalnızlığı hatırlatan yazarlar, şarkıcılar, şairler geçiyor aklımdan.

Bir film sahnesinden, bir kitaba giriyorum, bir şiirden çıkıp, bir öyküde buluyorum kendimi.

Olaylar, yerler, kişiler değişiyor, fakat hissettiklerim değişmiyor.

Dudaklarım hâlâ şarkıyı mırıldanıyor, fakat tek farkla;artık gözyaşlarım da dudaklarımın açılıp kapanmasına göre yön değiştirerek, hislerimi daha da derinleştiriyor.

Kim demişti, ben ne zaman yalnız kaldığımı bilmiyorum,

her zaman yalnızdım onu biliyorum, diye.

Kalabalıklar etrafında yalnızlığını unutan şair kimdi; Murathan Mungan mı?

Yalnızlığın Senfonisi'ni kim yazmıştı?

Bir anda Oğuz Atay'ın bir öyküsünde buluyorum kendimi. "Korkuyu Beklerken" yalnızlığım derinleşiyor.

Lars von Trier'in bir filmine giriyorum. Korkuyu beklemeyi bırakıp, her dakika korkuyla yaşamaya başlıyorum.

Ve tabii yalnızlık hep içimde...

Bir filmden, bir kitaptan, bir şarkıdan çıkıp normal hayatıma dönemiyorum. Çünkü normal hayatımı bunların içinde buluyorum.

Tek fark; bunlar sayesinde normal yaşantımın acısını daha da derinden hissediyorum.

Yavaş yavaş sesim kısılıyor.

Gözyaşlarım izlediği yollarda kuruyor.

Ağzıma tuzlu bir tat bırakıyor bu şarkı. Tekrar söylemeye cesaret edemiyorum.

otuzbirtemmuzikibinbeş, yirmiüçotuzbir

Tuna Başar

SÜSLÜ CÜMLELER

Babama Sevgilerimle...

...asla unutmadığım ve nakaratından başka hiçbir notasını hatırlamadığım, hikâyesi yarım kalmış bir şarkının ilk hecesisin. Hatırlamadığım ıssız geçmişimin kırık cam parçalarından ve acımadan damarımı parçaladığım jiletten daha gerçek olabilir mi üzerine gölgeler düşen yüzün. Gidişin mi daha çok yer kaplıyor aklımın karanlık ormanlarında, varlığına inandığım ama, ancak bir hayal kadar gerçek olan sesin mi? Denizi sen sanıyorum, hangi kıyısında olursam olayım karşı kıyıda olduğunu düşünüp avutuyorum hâlâ kanayan yaramı. Yüzümdeki kimsesizliğe inat daha çok gülüp, daha az düşünüyor, daha az sorguluyorum yaşamakta inat ettiğim hayatımı. Düşlerimi çoktan çöpe attım, gemileri yaktım, hayal kurmuyorum, daha az

uyuyor, daha çok nefes alıyorum, az okuyup, hiç soru sormuyorum.

Vazgeçtim çocuk olmaktan.

Ömrümün her köşe başında tanıdık bir hüzün çıkıyor karşıma. Bir şizofrenin gördüğü hayaller diyor ve cevap vermeden, konuşmadan geçiyorum yanlarından.

Aklımın dehlizlerinde ayak izlerin var, eski, solmuş, biraz kanamış belki, ya da yarım ve ...

Kimse bilmeyecek nedenini, kimse sormayacak, kimse merhemde olmayacak...

Kadavra masasına ölmeden önce uzanıp boylu boyunca, hâlâ yaşamak için direnen kalbimi söküp almaya çalışıyorsun, yerimden biraz kaldırıp kafamı kanlar içinde duran sol yanıma bakıyor ve bir kez daha lanet ediyorum terk edenlere...

Giden mutlu olmak için gider. Kalarak mutlu olamadığı için gider... Gittiği yerde mutlu olmalı, ardında kalanı düşünmemeli...

Gittim ben, gittim. Gittiğim yerde mutlu olacaktım yani mutlu olacağımı sanıyordum... Seninleyken içimde her gün ukala, haylaz bir çocuk uyanıyordu, kıpır kıpır oradan oraya koşuyor ve aklıma gitme fikrini getiriyordu. Haylaz bir çocuğun aklına uyup yola koyuldum. Giderken cesurdum. Oysa şimdi, ne kadar pişman olduğumu kendime itiraf edebilecek kadar bile cesur değilim...

Her yerden ve herkesten kaçabiliyor insan ama kendisi hep yanında. İçindeki ses hep orada bir yerde... İçimdeki ses susmuyor, kendi karanlığına çekiyor beni...

O karanlıkla ne zaman karşılaşırsam günahlarımı affettirmek için süslü cümleler yazıyorum sana. Hiçbir işe yaramayan bir sürü süslü cümle var şimdi çantamda.

Hiçbir yolun sonunda sen yoktun. Her yol sana gelmek için başlıyordu ama hiçbiri sana ulaşmıyordu. Yanından bile geçmezdi çoğu zaman. Ama olsun, her yolda sana bir kez daha bakmak için yürüyordum ben. Ve sonuç ne olursa olsun başlamaya değerdi.

Şimdi avuçlarım yitik anılarla dolu. Bıraktığım hiçbir şey yerinde değil. Bu kez ayrılık çok uzun sürdü. Başka hiçbir ayrılığımız bu kadar uzun sürmemişti. Benim suçum değildi... Nasıl olabilirdi ki, ben daha yeni öğreniyordum yalnızlığı, bilmiyordum gidişimin ardından beni hiç hatırlamayacağını.

Ben bilmiyordum gidişimin sensizliğin ilk anı olduğunu. Bilmiyordum söylediğimiz şarkıların tekrarının olmayacağını.

O gece, o otobüs beni sensizliğin şafağına götürdü. Bir gün geri dönmek isteyeceğim hiç aklıma gelmemişti, bunun hiçbir ihtimal arasında yeri yoktu. Belki o yüzden yaktım bütün gemileri. Hep öyle olmuyor mu zaten, önce bütün gemileri yakıp, sonra geri dönmek için yollar aramıyor muyum?

Gururumun kambur sırtı karşılamıyor mu beni, mahvettiğim her güzel günün ardından?

Ve ben inadın yaslanıp o kambura, sebeplerimi sıralayıp kendimi haklı çıkarmıyor muyum?

Sensiz bir evi terk etmek mümkün değil. Anlamsız. Sensiz evler terk edilmez çünkü. Bu yüzden sevmediğim o evi terk edemiyorum. Uçurumun ucunda öylece duruyorum, aslında durduğum yer uçurum da değil. Ardımdaki her şey göçtü. Bir parça toprağın üzerindeyim, önüm, arkam, sağım, solum boşluk. Geri dönmek istesem de artık çok geç. Artık yapılacak tek şey var, atlamak...

Kısır bir umut besledim yine de, gelmen için. Küçük, sönük, belli belirsiz bir ihtimal yarattım. Ve bu ihtimal tek sebebi oldu o toprak parçasının üzerinde durmamın, kendimi boşluğun kollarına teslim etmememin.

Güneş yine her gün doğuyor, mevsimler geçiyor, şarap yine kanımda dolaşıyor, yine her ilk baharda leyla oluyorum. Dünya benden, ben dünyadan habersiz yaşıyorum. Uyuyorum, uyanıyorum, işe gidiyorum, içiyorum, ağlıyorum ve her gece her karanlık mahmur bir sızı uyanıyor içimde...

Ki o mahmur sızı tek dostum artık... tek sığınağım...

Çiğdem Güvendi

Kaçak'a dair!...

Sevgili Kaçak,

Kaçak'ın bu ayki sayısını aldım tabii ki. Günü gününe gelmişti ve hemen bayide binbir heyecanla, sayfaları karıştırmaya başlamıştım. Parka da gidebilirdim, kütüphane kapalı olduğu için sabırsızlığıma yenilmiştim. Alavara'yı (Can Yücel'in) almıştım Pendik Kütüphanesi'nden Temmuz ayında. Ve şiirleri okuyup incelerken, tanışlık içinde çaba gösteriyordum. Diğer yandan, bu sayıda Can Yücel'e yer verilmesi ile pekişmiş oldu tanışma.

Kaynaşma... Cezmi Ersöz'ün anlatısı ile sağlanıyor. "Sevgi Duvarı" ile başlıyorum. Can Yücel Antolojisi'ni incelemeden önce, bir Aslan Özdemir yazısına bakıyorum. Aklım, Kaçak Yayın'ın Eylül 2003 sayısına gidiyor. Cemal Süreya ile ilgili olduğu ve Necati Güngör'ün yazısı olduğu için okumuş olmalıyım. Hafızama o kadar da güvenmediğim için önce yazıyı okuyup sonra eski Kaçak sayısına bakacağım tabiidir. Başka şiirler bunlar. Atilla Birkiye yazısında, bir şiiri inceleyip ona akacakmışız. Bunu, yazarın hızlı, çalışkan aktifliği ile karşılıyoruz Can Yücel'in "Hayırsız Ada" şiirine kapılıyoruz. Paulo Coelho'nun, Dağa Tırmanma Kılavuzu, sanırım Kanat Alıştıranlar ve Aktifler için de geçerli. Ne olsa, Kaçak Yayın'la başlamış bir serüven var ve heyecan her ay devam etmekte. Kaçak Yayın, okurunun, takipçisinin yaşamındadır. İzmir imbatı, sağladı Aziz Nesin karakterinin hakkındaki bilinmeyenleri. Her sayıda artan bir bekleyişle. Verilen bilgilerle, tanıma olasılığı artıyor ne olsa. Turgut Uyar şiirleri ve öteki şairlerin şiirleri. Göğe Bakma Durağı'nda dinlenmeden, solumadan kim geçebilir ki! Kalabalık oluyoruz okurken. Bir şairi en güzel şekilde tanımanın biricik yolu, diğer şair dostlarından okuyup en sade, en tek, en içten vurucu anıların dökümü varsa ölümün Arifesi. Ece Ayhan şiiriyle yalnızlığın geyik gözlü köşesine pek çok yalnız ve kalabalıklar dahil oldu. Tabiidir de. Oktay Taftalı yazısına uzanır gözlerim. Aklım Enis Batur'la yapılan söyleşide.

Fikret Otyam anlatıyor... Yazarın kitabındaki yazar ve şairlerden keşke kısa notlar düşülse idi ne güzel olurdu. Fikret Otyam söyleşisi Kaçak'ta daha fazla yer bulmalıydı. Kitabındaki eserlerini tanıdığım edebiyatçılar ile ilgili olanları merak ve heyecanlarla, Kaçak'ta okumak zevkli olur. Ayırmak zor!.. Sait Faik, Adalet Ağaoğlu, Mahmut Makal, Oktay Rıfat, Orhan Veli, Mustafa Şerif Onaran!...

Kaçak'a dair!... (Koleksiyondan)

Şubat 2005 sayısı: Edebiyat uğraşısına gönül ve yön verenlere de açık fikirliliğe, açık davette bulunan, Nafer Ermiş'in roman yazısını herkes okudu. Ekim 2004 sayısı: İlk söz, ilk öpücük takılıyor gününe. Okur kimliğine dair ipuçları ve yazanların şifreli okura varmalarının güzel bir özeti. Eylül 2004 sayısı: Aşkın Ilık Suları, beğenilerek okundu. Cezmi Ersöz, Küçük İskender, Aslan Özdemir, Nafer Ermiş öykülerini bir ağızdan, kısık gözlerle ama enginlere dalarak, günümün ortalarından ferahlayarak okuyorum. Öyle bir çırpıda okunamayacak, baş-son ikilemine göz açtırtmayacak öykülere çıkartma yapıyor, en güzel yolların böyle adımlandığını fark ediyorum. Özleyip, öyle arıyor ve geçmiş sayıları, onlar için karıştırıyorum. Okurken bu öyküleri yazanlar, yazdıklarının birilerinin hayatında, işte günün ortalarında ya da gecelerin aylarını seyrederken, birer yıldız görüntüsüne bürünen okyanuslar olduğunu hissederler mi acaba diye düşünüyorum. Anlar var, yakalanabilir ama o kadar da ruh halleriyle alakalı.

Şubat 2005 sayısı: Cezmi Ersöz'ün Atlı Karınca öyküsüne yakalanmışken, kalemime dayanamıyorum. Hemen baş ucumda yazdır ne olsa, bir dondurma arası veriyor, radyodan yükselen müzik seslerine kulak kabartıp, aklım öyküde, öyle bir kısacık, küçük bir zamanı geçiriyorum aydınlıktan. Yaşamı öyküyle seçme çabası. Belki de belirgin olmayan bir bakışla yazılanları, yaşamın süzgecinden kurtarma çabası. Güne, evrene yayma yeniden. Zeki Müren'in sesinden, Agora Meyhanesi'ni de dinliyorum bir yandan. Bir paragraf beni nehrin akıntısına bırakıyor. Bütün bir yaşantının önsözü. Süreç devamda. İçime yakın bu öyküyü pek çok hüzünlerle sonlandırıyorum. Dokunan, var olan tanımlamalar, sırtına güzel bir paltoyu geçirmiş gibidir sonbaharda. Mart 2005 sayısı: Kaçak anlatıda Cezmi Ersöz'ün bütün işaretler, oralarda saklıydı. Okunmadan o gizem, o bütünlük, o eşsiz insan açılımları aktarılacak gibi değildir.

Sevilen, seven ve sevinen bir üçleme dayanan öyküler. Başka başka özleri bulurum onlarda. Vazgeçilmez ve kaçınılmazlarım. Zengin zamanlar yaşama dileğim. Meşakkat çekerken, mesut olma hayalini de taşır ya insan, saadet her dem vardır aslında.

Bir Kaçak okuru, bu ayda, Kaçak'ın izini sürdü sayfa sayfa. Geçmişe döndü. Sıraladı peş peşe diğerlerini de.

İkbal var olsun zamanlarda. Sevgiler çoğul, yalnızlıklar tekildir, paylaşılamaz değildir. Bu sıcak ağustos gecesinde, yarınları, özgür ve uzun yollara sıkı adımlar önderliğinde varılırsa göze çarpar.

Yaşantımdaki mevkiiniz için, ihmal edemiyorum yine sizi. Bu arada Aktif Şair Hüseyin'in hem ağustos sayısındaki hem de temmuz sayısındaki şiirlerini okudum beğenerek. Yine Kaçak Aktif'te Zeynep Olgun'un ilk şirini severek okudum. Nisan 2005 sayısında, Küskün Dünyalılar isimli şiir de Gülçin Akay'ın çok güzeldi. Okumamıştım, tavsiye sonucu okudum. Ocak 2005 sayısında Ali Haydar Haksal'ın Uçurum isimli öyküsünde, bir yaşamı yaşadım ben de. Yine okumalarıma döneceğim. Kitaplar okurdum. Dergileri de okuyorum artık. Kaçak nezdinde tüm Leman çalışanlarına kolaylık...

Vardınız yine! Artık susacağım.

Beyhan Pektaş

Ürün Gönderenler

Erel Mez - Ankara, Zübeyde Ayaz- Antalya, Mahmut Celaloğlu- Sivas, Beyhan Pektaş, Cemile Boztemir, Cemal Bostancıoğlu - Ankara, Ferdi Uçar - İzmir, Atilla Ayata İstanbul, Nilgun Çelik, Cuneyt İan, Çiğdem Guvendi., Kürşad Çetin, Onur Yücel, Orhan Yalçın, Burak Orkun, Mehmet Serin, Alper Büyukçakır, Mehmet Çiftçi, İlker Gören, Özcan Balpetek, Berdar Doğan.

Türk mizahının duayeni, Eflatun Nuri'den kayıtsız kalınamayacak bir eser:

Benim Adım Eflatun

KAÇAK SÖYLEŞİ

Adnan Özer

"Biz içimizden bir şey koparıp koyuyorduk. Bir şiirdeki, bir öyküdeki gibi. Bir çizginin fazlalığı rahatsız ediyordu. Olmazsa atıyorsun, bir daha yapıyorsun. İçine sinene kadar çiziyorsun. Mesela bugün iki tane adam balon yazıyor, bir ton yazı... O balonların altında eziliyor insanlar. Bunlar karikatür değil, başka bir şey."

1980'lerden sonra yaygınlaşmaya başlayan karikatür; kimileri çizgili mizah diyor, sosyal karikatür deniliyor, yerli karikatür deniliyor, bu tarzın gelişmesi nasıl oldu?

İlk önce şöyle oldu. 40'lı yıllardan sonra, yani biz Babıali, Cemal Nadir vefat ettikten sonra... Biz tabii gözümüzü açtık Cemal Nadir'i, Ramiz'i gördük. Onlardan evvel Cem varmış. Onu göremedik. Son günlerinde ancak birkaç karikatürünü gördük. Bizim için Cemal Nadir bir mitti. Bu arada Walt Disney hediye ediyorlardı. Bir insanın karton filmleri, resimli romanları, bantları bizi çok etkiliyordu. Türkiye'de o günkü karikatür, hatta dış ülkelerdeki karikatürler de resme yakındı. Cemal Nadir'in çizdiği karikatürler çok sevimli oluyordu, değişik kompozisyonlar, detay da vardı.

Yerli diyebilir miyiz Cemal Nadir'e?

Evet, tam manasıyla yerli. Okuyucusu müthiş çoktu. Tabii biz de karikatüre yeni başlarken o tarz karikatür yapmanın etkisinde kaldık. Kopya etmiyoruz. Öyle bir stil var. Bir arkadaşımızın karikatürünü nasıl çalışıyorsak onun gibi insanları karikatürize ederek çalışıyorduk. Öyle, resim ağırlıklıydı. Böyle başladık amatör olarak. Dergilere karikatür götürüp getirmeye. Tabii karikatüristler çok genç yaştaydılar. Resme meraklı olan kişiler eğer bu mesleği, karikatürü sevmişse espriye bakmadan acele çizip Babıali'de kapı kapı dolaşıyorlardı. Kolay olmuyordu.

O zamanlarda bir karikatüristin iş olanakları neydi?

Hiçbir şey değil. Adam mesela içimizden birkaçını kabiliyetli gördüğü zaman, neyse ben düzeltirim diyor altyazıyı, "oğlum bunlara ne istersin" diyor. "Efendim para istemeyiz" diyoruz. İlla basılsın. Neredeyse biz kaparo vereceğiz. Olur mu oğlum dediğinde, yok efendim biz maddiyata kıymet vermiyoruz gibi laflar böyle. 13, 14 yaşında çocuklarız. Ve tek tük karikatürlerimiz çıkmaya başladı. Bu karikatürler Cemal Nadir çizgisine yakın fakat yine kendimizden bir şeyler vardı. Tiplerimiz değişikti, kendimize göre, Walt Disney'in de etkisi, Cemal Nadir etkisi...

Sonra ben akademiye girdim. Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun öğrencisiydim. 46 yıllarında benim karikatür yaptığımı, dergilerde çıktığımı söylemişler. Dedi ki "Bu işin temelini bilmen lazım. Ben seni boş bırakacağım" dedi. Yani, istediğin gibi çalışacaksın sen dedi. Fikret Otyam vardı. O benden bir ya da iki yıl daha kıdemliydi orada. Bana dedi ki:

"Git kütüphaneden Güliver'in kitaplarını getir. İşte ilk karikatürist bunlar. Otur bir köşeye sindire sindire bak" dedi. Ben bunları yaparken kendi kendime daha çok gelişmeye, bir şeyler yakalamaya başladım. Onlardan bir şeyler kaptım diyebilirim.

Fakat orada hocamız resim hakkında konuşmaya başladığı zaman yaptığın resim oğlum senin fotoğraf gibi dedi. Bu resim değil, sen kendinden bir şey katacaksın buna diyor. Mısır resimlerini örnek gösteriyor, değişik resimler yani modern resimlere doğru bize örnekler gösteriyor. Anlatımlarında da resmi aşmanız lazım, kendinizden bir şeyler katmanız lazım gibi şeyler söylüyordu. O konuşmalarını hep dinliyordum, kitaplara bakarken, bir kenarda karikatür yaparken onları dinledim. Ve yaptığım karikatürlerde değişik bir şeyler, kompozisyonlar aramaya başladım. Tipleri, şekilleri değiştirdim. Eller uzuyor, boyunlar uzuyor öyle değişik şeyler araya araya...

Sizde sadece tip yok, çevre de var...

Dekorların da önemi var. Mesela diyor ki perspektif diye bir şey var. Masa yamuk olmuş havaya doğru ama senin içinden geliyorsa, sen onu öyle görüyorsan öyle yapacaksın. Yani fotoğraf gibi resim yapmak, kaidelere uymak yok diyor.

Grafik ama Picasso değil, başka...

Tabii. Kendini ara, bul diyor. Öyle şeyler göster ki bana ben o zaman peşinde koşayım diyor. Ben bu hızla modern karikatür yapmaya başladım. Aydede, ilk Halit Karay'ın *Akbaba*'sı çıkıyordu. Gerçi düşüncelerime aykırıydı ama fantezi karikatürler yaptım. Bana diyordu "Oğlum, bunlar Avrupa gibi, anlamazlar. Bir de yazısız yapıyorsun" diyor. Sonra basıldı *Akbaba*'da. İlk çıkan karikatürüm yazısızdı. Fakat imzam var altında. Altına Fransız karikatür yazmış dizgiciler.

Para almaya gittim oraya. Tamam dedi, bu hafta mı çıktı. Sıra olmuş insanlar paraları ödeniyor çıkıyorlar. Dedi ki senin makbuzun yok. Göster bakayım karikatürünü, nasıl böyle bir şey olmuş dedi. Sonra çevirdim, gösterdim. Dedi ki "Bak ama altında Fransız karikatürü yazıyor. Ama imzam var, onlar kendileri yanlışlıkla yazmışlar" dedim. "Yazmadıklarına göre makbuzu ödeme yapamam," dedi. "Sen çok yap gel çok para al. dedi, omzumu da okşadı. Ve adam bana para vermedi. Çok kahroldum. İlk karikatürüme para alamadım.

Pek isteksiz gittim, birkaç karikatürüm daha çıktı. Sonra kestim. Karikatürde benim bu çizgilerim ilgi çekti. *Tef* dergisi çıkmaya başladı sonra. Burada ben yine modern karikatürler çizmeye

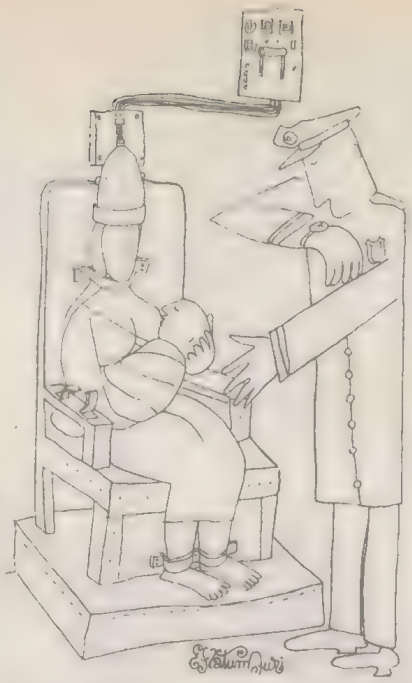

başladım. Onlar bir modern karikatür albümü çıkardılar. Burada Ferruh Doğan, karikatüristler hakkında bir yazı yazdı. O yazı hemen hemen birçok yerlerde yayınlandı. Türk karikatür tarihi hakkında bir bilgi verdi.

Türk karikatür tarihi mi yoksa genel mi?

Cemal Nadir döneminden sonra gençlerin durumu hakkında araştırma yaptı. Bu araştırmada Türkiye'de ilk modern karikatürü çizen diye benden bahsediyor. Benden sonra o da, Tonguç Yaşar, Yalçın Çetin, bir sürü gençler ve de ondan sonra da Turhan Selçuk o çizgilere yöneldi. Tabii Dolmuş dergisi çıkarken daha Turhan Selçuk kendi çizgilerini atamadı. Çünkü çok klasik, çok değişik çizgileri vardı onun. *Akbaba*'da çıkan karikatürleri kendine göre bambaşka güzel bir üslubu vardık. Fakat tabii resim ağırlıklıydı.

Dolmuş dergisi çıkarken, İlhan Selçuk çıkarıyor, Türkiye'nin en büyük tarihe geçmiş mizah dergisi kabul ediliyordu. *Kalem* dergisinden sonra. Dolmuş'ta yazı da var çizgi de var. Arada tabii derginin sahipleri olduğu için o derginin kapak resimleri, karikatürleri biraz resme yakın oldu. Bir süre öyle devam etti. Sonra o da modern karikatüre döndü. Yani bunun öncülüğünü ben yaptım.

Bu arada da mizah anlayışım, karikatüristlerin bir tadı vardır, o da mizah anlayışıdır. Yahut kendine göre bir anlatım tarzı vardır. Benim daha ziyade bilmeyerek, kara mizah yaptığım ortaya çıktı. Yine kara mizahın öncüsü olarak benim ismim geçerken, *Marko Paşa*'da o zaman bir arkadaş da orada sosyal karikatürlerle o da kara mizah örnekleri arasına girdi, ki çok da doğru bir şeydi.

Adnan Menderes karikatürü de kara mizaha benziyor.

O da benim eskiden yazısız karikatür, yazısı içinde deyince o ıvır zıvır danteller içinde yazılar arıyorlar. Kaçmasaydım başım müthiş bela içindeydi.

Anılarınızı okurken art arda dergiler çıktığını gözlemliyoruz. *Ses dergisi* mesela.. İzmir'e gidiyorsunuz orada bir dergi çıkıyor. Bu dergilerin bolluğu o zaman neden ileri geliyordu?

Ses dergisi biraz daha böyle magazin ağırlıklıydı. Kapaklarını ilk önce Firuz yaptı, sonra Bedri yaptı. Kendine göre zamanla bir tarz buldu tabii Bedri de ama herkes bir karikatüristin etkisinde kalmıştır. O kapaklarla dergi satılıyordu. İçinde de biz modern ve yazısız karikatür yapıyorduk. Bizi bir avuç insan bizi anlıyor ve alkışlıyor. Biz çok tanındığımızı ve çok büyük işler yaptığımızı düşünüyoruz. Ama bir yağlı boya resim gibi karikatür yaparken o endişeleri taşıyorum.

Kategorik olarak o zaman demek ki ayrışmamış karikatür...

Biz içimizden bir şey koparıp koyuyorduk. Bir şiirdeki, bir öyküdeki gibi. Bir çizginin fazlalığı rahatsız ediyordu,

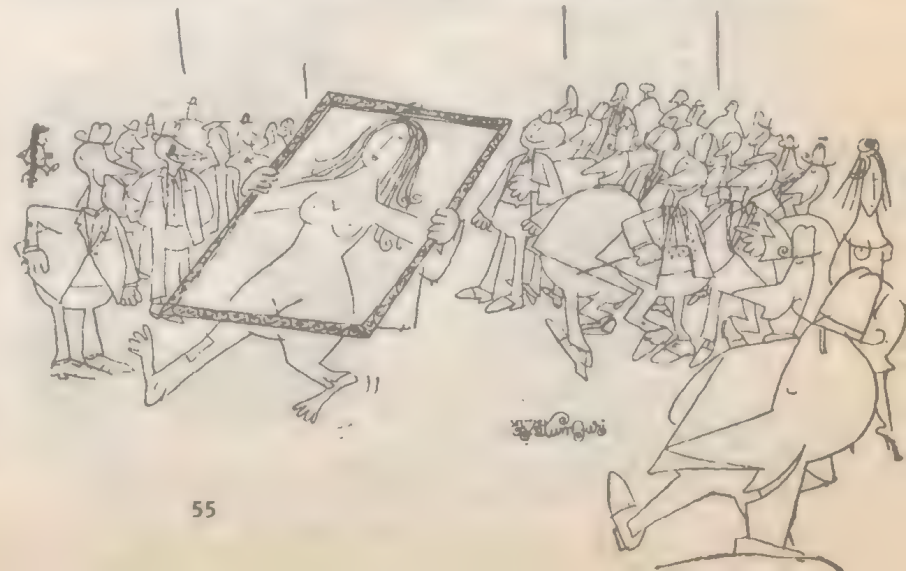

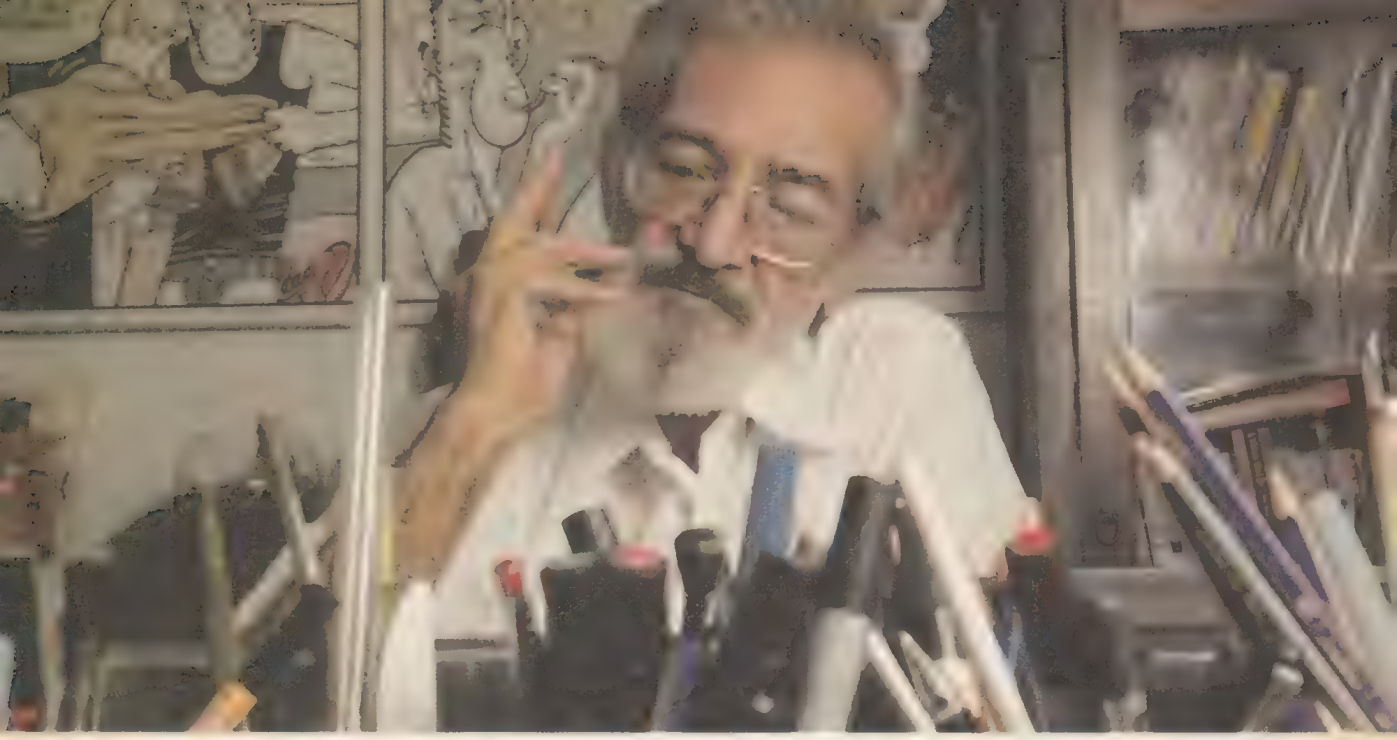

onu kaldırıyorduk. Araştırıyorduk gözümüze hoş gelecek bir şekilde. O kompozisyonu yakalıyorsun. Olmazsa atıyorsun, bir daha yapıyorsun. İçine sinene kadar çiziyorsun. Mesela bugün iki tane adam balon yazıyor, bir ton yazı... O balonların altında eziliyor insanlar. Bunlar karikatür değil, başka bir şey. Ona isim koymak lazım aslında.

Ne olabilir? Resimli öykü...

Evet resimli öykü. Bunlar, bir resimli roman karesi gibi. Bizim zamanımızda *Tef dergisi* de bir yerde satamadı, kapandı. İlhan Selçuk bir yıl sonra *Dolmuş dergisi*ni çıkardı. Onun da kapakları resme yakındı, klasikti. Fakat yine biz modern karikatürü daha da sadeleştirip, daha da olgunlaşmıştık o zaman, öyle şeyler yaptık ki Picasso'nun desenleri sanki halt eder gibi oldu. Diyorlardı ki "yahu sizin yaptığınız resim." Bunların yeri ayrı yerler diyorlardı. Çünkü biz içinde şiir var edebiyat var, her alanı dolu dolu yapıyorduk.

Gerçi bugünlerde tekrar başladı da, uzun bir dönem, 80'den sonra ben şahidim, edebiyatçılarla karikatüristler pek buluşmazdı. Şimdi yeni yeni işte tekrar buluşuyoruz. Ama o dönem, başlangıçta ressamlar, karikatüristler şairler, yazarlar kültürün herhangi alanından herkes birlikte.

Bu, şundan ötürü oldu. Bir kere bir dergide karikatüristlerin birer ikişer toplanıp yavaş yavaş o kadronun oluşması. O kadar birbirimizi sevdik ki çünkü sevdiğimiz işi yapıyorduk. Her zaman beraber gezmeye başladık. Bir yere gidiyorsak hep beraber gidiyorduk. Ada'ya gidiyoruz, bütün karikatüristler Ada'ya gidiyor. Meyhaneye... Ya *Vatan gazetesi*'nde buluşuruz, ya *Dolmuş*'ta, ya *Tef*'te ya da *Akbaba*'da. 10 tane karikatürist birden ayaklanıyoruz gece yani.

O dergilerde yazı da var ya... Yazı da olduğu için buluşuyorsunuz.

Yazarları görüyoruz ama yazarların çoğu ihtiyar. Yaşlı yazarlardı. Mesela Çetin Altan bize uyuyordu. İlhan Selçuk çoğu zaman uyuyordu. Rıfat Ilgaz bizden yaşlıydı. Biraz da hasta olduğu için...

Çetin Altan, Bülent Orhan, Metin Eloğlu...

Metin Eloğlu, şiir dergilerinde olduğu için. O benim ortaokul arkadaşım. Aynı semtlerde, O Kısıklısuyu'nun yanında küçük bir evde oturuyordu. Babası Millet Parkı'nın bekçisiymiş. Şimdi Millet Parkı diye bir park, Atatürk koymuş onun ismini.

Edebiyat dergilerinde anılarınızı okudum. O dönemi dergilerde güncel olarak da takip ettiğiniz anlaşılıyor. Yani çıkan şeyleri okuyorsunuz, takip ediyorsunuz. Bizim için o dönemde edebiyat anlamında ne almadık, şunlar olsaydı, şunlar geçseydi dediğiniz bir şey var mı?

Mesela Sait Maden benim çok iyi bir arkadaşımdı. Onun bir yeri vardı. Vatan'da çalışıyordu. Sonra oradan ayrılınca Cağaloğlu'nda bir yer tuttu. Hemen hemen bütün şairler oraya gelirdi. Hepsi de bizim yaşlarımızda onlarla içli dışlı olurduk. Onların içinde bazıları vardı politikanın çok dışında şiirler

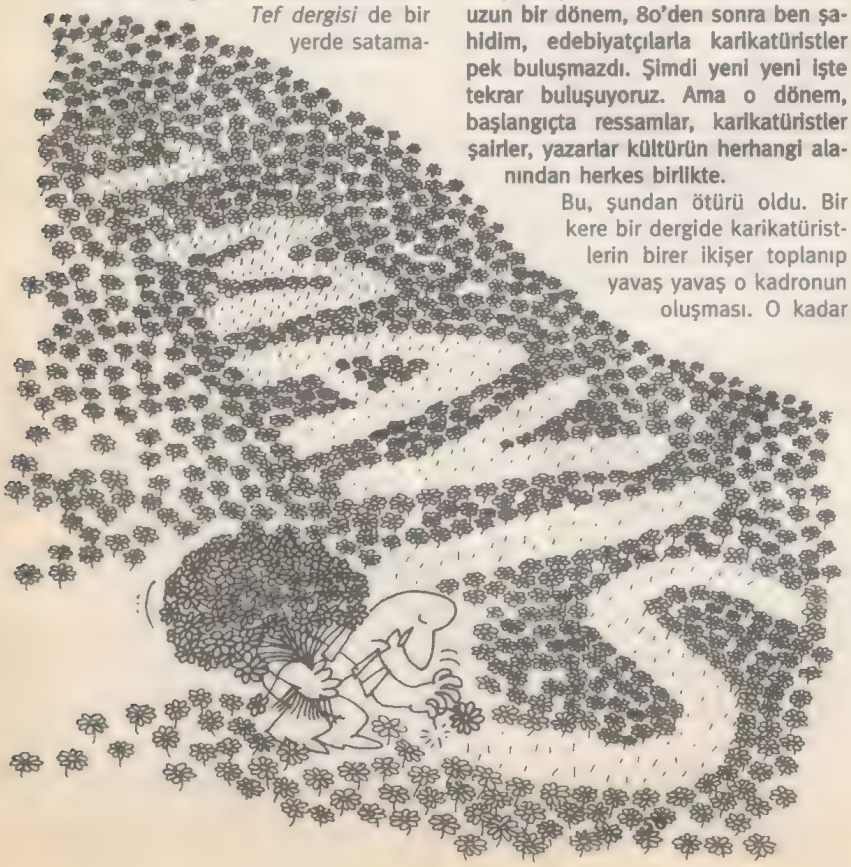

Kaçak Yayın ve Cadde Yayınları yazarları

Tüyap Kitap Fuarı'nda

Söyleşi ve İmza

OKTAY TAFTALI

13 Ekim Perşembe Saat: 18.00-19.00
Marmara salonunda

NİHAT GENÇ

15 Ekim Cumartesi - 16 Ekim Pazar
Saat: 18.00-19.0 Marmara salonunda

İmza saatleri: 15.00-17.00 arası LeMan standındadır.

yazarlardı. Mesela Celal Sılay karışıktır, o bir korkaktır. İçine dönüktür. Tedirginliği vardır. Onun hoş tarafları vardır. Hem korkar hem de kızdığı zaman küfür edebilir. Bazı önemli şeylere karşı, gökyüzü diyelim... Korktu ya. Böyle enteresan insanlardı bunlar. Celal Sılay'ı çok beğenirim, Metin Eloğlu da çok iyidir.

Bu arada Nazım'ın şiiri ezberimizdeydi. Onunla yatar onunla kalkardık. Onun da yeğeni benim ilkokuldan arkadaşımdı. O, ablasına Nazım geldiği zaman bir ara çıkardılar- onda kalırdı, kaldığı zamanların birinde masanın üzerine bir şiir yazmış. Adam yatıyor, sabahleyin gidecek. Şiiri görüyor, ben de resim yapıyorum ya o da beni çok seviyor Nazım'ın yeğeni. O şiiri alıp bana getiriyor ve bak ben yazdım diyor. Ben okuyorum, Allah Allah sen bunu yazmamışsındır, yalan söyleme doğru söyle diyorum. Kimin şiiri bu? Dayımın şiiri diyor.

İsmail Hakkı Baltacıoğlu vardı. O *Adam* dergisini çıkarırdı. Bir de küçük Rusya'dan tercüme hikâyeler... O zaman biz Rus edebiyatını o hikâyelerden okurduk, çocuk hikâyeleri yazdı, tercüme ettiler. *Kibritçi Kız*'ı bile çıkardılar. Bunlar okullarda satıldılar. Minicik kitaplar ama okumayı aşıladı bize çok. Onlar bizi yönlendirdi diyebilirim.

Bugün daha mı az okunuyor?

Bugün az okunuyor. Nedenine gelince onu da çok iyi biliyorum. İnsanın korkunç bir şekilde televizyon vaktini alıyor. Bir de gençler içkiye çok düşkün. Hemen hemen yüzde 75'i sokaklarda yarasalar gibi. Beyoğlu'nun ara sokaklarında gece oldu mu ben hep onları yarasalara benzetiyorum. Ama sadece onlar değil. Kadınlar da içki sofrasının rengârenk, ışıl ışıl cazibesine kapılıp pervane gibi oralara gidiyorlar. Kızlar da erkekler de. Boyuna iç babam iç.

Bir de bunun şeyleri var. Bizim zamanımızda biz hep bahçeli, ahşap evlerde büyüdük. Kümeslerimiz vardı. Kedimiz, köpeğimiz...

Zengin değildik ama varlığımız vardı diyorsunuz...

Toprak odalarda büyüdük, varlık değil. İkinci dünya harbi devam ederken karne zamanında bile bir tavuğumuz vardı onun yumurtası... Bir keçimiz vardı onun sütünü sağardık.

Kitabınızda çok önemli insanlar var. İnsan şaşırıyor. Şans bu. Kemal Tahir, bir sürü insan... Peki bu anekdotların dışında o günlerin edebiyatını, edebiyatçılarını daha geniş anlatmayı düşünür müsünüz? Çok yakından tanımışsınız...

Düşünürüm tabii.

Orhan Kemal diyelim. Orhan Kemal hakkında bir sürü şey çıktı. Yeterince tanınıyor mu, iyi tanınıyor mu?

Tabii Orhan Kemal'i, birçok kişinin iyi anladığını biliyorum. Ve de Orhan Kemal'in kitapları hâlâ satılıyor. Hiçbir şey kaybetmemiştir. Çünkü o çok içten her şeyi anlatır. Gördüklerini o kadar sade bir dille vermiştir ki halen daha o günleri yaşayan kesimler var. O yüzden babası, oradaki o acıyı çektiğini görüyor fabrikada. Bir yerde okuyan bir çocuk... Ne yapıp edip Orhan Kemal'in kitabını alıyor. Onu okuyor. Orada o ikisinin çektiği acıyı yani Orhan Kemal'in çektiği acıyı, onun babasının çektiği acıyı... O zaman daha çok seviyor hem babasını hem Orhan Kemal'i.

Şimdi benim yazılarımda mesela büyük bir yazardan bahsettiğim zaman ufak tefek anıları dile getiriyorum ve detaya girmiyorum. Uzun uzun anlatmıyorum. Tabi bunları ben Kemal Tahir'le karşılıklı bir iki yıl oturmuş adamım. Neler anlattı bana. Yapayalnız adam. Hapisten çıkmış, bunalıma girmiş.

Yalnız mıydı o zamanlar?

Yalnızdı tabii. Otellerde kalırdı. Arkadaş evlerinde kalırdı, sıkıntılı. Bir gün dergide yazı yazıyor. Ben de karikatür çiziyorum. Kapı açıldı Naci Sadullah geldi. İçmiş. O da meşhur bir komünist. Müthiş bir yazar. Bunun ayda bir de *Yarımay* da şurada burada röportajları var. Kalemi çok kuvvetli bir adam. Çok zengin bir ailenin oğlu ama böyle. İçki yüzünden de oturup doğru dürüst kitap çıkaramadı. Çıkarsaydı bugün herhalde o da bir Yaşar Kemal falan olabilirdi. Orhan Kemal, Kemal Tahir olabilirdi. Herkesin tadı ayrı tabii.

Atilla Abi şey demiş: Alkol Türk edebiyatından çok şey götürdü. Doğru mu?

Doğru söylemiş. Atillâ benim arkadaşım, yıllarımız geçti. Ben onunla bir kere gidip bir yerde içemedim. Ona bir gün, "Ya Atilla sen oturuyorsun patır patır yazı yazıyorsun ben kalemi alıyorum bir şeyler yazmaya kalkıyorum, ilk cümleyi bir türlü toparlayamıyorum," dedim. Aynı şeyi Kemal Tahir de demiş.

Bülent Ecevit'in mizah dergisi çıkarması... Bayağı genç o zaman değil mi? O zaman hiç siyasetten bahsediyor muydu?

Gençti. Bahsediyordu.

Normal bir vatandaş gibi...

Hayır. Sanki yazar edasıyla bahsediyordu.

Sonra da Ulus'ta yazmaya başladı?

Tabii Ulus'ta beraber çalışıyorduk. Yıllardır Ulus'ta.

Ankara'da mıydı?

Ben buradaydım, Ankara'ya gönderiyordum. O Marko Paşa'nın etkisinde kaldı. Çünkü aynı boy çıkardık biz. Kutlu ile karşılaştım geçen gün. Ya Eflatun Abi dedi, biri olayı sormuş Ecevit'te demiş dedi. Hatırlamıyorum demiş.

Bülent Ecevit ile arkadaşlığınız var...

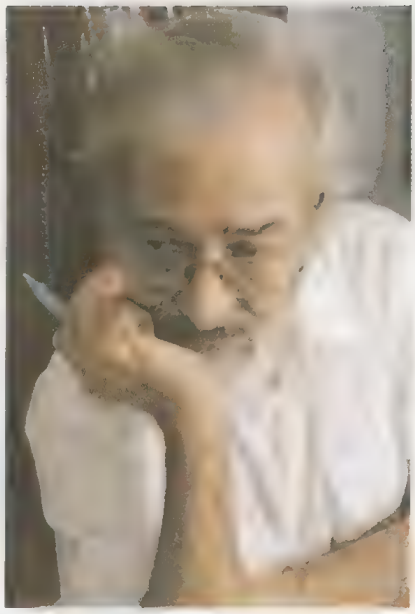

Afişler basıldığı gün oraya gittik. Baskı günü aynı gün mü yapıldı bilmiyorum, ikinci gün de hem basıldı bekledik ve yapıştırmaya çıktık. Ben onun nişanlısının, sevgilisinin orada olduğunu ne bileyim. O yollarla bunu anlattı. Her türlü konuşuyoruz tabii. Orada o insanın gayet ileriye dönük olacağı, insan belli ediyor kendisini, çok böyle prensipleri olan bir kişiydi. Konuşurken çok dikkatli konuşuyordu. O benden iki yaş büyük. Çok ciddiydi. Her şeyi konuştuk, şiir okudu, sevdiğinden bahsetti, duvarlarına, çeşmelerin üzerine bile afiş yapıştırdık. Salacak'ta. Meğer kız Salacak'ta oturuyormuş, nereden bileyim. Rahşan ne kadar güzel bir kızdı. Hatırlayamayabilir ama, ben şimdi dergiyi bulacağım. Onda iki tane olduğunu, bir tanesini bana vermeye kalktığını, Rahşan'ın okuyacağını anlattı.

Onlar politikti. Karikatüristlerin politik karikatür yapmaları... Konu oydu, politikacılarla da görüştü.

Uzun yıllar görüşmediniz anlaşılan?

Görüşmedik uzun yıllar. Benim uçarılığım biraz da. İnsanlar bir yere gelince o koltuklara, bana ters geliyor. Bir yere gittiğinizde adam 'Acaba Eflatun'a ne kıyak yapıyor' diyor. Ben bunları sevmeyen bir adamım. Ben hep dışta kalmayı tercih ettim.

Türk mizahı buna bağlı olarak da Türk karikatürü 46'dan bu yana düzgün bir seyir izledi mi? Yani olması gerekenler oldu mu? 50'li yıllarda Gırgır diye bir şey olacak mıydı, onu görebiliyor muydunuz? Gırgır oldu, toplumsal olarak yerine getirdi mi? Bugünkü karikatüre varıncaya kadar nasıl bir çizgi var?

Modern karikatürleri yaptık. O çıkan mizah dergilerinde karikatürlerimizi anlayan bir avuç güzel insan yahut entelektüeller, o insanların beğenisini kazandık, fakat halkı biz düşünmedik. Gerçi halk için yaptık çoğunu, sosyal karikatürler ama halka ulaşamadığımızı geç anladım. Çünkü o çizgilerden bir şey anlayamıyorlar, varamıyorlardı. Biz birden oraya girdik. Biz yavaş yavaş onlara, itseydik mizah dergilerimiz bir iki sene de kapanmazdı, o kadar az satmazdı.

Okumuş insanlar alıyorlar bu dergileri...

Evet. Dergiler satmıyor, para kazanamıyorlar, kapanıyorlardı. Biz o zaman mecbur olduk, bir ihtilal falan oldu o sı-

ralarda. 60 ihtilali. Başka işlere döndük. Kimimiz reklam bürolarına kimimiz karton film yapmaya başladık.

Var mıydı o zaman reklamcılık?

Vardı. Çizgi film yeni yeni başlamıştı. Ben Londra'da karton film yaptım.

Zambo'nun üzerindeki Arap Kızı sizin mi?

Evet benim o. Reklam bürolarına çalışıyorsun, bir iş geliyor onu yapıyorsun.

Onu tescil ettirmediniz mi?

Hayır. Satıyorlar tabii. Sonra hareketli resimler yaptım Türkiye'de ilk defa. Kendim geliştirdim. Çikolata fabrikasına yaptım ben bunları. Çikolataların içinden çıkıyordu. Sonra cikletlerin içinden çıkmaya başladı. Ben çok para kazanıyordum ama hep arkadaşlarla yedim. Başka ne diyebilirim.

Bir şey var. Koca bir bisküvi yapmışsınız. İşten atılma nedeniniz o mu?

Bunları anlatsam... Ayrı ayrı hikâyeler. İzmir'e gittiğim zaman tabii kimseyi tanımıyorum. Bir baktım, Hatay diye bir otelde buldum kendimi. O gece orada kaldım. Fuar zamanı, her yer ışıklı. Fakat fazla da açılamıyorum kaybolurum diye. Çok da zor buldum. Havuzlu, bahçeli, acayip, han gibi bir otel. Gezemiyorum da, korkuyorum gece yarısı. Neyse otele gittim. Sabah erkenden bir ses: Bomba, Salomon'a bomba! diye bağırıyorlar. Aldım baktım bir mizah dergisi. Marko Paşa gibi. O zaman Yahudiler ve İsrail durumu var. İzmirliler de Yahudilere veryansın ediyor, bir an evvel gitsinler de ucuz yerleri kapalım diye.

O adam da Yahudiler'e satışıyor, dergiyi çıkaran adam. İçinde küçük küçük karikatürler, acemi şeyler. Dedim hemen buna gideyim de iş ayağıma gelmiş. Öyle bir çıkmıştım evden. İki çeşmelik bir yol, numara var. İki çeşmeyi, numarayı buldum. Bakıyorum, "bisküvi fabrikası" yazıyor. Kapıdan içeriye bakıyorum fırın. Hamurlar içinde, simsiyah kömürler içinde adamlar çıkarıyorlar palaları, içinde bisküviler. O palaların içinden kızlar tek tek toplayıp teneke kutulara diziyorlar, kâğıt koyuyorlar. Çingene kızları. O semtte tabii her türlü insan var. Hemen çıkıyorum üstte, orada da elbise boyuyorlar. Eski elbiseyi kahverengiyse siyah boyuyor. Adama sordum Salomon'a *Bomba* gazetesinin idarehanesi nerede diye. Öyle bir şey bilmiyoruz dedi. Aşağıya indim, o bisküvi fabrikasının yanında da bir büfe var. Kapısında şarabı açmış adam içiyor. Dedim ki Salomon'a *Bomba* gazetesinin idarehanesi burası mı? Burası işte dedi. Başımı uzattım. Fırıncı bana baktı. Dedim yine Salomon'a Bomba gazetesinin idarehanesi burası mı diye sordum. Evet efendim dedi, kimi görmek istemiştiniz dedi. Yazıişleri müdürünü dedim. Abi diye aşağıya bağırıyor. Bir de baktım patır patır, nalınlar bir çuval bağlamış hamurdan, undan bembeyaz olmuş bir adam, geliyor. Adam geldi, buyrun dedi. Ben gazetenin sahibini rica ediyorum dedim. Bir dakika deyip dışarı çıktı. Beni götürdü kahvede şişman bir adam çok sevimli, Nasrettin Hoca gibi, tavla oynuyor. Nihat abi dedi, İstanbul'dan bir karikatürist gelmiş dedi. Misafir dedi. Kalktı, sarıldı bana. Gazoz içelim dedim, çay getir dedi. Sonra bana döndü dedi ki burada gazoz içilmez, terletir. Sıcak dedi. Çay hararet söndürür dedi. Sonra aldı beni tavlanın önünde oturuyoruz, bir tabure, bisküvit tenekesinin kapağı içeriden bisküvitler geldi, taze çaylar, bir muhabbet. Oraya karikatürler yaptım.

Türk mizahı, karikatürü 46'dan bu yana bir yerde kalmış değil mi sizce?

Şimdi bu dergiler satılmayınca reklam bürolarına gidildi. Buralarda tabii artık Babıali'yi çok özlüyoruz, çizmek istiyoruz. Ancak Babıali'de bir iki karikatürist kaldı. Bir gün Oğuz ile beraber Faruk da vardı konuşuyoruz. Dedim ki çocuklar 10 yıl ayrı kaldık Babıali'den. 10 yıl bize imkân vermediler. Eğer bir daha Babıali'ye dönersem Cemal Nadir gibi karikatür yapacağım dedim. Kapının tokmağına kadar kafeslerin tek tek işlemesine kadar, bir adam yapıyorsam saçının kılına kadar, düğmesinin deliğine kadar detay yapacağım dedim. Çünkü biz kendimizi tatmin etmişiz dedim. Bir avuç güzel insan, entelektüeller, onlar bizi beğendiler dedim. Biz halka inemedik. Halka inebilmek için fedakârlık yapamadık, bunu düşünemedik. Halbuki onları alıştıra alıştıra bu çizgiyi benimsetecektik dedim. Doğru söylüyorsun dedi. Faruk da aynı şeyi söyledi. Zaman oldu, işte bir gün ben İzmir'deyim, telefon geldi: Eflatun atla gel [illegible] senin dediğin gibi bir dergi çıkarıyorum. Hatta Başbakan'ı yapıyorum, altına da benzese benzemese ismini yazıyorum: Adnan Demirel. Bakanları yapıyorum, ismini yazıyorum. Kocaman balonlarla

iyice izahat veriyor, anlatıyorum. Herkes anlasın diye Eflatun dedi. Ve bu senin söylediğin dedi, hiç aklımdan çıkmadı dedi.

Tabii bu sefer ben düşünüyorum. Ben Türk karikatürüne resmen bir yerde bu fikri koyarak çocukları böyle yönlendirdim.

Sonra *Gırgır* oldu...

Tabii Gırgır oldu. Ve hakikaten herkesi okuma bilmeyen bile Gırgır'ı aldı. Ve çok sattı. Biz baştan öyle yapacaktık.

Biraz da tuluat gibiydi. Kahvehane var derginin içinde...

Yani... Bu sözümden yola çıkarak bu duruma geldi. Eskiye dönmek lazım. Biz satamadık, hepimiz aç kaldık. O çıkan dergiler de ziyan etti, kapandı. Şimdi Oğuz, Cemal Nadir'den sonra bir ekole imza atmış bir adam. Cemal Nadir ekolünden sonra Oğuz, bir ekoldür. Şimdi tabii tasvip ediyor muyum, etmiyorum. Ama ön ayak olan da benim.

Neyini tasvip etmiyorsunuz?

Çünkü o bizim yaptığımız karikatürlere doğru bir kayma olsaydı ve bugün yani *Gırgır*, yavaş yavaş bizim ileri karikatür dediğim, yeni karikatüre doğru bir iniş yapsaydı fark etmeyecekti genç okuyucular. Ve biz o kadar hamallık yapmayacaktık. Hem o kadar yazı hamallığı, balon hamallığı yapmayacaktık hem de o kadar detaya girmeyecektik. Lüzumsuz detaylar var karikatürlerde. Halbuki biz ufacık bir taş koyduğumuz zaman yere o taş dikkati çekiyor, espriyi kaybediyor diye o taşı kaldırıyorduk. Böyle bir açmaza düştüm ben. Çünkü benim düşündüğüm tarz karikatür halen dünyada yapılıyor. Hâlen karikatüristler derneğinin genç üyeleri tabii hiçbir gazetede onlara imkân verilmiyor. Bunun da çok karşısındayım. Bu kadar spor sayfaları olan... Birini de gençlere ayırsan, Türk karikatürünün geleceğini rahatlıkla hazırla işte. O modern karikatürler çıksın orada. Yazısız karikatür yapıyor adamlar. Ancak bunlar yarışmalara karikatür yapıyorlar. Sergilere gönderiyorlar ve karikatür derneğinin sergilerinde kullanılıyorlar.

Çok kavramsal onlar. Barış diyor bir tema veriyor, yarışma yapıyor... Çok grafik karikatürler, iyileri de var da...

Evet. Kafası kesilmiş horoz gibi oldular. Çünkü bugün o işi çok iyi bilen hocaları, orada da yok. Onlar yarım yamalak bu işi yakaladılar. Bazı dış karikatürlerin, mesela soyut karikatürler, adam bir şey yapıyor, anlarsan yahut yersen gibi oluyor. Bizimkiler de galiba pek fazla şeyine gitmiyorlar yani, önüne gelen bir şey çiziyor. İçinde bir şey var gibi. Başkası düşünüyor. Ben de bulamıyorum bazı şeyler. Ben de onların karşısındayım. Gidip oturup arada bir konuşmak lazım. Onlarla karşılıklı oturup söyleşiler yapmam lazım geliyor. Ben de boş bıraktım. Benim de yardımcı olmam lazım. Dediğiniz gibi o gençleri yönlendirmek lazım. Bir yerde ne yaptığını sormak lazım. İçlerinde çok iyileri var ama bunun yarısı da pirincin içinde taş gibi kalıyor. O zaman sen bir türlü sevdiremezsin.

Peki kitaba dönecek olursak, arkası gelecek mi?

Evet. Anılar devam edecek. Çünkü notlarım var. Yazacağım şeyler de sıralanmıştır kafamda. Tabii bu arada da yazdığım çocukluk anılarım vardı. Onu artık bir isim altında yazacağım. Çocukluğumu yazacağım. Aşağı yukarı o kitap hazır gibi. Beş altı hikâye ile onu bitirebilirim. Fakat anılara devam edeceğim arka arkaya. Günümüze kadar getirmeye çalışacağım. Günümüzü de yazmak istiyorum. Çünkü günümüzde de çok değerli insanlar var. Onlarla da biraz evvel dediğiniz gibi, siz ortalardasınız oraya buraya gidiyorsunuz, beni bir şeyler çekiyor ki gidiyorum. Geçenlerde Çağçağ, arkadaşlarıyla bir grup olduk bir yerde, orada neler konuştuk. Tabii ben bu konuşmaları, orada anlatılan şeyleri, o geceyi bir öyküm içinde verebilirim. Bu şekilde benim için bir zenginlik oluyor. Kimseyi kaçırmak istemiyorum.

Medya şimdi Ecevit'le ilgilenir ya da Vitali Hakko'nun Vakko olması esprisiyle... Ama bizim tavsiyemiz şey olacak. Orada satır aralarında...

Doğru, ispatı da var. Yaşayanlar da var. Ama Ecevit hatırlamayabilir.

Teşekkür ederiz.

KAÇAK YENİ YAYINLAR

Kitap Arkası

Çamlıca'daki Enistemiz
Abdülhak Şinasi Hisar
YKY
"Abdülhak Şinasi'yi okurken, nesrin yazı olduğunu, konuşma olmadığını tekrar hatırladım. Abdülhak Şinasi,

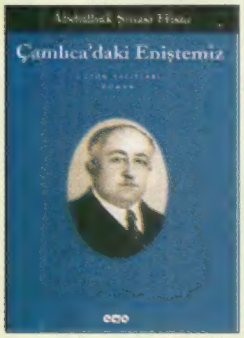

nesre son zamanlarda unutur gibi olduğumuz bu mevkiini iade eden muharrirlerimizdendir" diyor Ahmet Hamdi Tanpınar. Eski baskıları arasındaki farklar gözetilerek, yazarın dili ve imlası korunarak hazırlanan bu kitap, Hisar'ın edebiyatımızdaki yerini belgeler nitelikte.

Geleceği Görme Ortaklığı
Tolga Gümüşay
Günışığı Kitaplığı
Çocuklar için sürprizli öyküler! Gerçek yaşamdan ustaca gözlemlenen ayrıntılarla bezeli dokuz öykü, yalın kurguları ve beklenmedik sonlarıyla okuru şaşırtan sürprizler sunuyor. Çizgi roman karelerinin yer aldığı öykü kapaklarıyla, 8-12 yaş arasındaki çocukların beğenisini kazanacak bu ilginç öykü kitabı, aynı zamanda onların okuma alışkanlığı edinmelerine de katkıda bulunacak.
Tolga Gümüşay'ın çocuklar için kaleme aldığı öyküler, sevgi, arkadaşlık, hoşgörü, okul, aile, yoksulluk, sevdiklerini yitirmek ve yatılı yaşamı gibi gündelik hayata ilişkin pek çok kavramı bir araya getiriyor.

Konuşamayan Tavus Kuşu Camio
Berrak Yurdakul
Okuyanus
"Mama Nono, dünyaya gözlerini açtığı ilk andan itibaren Seraphim'in sonsuz olan öz varlığıyla iletişim kurdu ve Seraphim'in ruhunun yeryüzüne hangi tecrübeleri edinmeye geldiğini bildiği için, ona adım adım kılavuzluk etmeye çalıştı.
Seraphim, bebekliğinin büyük bir bölümünü tabiatla iç içe geçirdi. Mama Nono, ona doıada olan olayları, bitkileri ve

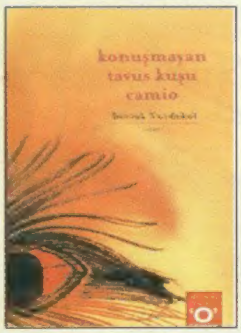

hayvanları yalnızca parmağıyla işaret ederek gösterdi. Gördüğü şeylerin isimlerini öğretmeden, etiketler yapıştırıp sınıflandırmadan ve kavramlarla kafasını karıştırmadan önce, çocuğun doğayı kendi başına tecrübe edip algılamasına fırsat tanıdı.
Seraphim, oyunların kazanma veya kaybetme kaygısı olmadan, yalnızca oyun oynamanın zevkine varmak için oynandığını, dış görünüşlerin yanı sıra daima içsel olanı da görmeye çalışması gerektiğini, dünyayı tam olarak fark edip bu farkındalığının tadını çıkarmayı ve yaşamın ona kollarını açmasını beklemek yerine, kendisinin yaşamı kucaklaması gerektiğini çok küçük yaşta öğrendi."

Son Yeni çeri
Reha Çamuroğlu
Everest
Tarihçi kimliği ve Alevilik üstüne yaptığı kapsamlı araştırmalarla tanındığı kadar, romancılığıyla da büyük beğeni

toplayan Reha Çamuroğlu?nun, çok konuşulan romanı Son Yeniçeri de Everest Yayınları'nda.
Son Yeniçeri, on sekizinci yüzyıl İstanbul'unun romanı. Rus asıllı Petru'nun Sarı Abdullah'a dönüşüm süreci, dönemin İstanbul ve Osmanlı İmparatorluğu yaşamının en ilginç dönemlerinden biriyle çakışmaktadır.
Son Yeniçeri, savaşların, seferberliklerin, mürşitlerin, müritlerin İstanbul'unun ve yeniçeri döneminin kapanışını anlatıyor.

Güneşe Uzan
Charles Bukowski
Parantez
"Kader tanrıçasının zalim olduğu ve sonunda hepimizin posasını çıkaracağı doğru; ama sıkı, ölümsüz bir kaybedenden daha yıldırıcı hiçbir şey yoktur. İşin sırrı Şunda yatıyor; herkes kaybedebilir, kaybetmek yeteneklerin en kolayıdır."
Güneşe Uzan, Charles Bukowski'nin 1978 -

1994 yılları arasında yazdığı mektuplardan derlemiş. Bu mektuplarda, içten ve sıcak bir anlatımla, hem Bukowski'nin yaşam öyküsünün ayrıntılarına inmek hem de hayat, sanat, siyaset hakkındaki ilginç görüşlerini öğrenmek olanağı doğuyor.

Ayakları Sıcak Tutalım
Belda Öztürk
Goa
...O günden sonra dağı algılayamayacak kadar yoğun düşünen gezginler, dağı algıladıkları halde varlığına inanmayan şüpheci gezginler ve dağı algılayıp varlığına inandıkları halde yine de gizemleri bulunabileceğine inanan düşçü gezginler de bu ülkede yaşamaya başlarlar. Kuşkusuz her insan sürekli gelişme gösteremez; kendini ve evreni tanırken korkuya kapı-

lıp -sadece kaybetmek istedikleri için- inancını kaybedenler de bulunmaktadır. Bunlar ortalama dünyaya geri dönerler ve yaşadıklarını da "dağın eteklerinde uyurken görülmüş bir düş" olarak hatırlarlar...
...Terra'ya "Benim ayaklarım çirkin mi?" diye sordu. Aslında çirkin olmadıklarının farkındaydı ve özel olarak güzel olup olmadıklarını merak ediyordu. Neden doğrudan sormayıp tersten sorduğunu kendi de bilmiyordu. Sanırım aslında olmadığı bir şey olduğuna inandığı ve kendini sürekli kandırdığı yönünde gizli bir endişesi vardı...

Unutma Bahçesi
Latife Tekin YKY
Unutma Bahçesi, unutma-hatırlama kavramları üstüne eğilirken insan ilişkilerinin vahşiliğini, iktidar ve güç üstüne odaklanıyor.

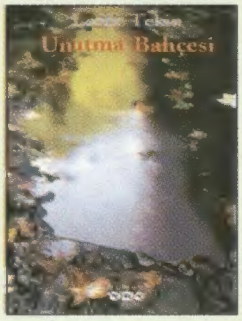

Birbirlerinden rol çalan kahramanlarıyla; belleğin ve toplumsal rollerin şiddetli ağırlığı üstüne bir kitap...

Kavgalı Küçük Fener
Halil İbralim Özcan
Nokta Kitap
Yüzüm haritalarda tıraşsız duruyor / şaşkınlığım yok kadavrasında / kestiğim sınırlardan kanamaya başlarken / aklıma geliyor siz bana aldırmayın.
Yazık / çok yazık / kendime bile soğuyo-

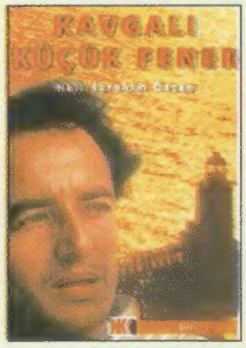

rum artık / bir ters bir düz kahkahalarda / fazla gibi duruyorum / inandığım bütün gerçekliklere

kaçak çizgi

GATANA

Tuncay AKGÜN - Kemal ARATAN

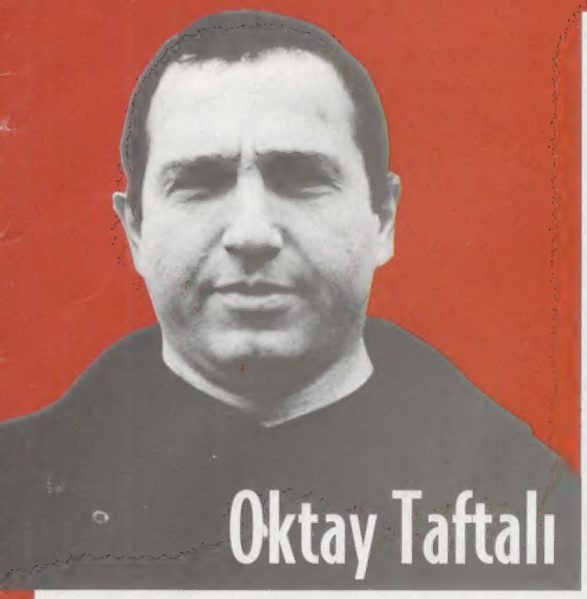

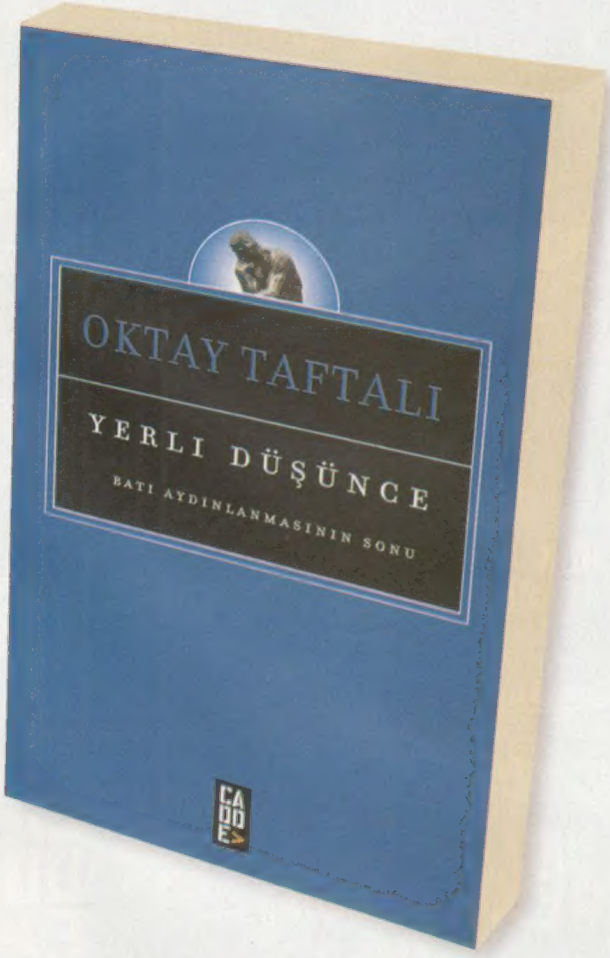

Tüyap Kitap Fuarı'nda

CADDE

Firuzağa Mah. Defterdar Yokuşu No: 47 Cihangir / İstanbul
Tel: (0212) 292 94 50/51-292 44 89-292 44 92 Faks: (0212) 292 44 91

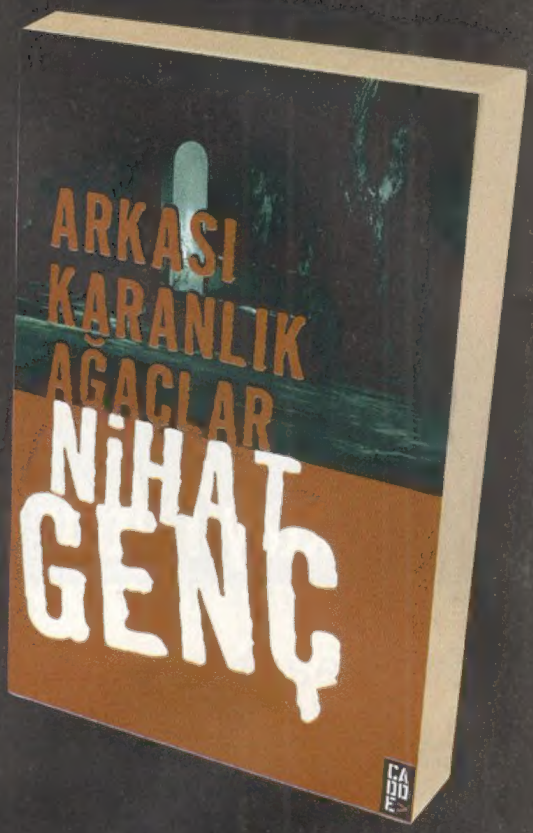

Nihat Genç

Bütün Kitaplarıyla Cadde'de, Tüyap Kitap Fuarı'nda

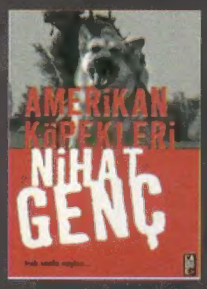

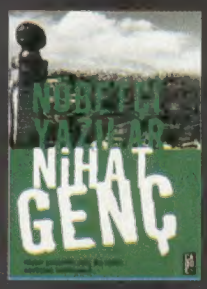

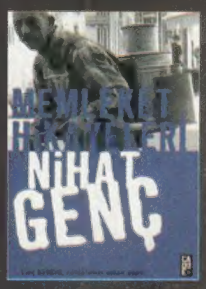

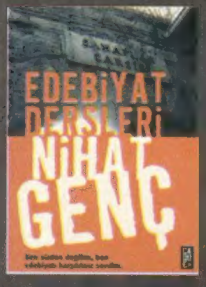

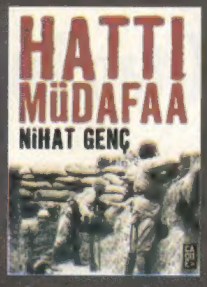

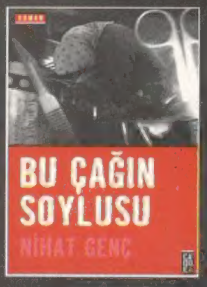

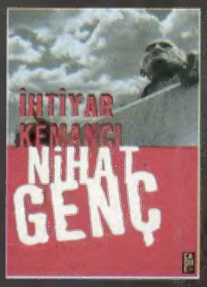

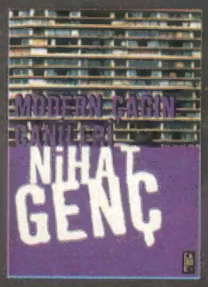

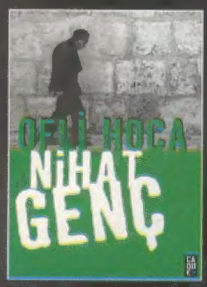

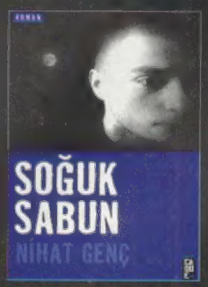

CADDE

Firuzağa Mah. Defterdar Yokuşu No: 47 Cihangir / İstanbul
Tel: (0212) 292 94 50/51-292 44 89-292 44 92 Faks: (0212) 292 44 91